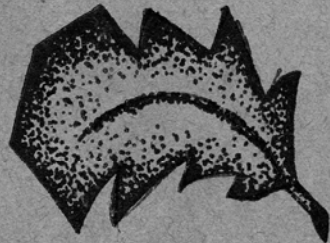

双叶

Saateks

Kallis koolikaaslane!

2006. aasta sügisel oleks võinud Riiklik Inglise Kolledž tähistada oma 70. aastapäeva. Oleks võinud, kui võõrvõimude tegevus poleks selle kooli arenguteed vägivaldselt katkestanud ja koolist avalikult kõnelemistki patuks arvanud. EestiVabariigi taassünni järel on RIK kui kool uuesti inimeste teadvusse tõusmas. Tänu Lauri Vaska mälestusraamatule "Riiklik Õppeasutus Inglise Kolledž" (2002. a.), millele omakorda "Eesti Päevalehes" (9. okt. 2003) reageeris Robert Nerman, Hellar Grabbi tüsedale artiklile "Riiklik Inglise Kolledž" ("Akadeemia" nr. 7, 2004), Harry Kõlari artiklile "Õpetajate Lehes" (25. aug. 2000) "Mälestusi unustusse vajunud koolist", nippele-näppele mitmesugustes mälestustes (Guido Arro, Ea Jansen).

Paraku pole meil võimalust koguneda RIK-i aulasse juubelikõnesid kuulama, küll saab aga igaiüks meist avaldada lugupidamist oma kunagisele koolile, pannes paberile õpiaja mälestusi, mis saatesõnaga varustatult läheksid Eesti Rahva Muuseumi meenutama ühte lõiku meie rahva hariduselus.

Lisatud tugikava ei tähenda, et peaksid sellest kramplikult kinni hoidma. Vastupidi – teretulnud on, kui leiad täiendamiseks mõne lisateema.

Võib-olla tekitavad hämmeldust küsimused Su vanemate kohta. Mitmed allikad väidavad, et RIK oli mõeldud eliidikooliks riigiametnike ja sõjaväelaste lastele. Meie hõrenenud read ei ole muidugi piisav alus laiemale üldistusele. Ometi on huvitav teada saada, milline oli tegelikkuses meie õpilaste sotsiaalne taust.

Ära alahinda oma mälestuste väärtust! Mida rohkem on vaatlevaid pilke, seda tõesem saab kujunev pilt.

Niisuguse üleskutse saatsime klasside esindajate kaudu teadaolevaile RIK-is õppinuile Eestis, Rootsis ja Kanadas. Henn Soonpää vahendusel avaldati see „Vaba Eesti Sõnas“ USA-s, mispeale reageeringuid tuli lisaks Ameerika mandrile ka Austraaliast.

Rõõmustav oligi osavõtutahe. On ju meie noorimad juba 75-aastased ja vanimad ületanud tublisti 80 piiri. Kooliajast on möödunud üle poole sajandi meie põlvkonnale väga raskeid aastaid. Ei ole siis haruldane, kui mõnel mälopildid on jäänud napiks, silm ei seleta, käsi tõrgub kirjutamast. Ka on loomulik, et kunagise algkoolilapse talletatu on kitsapiirilisem kui abituriendi oma, üldpildi saamiseks ometigi mitte vähemväärtuslik. Järjestatud on materjal enam-vähem vanuseliste gruppidenä. Säilitatud on võimalikult algne stiil ja keel.

Meiepoolseid kokkuvõtteid ei tule, need jäävad lugejate teha. Oma sõna oleme me öelnud kirjapandud lugudes, mis koolimälestuste kõrval sisaldavad rohkesti põikeid tollastele oludele üldse, peresuhetele ja inimsaatustele meile elada antud ajas.

Kool ei sünni valmiskujul. Ka RIK-i direksioonil ja õpetajatel tuli ilmselt palju vaeva näha, et ühtlustada erinevatest koolidest tulnute õppetaset ja korraharjumusi, kujundada kooli nägu. Küllap seetõttu võib eriti esimestel aastatel kohata mõningaid närvilisuse ilminguid, ehk ka viltulööke. Ent nelja normaalse tööaasta järel olid kujunenud klassikollektiivid, arenenud kool kui tervik, tekkimas traditsioonid, ühispere tunne, mis elab tänaaseni.

RIK-i sünni eellugudele pole me pööranud lähemat tähelepanu sel lihtsal põhjusel, et kooliajal me neist midagi ei teadnud, praegu saaksime teha ainult oletusi. Ja ju on meile olulisem sellest, miks ta sündis, milline ta oli, kuidas me end seal tundsimis, mis ta meile andis.

Lisatud küsimustik oli mõeldud mälu toetavana näitama, millest võiks valikuliselt kirjutada, kuid enamasti võeti seda kui ankeeti, millele punkt-punktilt vastata. Sellest ka mõningased kordused.

Kogumistoimkond

- *Mis aastal astusid Riiklikku Inglise Kolledžisse? Mitmendasse klassi? Kus õppisid varem? Kas Su vanemad suunasid Sind sihiteadlikult just sellesse kooli või kasutati lihtsalt üht avanenud võimalust?*
- *Kellena töötasid Su vanemad? Olid nad riigiasutuses või eraettevõttes? Või olid nad ise ettevõtjad?*
- *Kuidas kohanesid uues koolis? Kas oli mingeid suhtlusraskusi või ka raskusi mõne ainega? Miks? Mida mäletad korranõudeist (riietus, soeng, käitumine vahetunnis jms.)?*
- *Kuidas hindad kooli õpetajaskonda, õpetuse taset? Kas on mõni õpetaja Sulle eriliselt meelde jäänud? Miks? Positiivsena või negatiivsena? Kui tugeva aluse inglise keele kasutamiseks Sa koolist said? Kas alustasid päris nullist või olid varem inglise või saksa keelt juba õppinud? Kuivõrd suutsid konversatsioonitundides vestlusest osa võtta?*
- *Kuivõrd ja milles avaldus Sinu mäletamist mööda kooli orienteeritus inglise kultuurile? Kas Sul oli kirjasõpru Inglismaal? Missugune on olnud kooli osatähtsus Sinu maailmavaate ja ellusuhtumise kujunemisel (riigikaitse, seosed ümbritseva eluga jms.)?*
- *Mida mäletad kooli kultuurielust? Kultuuriringi tegevusest, koolipidudest, laulukoorist, muusikaelust, õpilaste osast klassivälise tegevuse organiseerimisel. Kas võtsid lisaks osa kooliväliste noorsoo-organisatsioonide tööst?*
- *Mida mäletad spordielust? Võimlemistundidest, “majade” tegevusest (selle organiseerimisest), koolisestest ja koolidevahelistest võistlustest, silmapaistnud esinejatest, tüdrukute kehalisest kasvatuses, Alice Westerblomi osast selles, võimlemisrühmade tööst.*
- *Kui läksid hiljem mõnda teise kooli (või ka kõrgkooli), kas osutus RIK-ist saadud baas edukaks edasijõudmiseks piisavaks või esines ka lünki?*
- *Kas ja kuidas on RIK-i haridus toetanud Sind Su edasises elukäigus?*

Mälestustekett

Helgeid hetki noorusajast kokku
eluketiks seod.
Rõõmusära, naeruhelmeid täis
su noored, ahtad peod.
Ühist rõõmu, ühist muret ketil
järjest juurde laod,
koolist leitud sõpruskulda hulka
kinnituseks taod.
Korja, korja õnnehetki eluketil
veerema!
Nende kestev, kiirgav soojus
igavest' jääb keerlema.
Kord, kui vana, oled maitsnud
kibemagust elumett,
võta välja vaatamiseks särav
mälestustekett!

Helle Reikman, Kanada

Tegin sisseastumise eksami RIK-i 1936. aastal. Pidime oskama kirjutada ja lugeda ja siis oli veel lühikene küsitlus. Mäletan, et minult küsiti, mida sa siis teed, kui keegi sind lööb? Vaikisin. Küsiti, kas löön vastu? Vastasin, ei löö. Küllap see oli õige vastus, sest sain kooli sisse. Ei saanud aga samal aastal alata, kuna ma polnud veel 7 aastat vana. Pidin ootama järgmise aastani, 1937.

Miks mind sinna kooli pandi oli arvatavasti isa ettenägelikkus. Väikese riigi, väheste elanike keelega poleks tulevikus läbi saanud. Mul oli kolm aastat vanem õde ja meil oli juba varakult kodus Fräulein, kes meile saksa keelt õpetas. Ka käisime õega mõlemad enne kooli astumist Schneideri saksa lasteaias. Kui siis avanes võimalus last panna inglise keele kooli, siis sai see ära kasutatud. Isa oli Eesti Pangas juhtival kohal, ema oli õpetaja ja kirjaniku Timotheos Kuusiku noorim tütar. Vanaisa oli ka tõlkija ja üks Tallinna esimese raamatukogu asutajatest. Tema vanim tütar oli Esimese tütarlaste gümnaasiumi inspektor ja tuntud graafiku Vive Tolli ema.

Hellar Grabbi, kes on pikemalt kirjutanud RIK-i asutamisest ja oma mälestustest, on minu klassivend. Meie mälestused on mõneti erinevad, kuna oleme eri soost. Mäletan ka kindlasti, et RIK-i igapäevase vormi peal kandsime tumesinist kitlit. Arvan, et see oli valge kraega, mis pidi alati puhas olema. Vist kontrolliti?!

Imanta tänaval RIK-i hoone taga oli suur Kubu kooli kiviehitus. Meid lahutas kooliõu, teinekord mängisime vahetundide ajal keksu koos Kubu kooli tüdrukutega. Ei mäleta, et oleksin kogenud mingeid raskusi nende kolme aasta jooksul, mis oli võimalik RIK-is käia. Aili Vaarask, meie direktori tütar, oli minu klassis, ja koos kahe teise klassiõega olime erilised kambajõmmid. Mäletan, et vahetunni ajal tuli koridoris püsti tõusta ja vaikida, kui direktor mööda juhtus minema. Inglise keele õpetaja pr. Kansberg on eriliselt mees. Õppisime ära kõik ingliskeelsed laste salmid ja laulud ning teinekord näitlesime sinna juurde (Humpty Dumpty sat on a wall). Oli tore! Õpetajate kohta midagi kriitlist ei oska öelda, olin liiga noor sel ajal, et kusagilt vigu otsida.

Koolipidusid mäletan hästi. Eriti seda, kui "Estonia" kontserdisaalis ette kandsime "Lumivalgukest", milles osalesin ühes massistseenis, kus olin, arvan, haldjas! Imanta tänava saalis oli ka pidusid ja ettekandeid. Mäletan, et olin ühes lavastuses hunt ja pidin ütleva: Huu horjah, ma

olen hunt, suur ja kole metsatont! Kes mind näeb, see kartma lööb...! – millegipärast on see mulle meelde jäänud!

Olin ka kodutütar, aga ei mäleta palju sellest mida tegime.

Kasu on mul kodumaal keelte õppimisest olnud palju. Käisin gümnaasiumis Lundis, Rootsis, moodsate keelte liinis ning saksa ja inglise keele päris korralik põhi, eriti eneseväljendusoskus, tegi õppimise mulle palju kergemaks. Pidin ju rootsi keele ka samal ajal selgeks saama.

Kui Kanadasse elama asusin 1953. aastal, oli keeleoskus jällegi abiks uues ingliskeelses riigis elamisel. Ülikooli sain alles 1970. aastal (enne kasvatasin lapsed üles) ja sain oma Bachelor's kraadi keelte alal Toronto ülikoolis kaks aastat varem, kui mu lapsed sama ülikooli lõpetasid! Töötasin hiljem Toronto French koolis (prantsuskeelne erakool).

Astrid Raudava-Kalmar, Kanada

Palju aastaid on möödunud sellest päevast 1937. aastal, kui alustasin kooliteed RIK-i esimeses algkooli klassis. Läbi ajaudu vilksatavad üksikud mälestuskillud, iseendast väärtusetud kooli ajaloole, kuid tol ajal tähtsad 8-aastasele tüdrukule.

Mäletan, et tuli kirjutada väike eksam kooli sissesäämiseks. Mäletan koolivormi – sinakas-hallikas pluus, tumesinine vollitud seelik traksidega, mille põikpaelal oli hõbedane koolimärk. Ja triibuline lips, mille üks ots, kui see õieti ei saanud seotud, kippus seeliku alt välja paistma. Peovorm oli tumesinine, laia valge krae ja kätistega, millel oli plisseeritud äär. Koolimüts oli tumesinisest vildist üleskeeratud äärtega kübar, mis istus nagu pott peas.

Veel kõditab mälu koolisaal Imanta tänaval, kus peeti hommikusi palvusi ja kus lõunavahetunnil sai osta berliini pannkooke, mis olid mu lemmikud, kuid kaldusid pudendama terasuhkrut ja tilkuma moosi.

Õpetajatest mäletan klassijuhatajat pr. Järvetit ja inglise keele õpetajat pr. Kansbergi. Viimane on meelde jäänud, kuna ta eelistas klassis rääkida ainult inglise keelt.

Mällu on jäädvustunud suur valge päikesepaisteline ruum, aga klassikaaslaste näod on ähmased.

Kombeid peeti tähtsaks. Kui keegi täiskasvanu koolitunni keskel ruumi sisenes, pidime üles tõusma ja pingi kõrvale seisma jääma. Vahetunnil koolisaalis jalutades tuli õpetajatele teha niksu.

Suurt piinlikust valmistas mulle klassivenna Eerik Hanseni ema, kes oma poja koolipinki tihti märja lapiga pesi batsilluste ärahoidmiseks. Õnnetuseks oli minu pink Eerikule otseses läheduses ja sai sama saatuse osaliseks. Mitte ei tahtnud teiste silmis olla „memmemuna”!

Koolipeod peeti „Estonia” kontserdisaalis ja olid alati suursündmuseks. Viimane neist pidudest oma hiilgava eeskavaga peaks olema mulle suur kultuuriline mälestus, aga isiklikul põhjusel on see tuhmunud tagapõhi. Nimelt sain koolipeoks tuluuued lakk-kingad 2 cm kontsaga ja ILMA PEALMISE RIHMATA – täiskasvanute keeles „lodotškad”. Kahjuks ei tahtnud need hästi jalas seista ja kogu peo aja olin tegevuses varvaste konksuhoidmisega, et kingi jalas hoida. See viis tähelepanu mujale ja ettekannetest pole mul meeles midagi.

Lugesin ajakirjas „Akadeemia” klassivenna Hellar Grabbi mälestusi ja klassi nimekirja. Nimed on tuttavad, aga mälus ei leia neile sobivaid nägusid. Mäletan Aili Vaaraskit (tema ema oli minu ema kooliõde), Mai Ruusi, Ene Peeli, Karmen Roothi, Silvia Vannast ja veel mõnda, kellega sai vastastikku sünnipäevapidudes käidud. Ka meenub Ellen Vasepuru. Viimane on meelde jäänud, sest ühes etteütleses, kus ta polnud kindel, kas kirjutada „d” või „t”, ta lihtsalt leidis sobiva lahenduse – kirjutas „d” ja tõmbas kriipsu peale – „đ”. Leidsin selle olevat imetlusväärse idee!

Veel meenub kindral Reek'i tütar Tiiu, pikk kõhnavõitu tüdruk, keda alati autoga kooli toodi. Ta polnud minu klassis, kuid millegipärast mäletan teda hästi.

Kahjuks kestis mu koolipõlv RIK-is ainult kolm aastat, siis uputas punavõim me maa ja rahva.

Nüüd oleme kõik ilmalaanes laiali ja õige mitmed meist juba manalamail. Aga meenutades ühiseid hetki ja mälestusi, on südame ümber soe. Võtsime RIK-st kaasa ühtekuuluvuse tunde, teadmise distsipliini tähtsusest ja huvi õppimiseks. Kui nüüd, kus olen üles kasvatanud oma lapsed ja saavutanud kahekordse vanaema seisuse, võrdlen RIK-i koolikorda ja kombeid praeguste koolidega, siis leian, et tolleaegne kasvatusviis valmistas meid elule paremini ette.

Pean veel lisama, et mu isa oli sõjaväelane ja kool valiti inglise orientatsiooni pärast. Mu 8 aastat vanem õde käis Lenderi gümnaasiumis.

Helle Rehtlane-Reikman, Kanada

Vanemate poolt suunatud, astusin Riikliku Inglise Kolledži esimesse klassi aastal 1937. Mu ema oli Tallinna Linna Naiskutsekooli rõivaõmblemise õpetaja, isa oli agronoom Põllumajandusministeeriumis.

Koolis kohanesin hästi. Mu pinginaabriteks olid Hellar Grabbi (kohatasin teda 1956. USAs, mispeale me omavaheline kontakt on jäänud püsima tänaseni) ja Eerik Hansen Tammsaare (oli planeeritud, et sõidame koos Rootsi, aga ma ei tea, mispärast nende pere jäi Eestisse).

Koolis kandsime vormi. Kontrolliti, et küünealused oleksid puhtad. Võis saada märkuse, kui juuksed polnud korralikult lõigatud. Mulle meeldis matemaatika ja võimlemine, olin alati üks kaptenitest rahvastepallis. Olin liiga noor, et osata õiglaselt hinnata kooli õpetajaskonda ja õpetuse taset. Inglise keelele sain hea aluse ja ka orieterituse inglise kultuurile. Mu õde, kes elab Torontos Kanadas, on abielus iirlasega. Mehe õde elab Inglismaal, Walesis. Tema peret külastades ja nendega koos Inglismaal ringi sõites tundus Inglismaa ja sealne kultuur kuidagi kodusena.

Kooli pidudest mäletan eriti näidendeid "Alice in Wonderland", kus olin ärtu üheksa ja "Snow White and the Seven Dwarfs", kus mängisin ühte oravat. Käisin ka Kadrioru spordiväljakul vaatamas Kalevi ja Lembitu "majade" vahelisi spordivõistlusi. Viimase vanemaks oli direktor Vaarask, kelle tütar käis minuga samas klassis.

RIK-ist läksin edasi Tallinna Õpetajate Seminari Algkooli, mis asus RIK-i uues majas Narva maanteel. Kui oli selle maja nurgakivi panek, siis andis iga õpilane ka oma allkirja sinna. Kuna elasime Kreutzwaldi tänaval, siis koolitee läks lühemaks. RIK-ist saadud baas osutus edasijõudmiseks küllaltki edukaks. Käisin veel ühe aasta Westholmi gümnaasiumis ja pärast Stockholmis, kus lõpetasin Kuningliku Tehnika Ülikooli vee- ja teedeehituse osakonna. Siin oli ka üks mu parematest sõpradest Ivar Multer, kellega käisime RIK-is samas klassis.

Kahjuks olid need RIK-i kolm aastat liiga lühikene aeg, et oluliselt mõjutada mu edasist elukäiku. Siiski sisendati mulle, et kui tahad elus edasi jõuda, tuleb korralikult õppida. Koolil oli ka kindlasti mingi osatähtsus maailmavaate kujunemisel. Diktatuurid tulevad ja lähevad, mis jääb püsima, on lääne demokraatia.

Rein Tarmet, Rootsi

Millest alustada? Mõtslesin, et õigem oleks alustada tagamaadest, kuidas minust sai Riikliku Inglise Kolledži õpilane.

Põhjus peitus ilmselt selles, et päritolult olen keskklassi kuuluvast riigiametnike perekonnast. Isa oli Eesti Vabadussõjast osavõtnu (VR II/3), kaitseliidu Tallinna Maleva Kalevi Malevkonna relvuri abi (relvurit polnudki), töötas Sõjaväe Majandusühisuses (SMÜ) raamatupidajana. Ema töötas statistikuna Riigi Statistika Keskbüroos. Elasime 1938.a.-l Kassisabas Villardi t. kahekorruselise puithoone teisel korrusel üürikorteris.

Kuna isale oli Vabadusriigi annetamisega laienenud vabariigi valitsuse määrus, millega tagati tema lastele tasuta koolihariduse saamine, siis emaga nõu pidades otsustati mind panna elukohale lähimasse elitaarkooli – Jakob Westholmi Gümnaasiumisse. Ka peagi valmiv uus koolihoone oli kindlasti neile üheks meelisobjektiks. Tähtsamaks nad pidasid ikkagi hea hariduse saamist oma järeltulijale.

Ise olin samal kevadel edukalt lõpetanud kaheaastased kiirkursused pr. Toha lasteaias (Tatari 15.) Sealses lasteaias pandi erilist rõhku võõrkeeltele. Sain sealt siis ka algteadmised saksa (balti-saksa dialekt) ja inglise keeles. Ka prantsuse keelt oli võimalik õppida.

Augusti keskel seadsime isaga sammud Kevade tänava suunas. Et aga uus koolihoone polnud veel valmis, siis pärast mõningast ootamist kõrval paikneva vana koolihoone hämaras koridoris, võeti meid direktori poolt lahkesti vastu. Pärast sissejuhatavat dioloogit isaga asus direktor mind küsitlema. See sarnanes rohkem ülekuulamisega. Minul tuli hakata talle tõestama oma valmisolekut algkooli esimesse klassi astumiseks lugemise, kirjutamise ja arvutamise. Direktor hindas minu teadmisi nendes distsipliinides kõrgeima hindega “väga hea”! Lisasin veel, et olin saanud iseõppimise teel selgeks rooma numbrid, gooti trükitähestiku ja kellaja tundmise (pingutasin vist üle?).

Lahkusime isaga sealt, mina ülevas meeleolus, isa mornina, sest temale oli direktor ütelnud, et astugu ta paari päeva pärast kooli kantseleist läbi lõpliku otsuse saamiseks. Ja selle otsuse ta ka sai – tema “võsu” ei võetud vastu... Põhjus oli selge ja ühene: kool ei vaja tasuta hariduse saajaid! Või oli selleks minu liigne otsekohesus?

Pärast sellist “lööki allapoole vööd” sain rätsepalt kätte oma esimese tõelise, kuuenõobilise, tumerohelise inglise riidest ülikonna, mis oli nagu selga valatud!

Nüüd siis asusid isa-ema otsima mulle uut teadusetemplit. Ja leidsidki. See kool, Imanta t. 6, oli juba Riiklik Õppeasutus Inglise Kolledž! Mitte mingi erakool või sihtasutuse oma. Jällegi oli isa see, kes avalduse sinna sisse viis ja teada sai, et katsed või eksamid toimuvad nädal enne õppetöö algust.

Katsetele jõudsin õigeaks ajaks. Seekord pidi isa koridori ootama jääma. Tema poeg istutati pisikesse koolipinki ühe teise jõnglase kõrvale. Protseduur oli sama, ikka kirjutamine, arvutamine ja lugemine. Ainult selle erandiga, et lugemist teostati valikuliselt, s.t. õpetaja valis vist näo järgi lugejad välja. Mind ta ei näinud, sest istusin esimeses pingis – ta vaatas minust lihtsalt üle! Vastuse “vastu võetud” saime kohe.

Pärast katseid toimus vastuvõetud laste vanematele kooli saalis instruktiaž. Seal selgitati neile, mida on vajalik muretseda (ranits, riietus, vormimüts, päevasärgid, pluusid) ja mida antakse kooli poolt (kaelasid, mütsimärk, vapp, sõlg). Ka sussid pidid endal olema.

Kuna mul oli uus ülikond juba olemas ja et see oli tumeroheline, siis isa sai erandkorras loa lasta seda mul kanda minu esimesel õppeaastal. Järgmisel suvel sain selle õige tumehalli ülikonna. Oma esimesest olin ka välja kasvanud ja püksitagumiku läbi jõudnud kulutada. Jumal tänatud, sest kes tahab teiste omasuguste seas pilkeobjektiks olla.

Pinginaabriks sain Henn Soonpää, teadlasetuüpi mehehakatise, ja seda kaheks pikaks kooliaastaks. Igatahes igav mul temaga ei olnud! 1940. aasta kevad lahutas meid aastakümneteks. Tema lahkus koos oma vanematega Tallinnast ja asus elama Tartumaale oma isa tallu.

Jällenagemisrõõm tuli ootamatult 2002. a. augustis, mil ta oli oma uuest kodust USA-s saabunud külaskäigule kodumaale. Ta helistas mulle ja kutsus kohtuma Radissoni hotelli. Tegime pilte ja meenutasime möödunud aegu. Tulevikuplaanidest kahel vanakesel mingit juttu küll ei saanud olla. Võrdlesime praegust koolielu toonasega ja kriitiliselt.

Minu koolitee kulges ilmale vaatamata marsruudil Villardi, Endla t., Kaarli pst., Vabadusväljaku, Vabaduspst. (praegu Estonia pst.), Konst. Pätsi (praegu Kentmanni), Sakala t. kaudu Imanta tänavale kuus korda nädalas. Õppetöö toimus ilmale vaatamata, v.a. siis, kui pakast oli alla -20°C, kuid neid "külmapühi" oli vähe. Kohal pidime olema tundide alguseks hommikul kell 9.00. Isa pidi jõudma Pikale tänavale tööle ka kella 9-ks. Kuidas see võimalik oli? Arvan nüüd, et ma pidin ikkagi juba kell kolmveerand üheksa koolimajas olema. Kella mul veel ju ei olnud. Kodu ja kooli vahel mingit bussiühendust polnud, kogu tee tuli läbida "kahel jalal ratsa". Mis praegu viga: trammid, trollid, bussid, autod! Nii jäi mul ära vanematele inimestele istmepakkumine, mida siis kooliealistelt nõuti.

Siin jõudsin distsipliini ja moraalikoodeksi juurde. Oli igati loogiline ja iseenesestmõistetav ühel tulevasel härrasmehel ruumi sisenedes end peakattest vabastada, samuti matuserongkäigust möödumisel hetkeks seisatades. Igasugune lärmitsemine ja ropendamine, samuti sülitamine olid vastunäidustatud. Koolis sellest isegi ei räägitud, sest see kuulus koduse kasvatuses valdkonda. Toonasest koolidistsipliinist ja tänasest distsipliinitusest koolis ei tahagi kirjutada, sest võrrelda saab neid vaid nagu ööd ja päeva... Ja kus on praeguse õpetaja autoriteet?

Algkooli õpilastelt nõuti ranitsa kasutamist, portfelle lubati alles alates progümnaasiumist kasutusele võtta.

Inglise keele tunde oli nädalas kuuel päeval. Algkooli klassides olid kasutusel ingliskeelsed lugemikud, mis olid tellitud ja kohale saabunud otse Inglismaalt (vabal müügil neid ei olnud). Esimeses klassis oli selleks "Book one", teises "Book two", kolmandas "Book three" ja neljandas "Book four". Kirjutamisel juhiti tähelepanu erinevustele üksikute tähtede osas, nendeks olid "I" ja "F" kirjatähtede versioonid, kuid nende õpetamine algas alles teises klassis. Esimesteks ingliskeelseteks lauseteks minu mäletamist mööda olid: "Stand up!", "Sit down!", "Hand up!", "Go away!" ja "Go on!". Pr. Toha lasteaiast tõin kaasa: "Please", "Thank you!", "Good morning!", "Happy birthday!" ja "Very good!".

Kirjutamisele pandi eriti suurt rõhku. Oli selline mõiste nagu "ilukiri". Ei nõutud mingit kena kalligraafilist kirja, vaid korraliku arusaadava käekirja kujundamist (millest praeguseks on järel mingid räbalad). Korraliku käekirja kujundamise eeltingimuseks oli 1. parema käe kasutamine, 2. mõlema käe küünarnuki toetamine lauale, 3. kursiiv paremale, 4. kirjatähtede omavaheline sidumine, 5. vertikaalsuunaline paisutamine ja sulepea hoidmine parema käe sõrmede abil.

Algusest peale nõuti nii koolitundides, kui ka kodus kirjutamisel 1. vastavate joonitud vihikute kasutamist, mis hiljem keelati (teises klassis), 2. sulgi "Iridinoid. London. England" ja 3. tumesinist alisariintinti kodusel kirjutamisel, klassis oli selline tint olemas.

Toitlustusest on meeles, et kooli saalis oli suure vahetunni ajal võimalik osta ¼-liitristes pudelikestes piima, ka pirukaid ja saiakesi. Kuid paljud õpilased nosisid kodunt kaasa pandud võileibu, mis polnud keelatud, aga need pidid olema siis pakitud pergamentpaberisse või karbikestesse.

Üheks väga vajalikuks esemeks oli "Teateraamat", millesse klassijuhataja kirjutas teateid lastevanematele ja millele siis lapsevanem pidi omakorda andma kinnituse oma allkirjaga, et oli teatavaks võtnud. Sellesse kuulusid ka kiitused ja märkused. Tehti vahel ka ulakust. Kõige karmimaks karistuseks oli "Teateraamatu" kaudu vanematele teatamine. Veidi leebem oli "nurkapanek". Tavaliselt piirdus õpetaja ainult noomimisega, ka sellest piisas õpilase

korralekutsumiseks. Tunni ajal “välja” küsimine oli päris tavaline nähtus – naeru see ei tekitanud üheski.

Vahelduseks toon siia ühe oma eluks ajaks meeldejäanud pildikese. Inspektrissina (õppealajuhatajana) oli meil proua B. Paaver, kellelt sain oma ainukese märkuse “Teateraamatusse”. See juhtus ühel esimestest koolipäevadest 1. klassis 1938. a. sügisel vahetunni ajal koolimaja koridoris. Ta leidis mind kaklemas klassivenna Ülo Loosaarega koridori põrandalt! Küsimata meilt seletust, otsustas ta sellest “kaklusest” teatada “Teateraamatu” kaudu meie vanematele. Tegelikult toimus meil aga “demonstratsioonesinemine” maadluses “Palusalu” ja “Kotka” vahel. Kuid kumb meist oli üks ja kumb teine, seda ma kahjuks enam ei suuda meenutada. Mäletan seda, et kodus mind ei karistatud, sest minusse suhtuti mõistvalt. Mis Üloga kodus tehti, sellest mul temaga juttu ei olnud.

Veel mäletan, et meie klassis ei olnud vasakukäelisi lapsi, keda oleksid õpetajad pidanud ümberkasvatama. Siis oli koolides paljugi teisiti. Ei olnud sellist liberaalitsemit, nagu tänapäeval näha võib. “Toodeti” ainult paremakäelisi ja tulevikus see õigustas end igati.

Oleksin siin võinud kirjutada ka traditsioonidest, aga meie RIK-il need puudusid, vähemalt sellel tasemel, kui mina seal õppisin. Kuid oleksid võinud tulevikus välja kujuneda, kui ... Oleks, oleks ... Läks aga teisiti – liideti, lahutati ja lammutati. Minu klassikaaslastest ei lahkunud siit ükski omal vabal tahtel, kes lahkus vanemate, kes võõrvõimu sunnil. Nii on praeguseks teada ainult kahe tosina kunagise kaasõpilase saatuse kohta umbmäärased andmed. Üheksa jäid Eestisse, viisteist lahkusid välismaale ja kolmekümne viie kohta puuduvad üldse igasugused teated. Oli meid ju algselt 58-60 poissi-tüdrukut. Selle kohta olen saanud oma kunagiselt pinginaabril Henn Soonpäält tema mälu järgi koostatud üksikasjaliku nimistu ja koopia fotost. See foto on tehtud vist esimesel koolipäeval ja pildil on 52 tarkuse taganõudjat koos klassijuhataja prl. Roobergiga. Fotol tunnen ära ainult 23 poisi-tüdruku näopildid, keda oskan kuidagi ka nende nimedega seostada. Aeg on teinud oma töö!

Ühest sündmusest tahaksin veel kirjutada. See oli 2. märtsil 1940 a.-l, kui meid koguti kooli saali A. H. Tammsaare mälestusaktusele, sest eelmisel päeval oli surnud ta südameinfarkti. Tema poeg Erik oli meie algkooli 3. klassi õpilane. Erik oli pandud istuma esimesse ritta toolile, talle anti lilli ja avaldati sügavat kaastunnet. Kõne pidas kooli direktor Paul Vaarask, kes meenutas kuulsat kirjameest soojade sõnadega.

Hakkasin hiljaaegu mõtlema sellele, et kes oli meie inglise keele õpetajaks ja tulin järeldusele, et selleks võis olla pr. Mary Kansberg. Prl. Lilli Randmaga sain tuttavaks alles 1944. a. sügisel Tallinna 2. Keskkooli seitsmendas klassis. Ka seal tuli alustada nullist. Konversatsioonini (vestluseni) jõudsime hiljem, enne tuli ikka sõnu ja nende tähendusi pähe õppida. Ja mis väga tähtis oli – häälendus, millele asetati eriline rõhk. Üldse kokku olen ma neli korda alustanud inglise keele õppimist ja ikka nullist. Ja kõik olude sunnil. Kuid alustaksin veelgi – viiendat korda!

Seda lugu kirjutades olen mitu korda tabanud end mõtlemas, et kellele ma seda õige kirjutan. Kellele on seda vaja? Noored ja keskealised, kes on enamuses, ei ole sellest huvitatud. Vanemaid inimesi, minu endisi koolikaaslasi, on järgi jäänud tühine vähemus ja needki maailmas laiali. Ehk siis kuhugi riitulile, hea seegi!

Muret tekitab vaid meie teatmeteoste koostajate pealiskaudsus ja lohakus. Meelehärrmi tekitavad vead “Eesti Entsüklopeedia” köidetes:

1. Paul Vaarask (1896-1980)

EE 14 lk. 574 – (sh. Tallinna Inglise Kolledži asutajaid ja a-ni 1940 selle dir.);

EE 10 lk. 117 – (sh. 1936 Riikliku Inglise Kolledži asutajaid ja a-ni 1940 selle dir.);

2. Erika Nõva EE 14 lk. 333 – kavandanud Tallinna Inglise Kolledži (1939, koos A. Kotliga; nüüd TPÜ peahoone), ...
3. Alar Kotli EE 14 lk. 180 – projekteerinud ... TPÜ peahoone (1938-1940), koos E. Nõvaga ...

Minu kommentaar: keegi on EE toimetuses julgalt omavolitsenud.

Ahti Lobjakas, Tallinn

Aastal 1938 astusin RIK-i esimesse klassi. Aastal 1939 käisin teises klassis kuni kommunistid kooli kinni panid. Mu vanemad suunasid mind sihiteadlikult sinna kooli. Minu isa oli Tallinnas äri "Estaniil" omanik. Ema oli kodus. Ei olnud mul mingeid kohanemis või suhtlusraskusi. 8-sa aastasena mäletan ainult, et vahetunnis pidid kõik võimlas ühtepidi ringi jalutama. Jooksmist ehk muud ulakust ei lubatud. Meeles on veel joogivee kraanid, milliseid ma varem ei olnud näinud. Inglise keelega tutvusin esimest korda ja see alus on mind tänaseni aidanud, eriti Ameerikas. Meeles on kooli peod ja spordielust on meeles võmlemistunnid ning ilusa ilmaga rahvastepalli mäng õuel. Olen kindel, et alghariduse omamine RIK-is (olgugi lühiajaline) on olnud positiivse osatähtsusega minu edasises elukäigus.

Hans O. Raudsep, USA

Algasin oma koolipoisielu 1936. a. sügisel, samal ajal, kui algas RIK, kool Imanta tänaval, kus läksin esimesse klassi. Nagu mäletan, ei olnud vanematega teistest koolidest juttu, arvan, et mind "sihiti" RIK-i.

Minu isa oli sõjaväelane majori kraadiga, käis Vilno sõjakoolis, esimese sõja ajal oli sakslaste vangilaagris, sai Eestisse tagasi 1918. Oli kaua aega Juhkentali komandant, siis sõdurite kodus, teise maailmasõja ajal oli Läänemaa hooldusohvitser, siis jõudis läbi Neuhammeri Taani ja oli vangis Inglise sõjaväe käes, kuni sai DP laagrisse.

Kooli algus RIK-is oli väga tore. Lasteaias olin harjunud lastega koos olema. Vormiriietus oli meeldiv ja õppisin isegi lipsu sõlme ise tegema. Kuna käisin ainult 4 aastat RIK-is, kõik Imanta tänaval, ei olnud mul veel ühendust teiste või Inglise noortega.

Kahjuks ei mäleta enam õpetajate nimesid, kuid mäletan kooli tegevust nii spordi kui pallimängude alal. Eriti mäletan kooli pidusid "Estonia" kontserdisaalis. "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" etendusel mängisin vilepilli, kui teised laulsid.

Kuulusin ka RIK-i noorkotkaste rühma, kus meeldis olla. Mäletan veel meie grupi tunnushõiget:

Rin, tin, rin, tin, tin
RIK, RIK, RIK,
Haukapere – UUUHHAAAAAAA!

Kahjuks pidime venelaste tulekul oma aadressi muutma ja pidin kooli vahetama. Läksin siis Raua tänava algkooli ja sealt edasi Tallinna Reaalkooli.

Kui mõtlen tagasi oma kooliaegade peale, mäletan RIK-i kui kooli, mis andis minule hea alguse edaspidiseks eluks ja on hea meel, kui kohtan mõnda endist kooli- või klassikaaslast.

Minu enda põgenemise tee tõi mind USA-sse, kus õppisin inseneriks ja praegu olen juba 10 aastat olnud pensionär.

Hillar Kaasik, USA

Astusin kooliteele '35 aastal Tõrvand-Tellmanni lasteaias ja järgnevalt I klassis. Kui RIK avati '36 aastal, siis siirdusin RIK-i II klassi koos noorema õe Estaga. Meie isa oli algusest peale huvitatud inglise keele ja kommetega koolist. Ta oli mäeinsener, lõpetanud kolledži Šotimaal, rääkis inglise keelt, kuulus Inglise klubisse Tallinnas ja seega oli meie koolitee valitud. Isa töötas peamiselt riigiasutustes, aga ka lühemat aega erakompaniides, mis tegelesid maapõuevarade uurimise ja tootmisega.

II klassis oli meie klassijuhatajaks pr. Kansberg. Palju temast ei mäleta, oli juba vanem daam, aga ma arvan, et ta oli ka Tõrvand-Tellmannis eelmisel aastal. Mu koolielu RIK-is kestis kuni V klassi lõpetamiseni. Õpetajaid nime ja näo järgi hästi ei mäleta, välja arvatud prl. Westerblom, võimlemise õpetaja. Olin ka tol ajal väga huvitatud spordist ja mäletan koolidevahelist kergejõustikuvõistlust Kadrioru staadionil (see võistlus võis aga ka oma kooli "majade" vahel olla). Jooksin 60 m ja sain kõrgushüppes hea tulemuse. Numbreid kahjuks enam ei mäleta.

Kooli kord oli kaunis range, vahetunnis lubati koridoris kõndida, aga mitte joosta ja häält ei võinud palju tõsta. Riietus oli muidugi kooli vorm.

Nõudmised õppeaimetes olid suured (ma ei tea, kas kooli ja õpetajate poolt, või oma vanemate poolt), aga klassi lõpueksamid olid alati rasked. Meelde on jäänud maateaduse tund, õpetajaks väikese kasvuga proua, kes tegi teema väga huvitavaks. Olen praegugi üllatanud, kui palju sellest ajast on meelde jäänud. Samuti sain hea alguse eesti keele grammatikas ja õigekirjas. Matemaatikaga oli probleeme tol ajal ja ka hiljem IX gümnaasiumis ja laagri koolis Saksamaal. Mul on hea meel, et oli võimalus võõrkeeli õppida – inglise keel esimesest koolipäevast, aga ka saksa keel vist IV või V klassis. Kuuenda klassi lõpetasin Õpetajate Seminari Algkoolis, peamiselt selle tõttu, et see asus RIK-i uues koolimajas. Meeles on suur võimla ja lasketiir, kus õpetati püssilaskmist, granaadiviskamist ja esmaabi. Järgnesid kolm ja väga katkendlik neljas aasta IX gümnaasiumis Reaalkooli hoones pealelõunases vahetuses.

Tagantjärele mõeldes äratas erilist huvi võimlemine, sellega tegelesin ka eratruppides Eestis ja hiljem Saksamaal laagrites ning Ameerikas Eesti rahvusgruppide kogunemistel.

Isamaarmastus sai kindlasti alguse RIK-is, samuti lipu austamine ja õpetati, kuidas käituda hümni mängimise või laulmise ajal. Pandi südamele, kuidas hoida kooli head nime, pidime mõtlema, kuidas teised inimesed meid nägid, kui koolivormis linnas liikusime. Viisakus, eriti vanemate inimeste suhtes, oli väga tähtis. Ei tulnud kõne alla, et mõni õpilane koolivormis bussis või trammis istus, kui vanemad inimesed seisisid.

Mul ei olnud võimalust kõrgharidust saada, käisin ainult õhtukolledžis. Olin kümme aastat tegev sekretärina kindlustusseltsis, keemiakompaniis ja ehitusfirmas.

Veel RIK-i koolipäevade peale mõeldes – inglise keele tunnis soovitati alustada kirjavahetust välismaaga. Minul oli kirjavahetus ühe natuke vanema tütarlapsena, kes elas Iowas. Ta elas talus, kus kasvatati loomi ja ta saatis mitu pilti endast uute vasikatega. Kooli pidudest ei ole palju meeles, vaid "Alice in Wonderland" ettekanne, kus olin "caterpillar" (tõuk, ussike). Uduselt on meeles koorilaul ja võimlemine, aga ei ole kindel, et see viimane just koolipeol sündis.

Pole kahtlust, et RIK-is alustatud võõrkeelte õppimine tõi mulle palju kasu hiljem põgenikuna Saksamaal ja järgnevalt Ameerikas.

Virve Feldveber-Soosaar, USA

Astusin Riiklikku Englise Kolledžisse (RIK-i) 1936. aasta septembris algkooli teise klassi. Olin 8-aastane. Esimese klassi lõpetasin nn. Tõrvandi Kolledžis. Minu vanemad soovisid, et õpiksin võõrkeeli. Kuueaastaselt alustasin saksa keelega prl. Irene Thamme Montessori kallakuga lasteaias. RIK-i saadeti mind, kuna Imanta tänava koolimaja oli mu kodule lähemal kui Narva maanteel asuv „Tõrvand”. Pealegi tundis mu isa mõnda õpetajat, kes ilmselt soovitasid uut kooli. Isa oli mul gümnaasiumi joonistusõpetaja ja graafik-illustraator. Ta töötas õpetajana Tallinna Poeglaste Kommertsgümnaasiumis; aga ka illustraatorina ja graafikuna ning oli mõne joonistamisõpetuse raamatu autor.

Koolis ei olnud kohanemisega probleeme. Paljud mu endised klassikaaslased Tõrvandist astusid minuga ühel ajal RIK-i ja isegi pinginaaber oli sama. Klassid olid suured. Meid oli vist kuuekümne ümber algkooli teises klassis. Koolimaja oli väike ja vana. Korda nõuti nagu ikka toleaegetes koolides. Riituseks oli muidugi RIK-i vorm. Vorm oli sunduslik ja ainult varasügisel lubati kanda n.n. erariideid soojadel päevadel. Koolis ei tohtinud palju mürada, sest ruum oli kitsas. Poisid, kes vallatsesid, said kohe karistada. Viisakust õpetati võimlemistundides – prl. Prass, isegi korraliku reveransi õppisid tüdrukud selgeks. Vahetundides tohtis ainult jalutada. Hoolimata sellest tugevast korrast ei jäänud nii mõnedki vallatused tegemata.

Inglise keele õppetase oli meil väga kõrge. Pedagoogid olid pr. Ers, prl. Lilli Randma, prl. Rooberg ja teatud ajal isegi Paul Saagpakk. Viimane oli meie perekonna sõber ja edutas minu inglise keele õppimist. Eesti keelt õpetas prl. Järvet, Kaarli Gümnaasiumi „reliikvia”, mitte eriti tugev õpetaja. Matemaatika oli pr. Parika kätes ja looduslugu jne. „tuupis” meile prl. Aaremäe ehk „Aarekas”. Temaga oli meil isegi IX Gümnaasiumis tegemist. Muusika oli Riho Pätsu käes, kelle tütar Leelo oli minu klassiõde. Hiljem õpetas muusikat prl. Salme Krull, kellest sai mulle mentor ja hääleseadja. Pr. Kansberg õpetas ja edutas klassis inglise keele konversatsiooni ning õpetas meile juba varakult inglise keelseid lastelaule (Nursery rhymes), millega mina oma lapsi Kanadas lõbustasin. Harjusin inglise keelega kiiresti, mul oli huvi ja ilmselt ka annet, tulemused olid hinnetes alati „väga hea” ehk „viis”. Saksa keelt tundsin juba enne ja mul käis kodus saksa keele „Tante”, kellega õppisin kuni sõja alguseni. Progümnaasiumi I klassis tulid juurde saksa keel ja inglise konversatsioon. Hr. Holzmeier oli saksa keele õpetaja, „Holza”, näpitsprillidega ja saksik. Huvitavad olid aga mr. Billows ja mr. Hewer, kes olid inglased ja absoluutselt eesti keelt ei osanud. Mr. Billows õpetas meie klassis konversatsiooni. Ta oli meie meelest veidrik. Roheline „tweed” ülikond, lilla särk ja kollane lips – küll me teda naersime. Aasta oli 1939, talv oli külm. Mr. Billows tuli klassi ja avas aknad, väljas oli -25 C, lõdisesime, kuid protesteerida ei tohtinud, sest siis ta tegi meil iga väikese eksituse juures ninad kriidiseks. Õppisime aga inglise keelt väga õieti rääkima ja hääldama. Mr. Hewer, kes oli kõrgemates klassides, oli peale sõda Saksamaal UNRRA juures mingi hariduse funktsionär, teda kohtasin ühes Displaced Person’s laagris. Ta otsis endisi RIK-i õpilasi ja mina olin ainuke selles kohas. Ajasime juttu inglise ja saksa keeles. Eriti huvitas teda pr. Kansbergi saatus. Kahjuks selle kohta ei olnud mul mingeid andmeid.

Proua Maria Kansberg oli kolm aastat minu klassijuhataja. Ühtlasi seitse tundi nädalas inglise keele õpetaja. Ta oli umbes neljakümnendates aastates ja inglise keele spetsialist. Ta oli õppinud Inglismaal ja seal ka ilmselt mõne aja elanud. Tema abikaasa oli kohtunik Kansberg, nad elasid Tallinnas Magdaleena tänaval. 1940. aasta sügisel käisin klassiõde Irmela Vareseaga tema juures, et paluda temalt edaspidist inglise keele õpetust. Pr. Kansberg, peaaegu pisarates, keeldus. Ta ei julgenud kommunistide ajal seesugust õpetust anda. Meil oli äärmiselt kahju ja peale selle viimase kohtumise ei kuulnud me temast enam midagi. Sakslaste saabumisega ei olnud teda enam Tallinnas näha. Võimalik, et küüditati.

Pr. Kansbergi õppemeetod oli omapärane ja meeldiv. Lastelaulud algklassides olid sõnavara rikastajad. Ta pani erilist rõhku hääldamisele ja loomulikult inglise keele õigekirjale. „Dictations”

olid meil tihti, just kirjutamise kontrollimiseks. Märkuseks: kui Inglismaale läksin, küsiti minult mõnedki korrad minu inglise keele oskuse kohta. Paar haigla arsti, kellega koos töötasin, pidasid mind Wales'laseks, kuna mu aktsent oli Wales'i moodi laulev, mitte tavaline eestipärane (veidi lame). See tuli kõik pr. Kansbergiga koos töötatud aastatest. Eesti keele „kadunud” õpetaja, kellest Lauri Vaska oma raamatus kirjutab, oli vist pr. Teder, kes oli meil I pro. klassijuhataja ja eest keele õpetaja. Sõbralik ja noorevõitu, tal oli tõepoolest rohekasbeež kostüüm. Õpetajana seisis ta sõbralikust prl. Järvetist hulga kõrgemal. Prl. Järvet õpetas ka minu emale eesti keelt Kaarli gümnaasiumis, seega kena reliikvia. Pr. Teder vist õpetas meile eesti keelt ka IX güm. Prl. Soots ei suutnud meile joonistamises isegi perspektiivi selgeks teha. Minu isa, kes oli joonistamise pedagoog, aina imestas. Kalev Ratassepp, ehk „Rata” oli meile noorematele lausa hirmuks ja minul olid matemaatikaga väga kurvad kogemused. Ajaloo „Vanik” oli samuti kardetud, sest aastaarvud libisesid ta suust suure kiiru ja „pobinaga”, jäädes meile suuremalt osalt arusaamatuks. Meeles on, et ta oli hädas minu inglasest pinginaaber Elaine'ga. See ju ei osanud eesti keelt ja Vaniku papa ei saanud aru, miks ta küsimustele ei vastanud. Oli kuidagi solvunud, kui talle seletasin, et tüdruk on inglane.

Meie õpperaamatud, vähemalt algkoolis, olid inglismaalt importeeritud. „The Beacon Study Readers” Books I, II, III, IV, V. Kõik heal paberil ja libedas kalingurköites. Ilusad illustratsioonid ja tekst ainult inglise keeles. Seal oli sõnavara, grammatika ja teatud määral literatuuri. Eestis trükitud inglise keele õpikuid meie algkoolis ei kasutanud.

Minu klassi tuli 1939. aasta sügisel inglise tüdruk Elaine Kalpus Inglismaalt. Eesti keelt ta ei osanud ja ta pandi minule pinginaabriks. Olin temaga hädas. Suhtlemine oli raske, hädaga kasutasin inglise keelt. Ta oli vallatu, kuid muidu tore tüdruk. Oli meil mõned kuud ja siis kadus. Hiljem Inglismaal elades taipasin, et ta oli tüüpiline inglise koolitüdruk. Saksamaal viibides leidsin inglannast kirjasõbra, ja RIK-i õpetus ning kallak olid mulle tohutuks toeks 1947. a. kui asusin Inglismaale ning seal töötasin. Inglismaa tundus omasena ja arusaadavana. Keel tuli kergesti kätte, õppisin seal med. õeks ilma erilise raskuseta. Inglastega suhtlemine oli meeldiv ja sõbralik. Inglise kultuur on jäänud mulle alati omaseks tänu RIK-is saadud alusele.

RIK-is oli tavaks koolipidudel esitada ingliskeelseid näidendeid. Esimene suur muusikal oli 1937/38.a. peol esitatud „Alice in Wonderland”. See on mul eriti meeles, kuna suur osa algkooli lapsi ja ka kõrgematest klassidest õpilasi olid tegelased. Minule langes peaosas ALICE, kes magades näeb imelist und. Olin 9 aastane ja vaja oli pikk ingliskeelne osa pähe õppida. Pr. Kansberg töötas minuga väsimatult pikki tunde peale koolitööd. Istusime kahekesi tühjas klassis ja minust sai Alice, inglise koolitüdruk. Paljud minu klassikaaslased olid samuti suuremates osades. Meeles on Irmela Vares – Liblikas, Silvi Raudsepp – Kilpkonn ja Virve Feldveber, kes oli mingi tore uss, isegi Tiiu Reek, kes oli minu klassiõde, oli „papa” poolt lavale lubatud. Ta oli kena tüdruk, kuid äärmiselt hellitatud. Minu õde lavastuses oli vanemast klassist Karin Kattai, keda alles hiljuti Torontos uuesti kohtasin ja kellega RIK-i mälestusi soojendasime. Aastal 1938/39 esitasime „Snow White and the Seven Dwarfs”. Jällegi muusikal ja terve kool võttis sellest osa. Algkoolilapsed olid põialpoisid, jäneseid, oravad jne, kuid peaosad olid „gümna” käes. Lumivalguke oli Leidja Ensmann, kes väga hästi laulis.

Kõik koolipeod peeti „Estonia” kontserdisaalis. Sellel laval ei olnud eesriiet ja tolle probleemi lahendasid meie õpetajad eesotsas mr. Hewer'iga. Tema aitas joonistada ja maalida neljakandilised suured papist „eesriided”, milledele oli taha kinnitatud puust käepide. Neid kandsid lapsed kattena stseenide vahetusel lavale. Mr. Hewer oli alati väga tegev meie näidenditega. Samuti töötas meiega näitlejanna Salme Reek. Kahel korral käis RIK-i algkool Riigi Ringhäälingus esitamas ingliskeelseid kuuldemänge, mida lindistati ja saadeti Inglismaale, ilmselt mingile „sõpruskoolile”. Üks oli jõululugu, õppisime palju inglise jõululaule. Mu sõbranna Luule Kivimaal ja minul oli paar sooloosa täita. Jällegi peale kooli õppimine. Laulukooris olin pidevalt ja 1940. a. koolipeol olime jällegi Luulega koorisolistid. Kooliväliselt õppisin klaverit, saksa keelt ja tantsulist liikumist. Prl.

Alice Westerblom edutas rütmilist võimlemist. Esinesime isegi 1940. a. koolipeol võimlemisega. Hiljem siirdusin Ernst Idla stuudiosse. Prl. Westerblom oli tugev ja nõudlik õpetaja. Ilmselt koos hr. Ildaga rütmilise võimlemise edutaja Eestis. Ta suri noorena.

Veel pisut Tiiu Reegist. Ta oli ju üle kooli tuntud, sõjaministri tütar. Toodi kooli ja viidi koju autoga, isa juht oli roolis. Kevadel vahest oli voorimees troskaga vastas. Oli ainus tütarlaps meie klassis, kellel juba väiksenäoline kasukmantel. Sõi tihti söögivaheajal viinamarju, mida meist suurem osa ainult haigena nägime. Oli esimene koolis, kellele pandi hammaste ümber metallist korrigeerivad võrud. Narritasime vaest last. Tiiu kaebas isale ära ja meid, nelja või viit tüdrukut, viidi hr. Vaaraski kabinetti oma käitumise üle aru andma... Oh häda! Direktori karistada see üleastumine ei oleks tohtinud olla. Kõik me olime Tiiuga ühes klassis ja klassijuhataja oleks võinud asja korraldada. Mäletan, et Irmela Varese ja ka minu isa võtsid hr. Vaaraskiga ühendust ja oli mingisugune arutus. Igatahes see lõppes ilma mingi erilise suure pahanduseta. Mis teha, kindrali tütar. Mina aga käisin härra sõjaministril koos klassivend Leon Tammeväljaga sünnipäevaks õnne soovimas. Oli tal vist aastaid 50? Meid saadeti koju peovorme selga panema ja mulle anti kätte kimp (õige suur) mingeid lilli. Leon pidi ütleva õnnitluse ja pidime tegema mina reveranssi ja Leon sügava kummarduse. Autoga viidi meid sõjaministeeriumisse ja seal kindrali kabinetti. Kindral oli sõbralik ja laskis meil isegi nimed külalisraamatusse kirjutada. Komme oli laual küll, kuid meile ei pakkunud. Tulime siis uuesti kooli tagasi ja nagu näete on mul see visiit eluks ajaks meelde jäänud. Tiiu narritamisest hoolimata saime temaga hästi läbi. Ta vaeseke küüditati Viimsist, Haabneeme karjamõisast juunis 1941. Olevat olnud väga õhukeste riietega ja emaga muidugi ahastuses. Kindlasti hukkusid nad Siberi õudsetes olukordades.

RIK suleti 1940.a. sügisel, põhjuseks kommunistliku võimu saabumine Eestisse. Suur osa RIK-i ja ka Tõrvandi õpilasi ühendati Tallinna Õpetajate seminariga ja meid paigutati RIK-i uude ehitusse Narva maanteel. Inglise ja saksa keel kadusid, hakkasime õppima vene keelt. Klassidest kadus õpilasi, mõned viidi isegi tundidest. Õpetajad olid uued. Nii hääbus RIK pärast nelja lühikest õppeaastat. Sakslaste tulekuga tekkis IX gümn., kus õppisin koos endiste kaaslastega, kuni see kool „mittevajalikuna” suleti 1943. a. kevadel. Jällegi uus kool, III gümn. Tütarlaste kool. Kahju oli koolivendadest. Märtsipommitamisega lõppes minu õppetöö Eestis. Saksamaal lõpetasin eesti gümnasiumi. RIK-is õpitud inglise keel oli mulle suureks kasuks. Pr. Kansbergi õpetatud kõrge tasemega inglise keeles räägin veel tänaseni. Tunnen end ikka veel RIK-lasena, hoolimata muudele ja keerulistele koolikäikudele mu elus.

Lelia Kana-Keerma, Kanada

Astusin Riikl. Inglise Kolledžisse 1939.a. III klassi. Enne seda õppisin Raua tn. algkoolis. Minu vanemad panid mind RIK-i, et omandaksin inglise keele. Isa Riho Päts oli helilooja ja muusikaõpetaja Raua tn. algkoolis, ema Made Päts koolitas lauljaid oma erastuudios.

Uues koolis kohanesin hästi, õpiraskusi ei olnud. Õpilaste käitumine vahetundides oli loomulik, jalutasime põhiliselt meie väikeses saalis, kus vahetevahel müüs valge põllega tädi meile suhkurdatud moosipirukaid. Muidu sõime vahetunnil oma kodunt kaasavõetud võileiba.

Riietus oli meil teatavasti nõudlik ja pisut keeruline: seelik, pluus, lips, selle külge kooli märk, põll, müts, eraldi oli piduvorm – kleit, kuhu kuulusid plisseeritud servadega krae ja kätised, mis alailma kortsu läksid.

Meie klassijuhatajaks oli Maria Kansberg, keda väga armstasime. Käisime tal ka kodus Magdaleena tänaval külas. Tema õpetas meile inglise keelt raamatukestest Book One, Book Two jne. Alustasin inglise keele õppimist täiesti nullist. Konversatsioonitunde tuli meile tegema mr.

Billows. See oli põnev, sest ta rääkis nii kiiresti, et me ei saanud algul mitte midagi aru. Riietus oli tal silmatorkav – ruuduline pintsak, erksinine särk ja sidrunkollane lips, mis oli muljetavaldav.

Koolis korraldati peoõhtuid ja jõulukontserte, kus esitati ingliskeelseid näidendeid, meenuvad „Alice in Wonderland” ja „Lumivalgeke ja 7 põialpoissi”. Laulsin kooli kooris ja tegutsesin võimlemisrühmas. Kas polnud mitte prl. Westerblom meie võimlemisõpetaja? Kooli direktor oli teatavasti hr. Vaarask, kelle tütar õppis samas koolis, ja inspektress pr. Paaver, keda õpilased alati kartsid. Matemaatikat õpetas meie klassis pr. Parikas ja usuõpetust E. Saag. Kooli saalis peeti hommikuti palvetunde. Kuna oskasin klaverit mängida, tuli mul koraale saata. Mäletan veel, et oli prl. Rooberg, kes küll meie klassis tunde ei andnud, kuid vahetundides lapsed rippusid tema küljes.

Tore oli „koolitädi”, kes valvas riiehoius ja andis vahetunnikella. Ta oli selle vana maja hing, kes teadis kõiki lapsi, nende muresid ja rõõme. Koolimaja oma kägiseva sisetrepiga oli väga kodune.

Meie klassis oli õpilasi, keda peeti „kõrgemast klassist” pärinevaks: Tiiu Reek, Irmela Vares, õed Feldveberid, Lea Kalberg. Tollal oli harulduseks, et Tiiu Reek toodi kooli autoga! Aga need lapsed olid kenad ja sõbralikud. Peale eelnimetatute tulevad veel meelde klassikaaslased Elmo Sergo, Gunnar Laev, Hilli Stein, Vivian Antje (Leibak), Ly Brakel — hilisema nimega Leila Pelmas (Pärtelpoeg) — meie tuntud sisearhitekt, Lia Paas, Guido Paalme.

Lea Kalberg (Trepp) ja Elmo Sergo istusid minu suureks üllatuseks minu Kadrioru lossis toimunud 75. a. juubelikontserdil. Lead olin kohanud küll varem, aga Elmot poleks küll ära tundnud. Nemad elavad Rootsis. Leila Pärtelpojaga kestis meie koolitee kuni gümnaasiumi lõpetamiseni.

Minu RIK-is viibimine oli ajaliselt väga lühike — vaid III, IV ja V klass kuni punavägede saabumiseni. Algekool ühendati Õpetajate Seminari harjutuskooliga, mis asus tööle Narva maanteel vastvalminud uues koolimajas. Sinna siirdusin ka mina. RIK ei saanud minu maailmavaate või ellusuhtumise kujundamisel määravaks osutada. Küll aga sain inglise keeles siiski mingi baasi, mis andis end positiivselt tunda hiljem õppides 8. keskkoolis (end. Lenderi gümnaasium, hiljem Tallinna 7. Kk).

Mul on sellest lühikesest kooliperioodist RIK-is väga soojad mälestused.

Leelo Päts-Kõlar, Tallinn

Astusin 1938. aastal RIK-i esimesse klassi. Tulin Kaitseliidu Lasteaiast. RIK oli mu vanematele ainus valik. Olin ilmselt valitud ka vastavate võimude poolt. Esimesse klassi sisseastumise eksam oli üsna range. Lugemisega kukkusin läbi; läksin paanikasse sõnaga "siitsaadik", ei osanud rõhku õigesse kohta paigutada. Pärast telefonikõnesid direktor Vaaraskiga viis ema mu direktori kabinetti ja seal hr. Vaarask laskis mul midagi lugeda. Seekord läks paremini ja hr. Vaarask võttis mu vastu. Minu arvates siin "painutati" reeglit. Hr. Vaarask ütles, et tema juures käivad nutmas emad ja isad oma laste vastuvõtmise pärast. "Ka isad?" küsis ema. "Ka isad," vastas hr. Vaarask. Veel lisas hr. Vaarask, et vastu on võetud ka kojamehe lapsi. Mõned olid terve esimese klassi emakeele lugemiku pähe õppinud eksamile ette valmistudes. Minu isa Karl Johannes Soonberg oli riigikontrolör 1930-1940. 1927-1930 põllutööminister ja töö-hoolekande minister. 1938. aastal eestistas ta nime Soonpääks.

Algasin esimesest klassist. Suhtlusraskusi ei olnud. Võiksin nimetada, et minu õelt Heljolt, kes oli Tõrvandis minust 6 klassi ees, olin saanud teatud määral väärmulje kooli elust. Mäletan, et kord kui inglise keele tunnis mingi ringmängu järel pinkidesse siirdusime, lükkas üks poiss mind õrnalt. Virutasin talle rusikaga rindu ja jäin võidurõõmsalt õpetajale otsa vahtima. Minu üllatuseks sain

kõvasti noomida ja märkusega ähvardada. Kohanemisest rääkides võin ka meenutada minust RIK-is kaks klassi eespool olnud õde Maie. Sain oma esimese märkuse prl. Roobergilt: "käed määrdinud". Ema kirjutas alla: "Kahjatsen väga. Antonie Soonberg". Maie leidis, et see on keeleliselt vale, peab olema "kahetsen". Ema kratsis vale välja ja parandas vea. Selles protsessis ta määris ära mu teatevihiku. Maie hakkas mind hirmutama, et nüüd ma saavat otsa teise märkuse "teatevihik määrdinud". Järgneval päeval ulatasin prl. Roobergile oma teatevihiku väriseva käega. Tema luges ja puhkes naerma. Sain aru, et olin lasknud end ilma asjata hirmutada.

Esimeses klassis õpetas enamiku aineid klassijuhataja prl. Rooberg, kes tolle aasta teisel poolel abiellus insener Otto Jürendiga. 1939. aastal ta lahkus, et minna õpetajaks "pruutide kooli" Tõnismäel. Meie klassijuhatajaks tuli hr. Kaarel Korsen, kes õpetas ka emakeelt. Teistest õpetajatest mäletan pr. Parikas, matemaatika; pr. Teder, looduslugu; prl. Järvet, usuõpetus; prl. Mõtlik, keheline kasvatus; prl. Krull, laulmine; prl. Soots, joonistamine. Mõlemal aastal õpetas meile inglise keelt pr. Kansberg. Inglise keelt mina algasin nullist, kuid kuna mu õde Maie oli RIK-is minust kaks aastat ees ja mu õde Heljo Tõrvandis minust kuus aastat ees, siis olin kuulmise kaudu vähemalt mingi tajumise omandanud.

Pr. Kansberg oli elanud Inglismaal, ta õpetamises esines anglitsisme ja Inglise kommete rõhutamist. Teatud määral ta kasutas kümblusmeetodit, kuid esimese ja teise klassi õpilaste juures ei saanud seda rangelt ja pidevalt teha. Halva maitse jättis suhu see, et kui prl. Rooberg meile pr. Kansbergi esitles, ütles ta et too ei oska ühtki sõna eesti keelt. Ometi enamik meist teadis, et see nii ei olnud, ja pärast seda võis kuulda õpilasi ütlevat "prl. Rooberg ju valetab".

Klassivälistest tegevustest osalesin ainult maleringis, mida õpetajate poolt juhtis hr. Tiikma. Vanematest poistest andis meile näpunäiteid Jüri Schultz. Koolivälistest organisatsioonidest Noorkotkad ja Kodutütred olid üsna populaarsed. Noorkotkastel oli ka nn. Koolirühm. Olgugi et ma tahtsin, ei lubanud mu ema mul nendega ühineda. Põhjuseks võis olla see, et suur osa meie tutvuskonna lastest kuulus skautide/gaidide organisatsiooni, ja oli eelarvamusi nende organisatsiooni rahvusliku variandi suhtes. Koolisestest võistlustest ei mäleta, et algklassid oleksid osa võtnud. Kergejõustiku võistlus "Kalevi" ja "Lembitu" meeskondade vahel Kadrioru staadionil on meelde jäänud.

1940. aastal pärast "juunipööret" vallandati mu isa riigikontrolöri kohalt ja me siirdusime maale oma tallu elama. Läksin Laguja Algkooli kolmandasse klassi. Sealne tase võrreldes RIK-iga oli märgatav. Paari nädala pärast lubati mind neljandasse klassi üle minna. RIK-ist oli külge jäänud "tuupimise" mood, selle tõttu läksid ka edasised õpingud kiiresti. Vatamata sellele, et kaotasin mitu aastat sõja ja emigratsiooni tõttu, sain Ph.D. kraadi füüsikaalses keemias 24-aastasena. Tagant järele ei saa ütelda, et "tuupimine" on hea meetod oma teadmiste kogumisel. Kaotasin huvi keemia vastu ja õppisin omal käel füüsikat ja matemaatikat. Olen töötanud füüsikuna 1957. aastast alates, ülikooli professorina 1966. aastast.

Lisaks eeltoodule oli mu ema lastevanemate komitee liige. Selle esimehena näis kindral Reek olevat üsna arrogantne. Ühe koosoleku lõpul oli Reek hakanud pahandama, et talle oli vastu tulnud poisse riigikaitse tunnist ja nad olnud "liimist lahti". Järgneval koosolekul oli riigikaitse õpetaja leitnant Lehola teatanud mu emale, et ta on seal viimast korda. See oli mu emale ja ka teistele tundunud ülekohtusena. Lastevanemate komitee oli suuresti tegev koolipidude einelaua ja loterii korraldamisel. Et mu isa oli valitsuse liige, sai ta "vabalaost" tollivabalt kaupa osta. Ema siis viis koolipidude einelauda ikka ameerika vähipasteeti ja ananassikonserve.

Minu koolikaaslaste hulgas oli palju võimelisi inimesi. 7-10-aastaselt on aga raske otsustada nende isikuomaduste üle. Mõned valetavad teadlikult, mõned kordavad mujalt kuulnud valesid tõe pähe, neid kes räägivad ainult tõtt, ei ole huvitav kuulata. Vähe oli rikkusega hoopelajaid. Kaebamist esines, kuid kaebajad ei näinud olevat populaarsed teiste õpilaste silmis. Ka mäletan, et

klassijuhataja Korsen noomis paari tütarlast liiga tühise asja pärast kaebamise eest. Ma nimesid ei maini.

Kuna paljude laste isad olid sõjaväelased või riigiametnikud, siis ei peetud soovitavaks pealtkuuldud riigi- või sõjaväe-asjadest rääkimist, olgugi et ma ei tea mingit ametlikku keeldu olevat olnud.

Henn Soonpää, USA

Astusin aastal 1939 RIK-i algkooli esimesse klassi. Sisseastumise eksam oli kaunis põhjalik. Isegi laulmises. Mina ei teinud suud lahti. Mitte et ma ei osanud laulda, aga kartsin. Emale öeldi, et sain eksamitest läbi, aga pean kooli alguseks laulmise ära õppima. Ema siis mängis klaverit kodus ja mina pidin järele laulma. Miks ma läksin RIK-i ja mitte mujale, ei tea. Minu ema oli kodune, aga isa töötas haridusministeeriumis.

Esimene aasta koolis on ikka natuke hirmuäratav (vähemalt minusugusele). Korranõudest mäletan, et vaheajal pidime saalis ringiratast jalutama. Tüdrukutele meeldis korrapidaja õpetaja paarimees olla. Riietus oli igapäevane koolivorm ja peovorm. Tüdrukutel oli tumesinine kübaramoodi müts.

Algklassi laste tempe tehti ka meie koolis. Üleriideid hoiti ühes ruumis nagidel. Mäletan, et talvel oli tihti botikute otsimine. Poisid vist ajasid need koeruse pärast segamini. WC-s oli ka kord mingi pahandus. Mõned tüdrukud seisis potil püsti, et vaadata üle seina kes kõrval oli.

Helvi Viilup-Maripuu, USA

Astusin Riikliku Inglise Kolledži esimesse klassi 1939. a. sügisel. Kodust saadud teadmisi sain täiendada eelneval aastal ühe vanapiiga juures Suur-Ameerika tänaval, kus muu kõrval sain hea alguse ka käsitööarmastusele. Kuigi varem oli olnud juttu Prantsuse Lütseumist, käisin RIK-i sisseastumiseksamitel, mis läbisin edukalt. Aasta hiljem oli edukas ka mu vend, kuid kuna suvel okupeerisid venelased me kodumaa, ei saanud ta päevagi selles koolis käia.

Isa, Andrus Nittim, oli Eesti Maapanga I arvejaoskonna juhataja, ema kodune, kuigi ta oli varem samas pangas töötanud.

Mälestused koolist on ilusad, kahju ainult, et nii kesised.

Meelde on jäänud me direktor hr. Vaarask. Ka oli meil omapärane lugu inglise keele õpetajaga. Meile oli öeldud, et ta ei räägi eesti keelt. Kord kukkus üks lastest üsna halvasti ja just inglise keele õpetaja juuresolekul. Ta kiirustas kukkuja juurde ja hüüdis: "Armas laps, kas sa said väga haiget?" või midagi taolist puhtas eesti keeles. Sellest peale olid me inglise keele tunnid palju huvitavamad, kuid arvan, et selle õpetaja hääldamine ei olnud just kõige parem. Kui aastaid hiljem Saksamaal põgenikelaagris õppisin inglise keelt ja tuli seda ka kasutada IRO ametnikega suheldes, siis oli eriti selgelt mees, et sõna "little" hääldamine esimeses klassis oli erinev õigest.

Mul endal oli ka veidi ebameeldiv juhtum inglise keele õpetajaga. Eelmisel tunnil olime käsitöötunnis teinud kolmnurkseid paberimütse, millele olime kleepinud kaunistusi. Tahtsin proovida, kuidas müts pähe sobib. Õpetaja nägi seda ja pidin oma elus esimest ja viimast korda klassi ees püsti seisma ja noomituse vastu võtma!

Kooli kultuurielust ei meenu midagi erilist. Olin esimeses klassis väga halb laulja ja hindeks oli 3 teiste heade hinnete kõrval. Kunagi ei unune, kui mind pandi klassi kahe kõige parema laulja

vahele, et seda hinnet veidi parandada, aga ma ajasin nende laulu segi! Kui mälu ei peta, siis olid need tüdrukud Helgi Tiisväli ja Maret Lember. Oli ääretult piinlik olukord, eriti veel sellepärast, et olin tollal kohutavalt arg ja tagasihoidlik.

Teistest klassiõdedest on meelde jäänud mitmed. Pinginaabriks oli mul Maret Lell, kelle vanemaid kohtasin laeval Austraaliasse 1948. aastal. Nendelt kuulsin, et Maret oli noorelt surnud, ei mäleta enam millisesse lastehaigusesse, vist leetrid. Aino Klaar oli me klassis ja hiljem mu pinginaabriks 8. algkoolis. Aino elab nüüd Kanadas, Vancouveris. Aastaid tagasi olime kirjavahetuses. Me isad töötasid koos. Eva-Irene Ehrlich oli samuti mu klassiõde. Eva isa oli Kadaka teel asuva Löwenruh mõisa valitseja. Nad eestistasid oma nime 1940. a. Eermeks, olime koos 8. algkoolis aasta või paar, siis nad kolisid Tartusse. Me kirjavahetus jätkus ja kui Saksamaal põgenike ajalehes kuulutasin, leidsin jälle Eva ning külastasin teda paaril korral Geislingeni laagris. Nende pere emigreerus Ameerikasse, meie Austraaliasse. Eva on abielus Ilmar Heinaruga ja elab Washingtoni lähedal. Ta on mu tütre ristiema. Veel on meeles nimed Helle Lee ja Helle Talpsep.

Koolis ilmus oma korrapärane ajakiri. Ootasime pikisilmi uue koolimaja valmimist ja pidime sügisel sinna kolima. Seal pidi olema igasuguseid huvitavaid ruume, nagu võimlad, poistele lasketiir jne. Kahjuks aga okupatsioon saatis meid laiali erinevatesse koolidesse, me vennaga 8. algkooli, mis alul oli Kevade tänaval, Westholmi ruumides, hiljem käisime Pärnu maanteel 20. kooli ruumes. Sõjaolukorras muudeti palju koolimaju haiglateks. Pärnu maanteel käisime keskpäevases vahetuses, õhtul oli seal mingi gümnaasium.

Teine suur põhjus sügise ootamiseks oli see, et olin kevadel saanud loa astuda kodutütreks. Ka sellest jäin ilma. Alles põgenikelaagris 1945 astusin gaidiks. Eks me gaidlus-skautlus paguluses oli rohkem kodutütarde-noorkotkaste tegevuse sarnane, sest tähtsaim oli me rahvustunde säilitamine noorte seas. Austraaliasse jõudes oli üheks esimeseks tegevuseks gaidluse alustamine siinsel mandril. Kuigi me tegevus lõppes juba mitmed aastad tagasi, on jäänud ühtekuuluvuse tunne. Meil on veel alles gaiderkogud, mille juhatajaks olen olnud juba palju aastaid, samuti saame kokku igal jüripäeval Sõprade Seltsi ridades koos endiste skaudivelledega ja oleme katsunud võimaluste piires toetada skautlust-gaidlust kodumaal. Mitmed meist on ka osalenud kodumaa suurlaagrites.

Arvan, et RIK-ist sain tugeva aluse oma õpingutele. Ka laulmine paranes imekombel, sest pidime vennaga käima klaveritundides. Kui 1943. a. sügisel isa soovitas Tallinnas korduvate pommirünnakute ohu tõttu emal meiega maale, me Helmes asuvasse Savi tallu jääda, siis tuli minna Helme algkooli. No see oli omaette elamus! Kuna olin Tallinnas lõpetanud algkooli 4. klassi, tundus mulle, et maakooli 5-ndas õpiti just seda, mida me olime linnas õppinud neljandas. Helme algkoolis oli ainult kolm õpetajat, igal kaks klassi komplektis. Seega võtsin üsna agaralt osa kuuendale klassile mõeldud tööst – vaevalt see paljudele meeldis! Helmes oli nooremate klasside juhatajaks ja meie käsitööõpetajaks noor preili, kelle käest õppisin juurde palju huvitavat käsitöös.

Ma ei usu, et saaksin oma edasijõudmist elus panna RIK-i arvele. Usun, et seal on ka palju teisi tegureid. Kindlasti kodune kasvatus ja koolis täiendatud rahvustunne on jätnud mind ennekõike eestlaseks, kuid ka korralikuks siinse maa kodanikuks. Ei oskaks elada ilma eesti ühiskonnata, kuigi oleks vast aeg juba erru minna. Praegu löön siiski veel kaasa me nädalalehe “Meie Kodu” toimetajana, Sydney Eesti Seltsi abilaekurina, käsitööringi laekurina, etnograafiaringi juhatajana, gaiderkogus ja sõprade seltsis. Mul on viis last ja 12 lapselast.

Helle-Mall Nittim-Risti, Austraalia

Minu mälestused Riiklikust Inglise Kolledžist on paratamatult subjektiivsed ja idealiseeritud, sest seoses 1941. aasta küüditamisega lõppes mu haridustee pikaks ajaks ja jätkus hoopis ebasoodsamates tingimustes.

Alustasin õpinguid RIK-i kolmandas klassis kooli loomise aastal, 1936, olles õppinud enne aasta Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Inglise keele erikooli panid vanemad mind selleks, et õpiksin keelt (erinevalt linnakoolidest) juba algklassidest alates. Minu isa töötas tollal Tallinna linnanõunikuna, hiljem AS „Frantz Krulli” direktorina. Mis aga puutub kooli üldisesse sotsiaalsesse tausta, siis ei saanud seda nimetada tüüpiliseks eliitkooli omaks, sest minu mälu järgi oli meil klassiski küllalt kehvadest oludest pärinevaid lapsi, kes said õppemaksust vabastust. Pigem oli tegu rahvuslikult meelestatud kooliga, kus oli ehk vähem muust rahvusest ärimeeste lapsi kui mõnes teises koolis.

Õppeainetes mul raskusi ei olnud. Koolivormi kandmise nõudega olime harjunud ning see võimaldas vältida vanemate rahakoti paksuse kajastamist riides. Nõuded olid üsnagi ranged – mäletan minagi märkust selle eest, et polnud teatrisse minnes koolivormi selga pannud. Õpetuse tase koolis oli igati hea. Eriti on mulle meelde jäänud Jüri Variste, kes õpetas meile inglise keelt, kuid kes õpetas meile ka hulganisti inglise laule ja organiseeris Raadiomajas ingliskeelse saate „Lumivalgekesest”. Inglise keele kasutamiseks sain koolis tugeva aluse. Huvist keelte vastu olin küll nii inglise kui ka saksa keelt eraviisil õppinud. Konversatsioonitundides ma hätta ei jäänud, aga kuna õpetajad olid noored, siis olid need tunnid ehk lõbusamad kui kasulikud. Inglismaa ajalugu õppisime õpikust, kirjandusest ja kultuurist oli juttu sageli. Klassis organiseeriti meile ka ingliskeelne kirjavahetus – mäletan kirjasõpradest Argentiinas ja Tasmaanias.

Aasta keskmateks sündmusteks olid koolipeod „Estonia” kontserdisaalis. Mäletan hästi ingliskeelset näidendit „Alice imedemaal” ja „Lumivalgeke”, milles minulgi oli rõõm osaleda. Ka koorilaul oli meil heal järjel. Tunnustust vääriski kooli almanahh (ka minul ilmus seal väike jutuke). Paar aastat kuulusin kodutütarde organisatsiooni.

Juhuse või saatuse tahtel on RIK-ist saadud baas olnud mulle toeks kogu järgnenud elus. Uue küüditamise eest Kaukaasiasse põgenenud, õppisin inglise filoloogiat Pjatigorski Pedagoogilises Instituudis, 1957. aastal lõpetasin Taru Ülikooli inglise filoloogia erialal, kaitsesin samas kandidaadikraadi ja töötasin seal dotsendina nelikümmend kaheksa aastat. Nüüd tõlgin inglise keelest kahekümnendat romaani.

Urve Taimsalu-Hanko, Tartu

Mina olen Aino Haas-Lagus. Sündisin Tallinnas 1. novembril 1925. a. Minu isa oli Lennubaasi ülem kolonel Karl Friedrich Haas. Ta oli Vabadusristi kavaler. Ema oli kodune Marta Haas.

Õppisin Riiklikus Inglise Kolledžis selle algusest 1936. a. Minu jaoks lõppes kõik 14. juunil 1941. a. Isa arreteeriti ja perekond küüditati. Olen oma perekonnast ainus, kes elusana kodumaale jõudis. Oli aasta 1958. Tallinna ma elamisluba ei saanud ja minu elukohaks sai Pärnu.

Mälestusi ei ole palju, sest möödunud on 65 aastat. Ootasime oma koolimaja, mis jäi meil saamata, aga nurgakivi all on meie kõigi nimed, kes me sellel ajal RIK-is õppisime. Saadan foto Lumivalgekesese näidendist. Mina olen haldjas, fotol vasakult teine.

Aino Haas-Lagus, Pärnu

Astusin RIK-i 1936. või 1937. Usun, et oli kooli teise aasta algus. Andsin võistluseksami IV algkooli klassi, sest oli rohkem tahtjaid kui vabu kohti. Minu sõbratar Marvi Lannes oli ka eksamil ja me saime mõlemad sisse. Mu õde – Mai Ruus – andis samal ajal eksamit, et I klassi sisse saada, sest oli ka liiga palju tahtjaid. Tean, et I klassi jaoks pidi oskama lugeda, joonistada üks pilt ja kirjutada oma nimi. Käisin enne seda ühe aasta Kubu koolis, mis oli sama õue peal Imanta

tänaval. Olin teistest päris palju noorem, sest läksin Kubu kooli 8-aastaselt kolmandasse klassi. See oli ainuke kool, kuhu mind vastu võeti, et ma esimest kahte aastat polnud koolis olnud. Mu vanematele meeldisid uue kooli ideed ja inglise keele tähtsus õppetöös. Rääkisin siis juba vabalt inglise keelt, sest meil oli inglise keelega lastepreili. Seetõttu oli mul koolis väga kerge.

Mu isa oli arst ja raudtee ambulantsi juhataja. Ema oli muusikaõpetaja ja lõpetanud konservatooriumi klaveriklassi.

Koolis käisin hea meelega ja ilma probleemideta. Mu klassiõed peale Marvi Lannesi olid Urve Taimsalu, Vaike Paan, Ingrid Ebarik, Virge Pakk, Lea Nurmistu, Aada Treufeldt ja nii edasi. Poistest – Edgar Kurgo, Hans Teetsov, Hans Kitvel, Gunnar Reinans, Roland Kasvand, kaksikud Uno ja Ülo Roosileht, kelle vahet õpetajad ei teinud. Klass minust allpool oli Tiiu Reek (kindral Reeki tütar) ja õekesed Feldveberid. Tiiu Reek käis koolis limusiinis autojuhiga ja ta isa andis iga kevad välja auhindu õpilastele. Õpetajatest meeldisid mulle muidugi eriti inglise keele konversatsiooni andjad, sest need olid inglased, keda kool sisse tõi ja kes eesti keelt ei rääkinud. Nendega sai palju nalja ja polnud kodutööd. Ka saime nende kaudu kirjasõpru Inglismaalt ja USA's. Mul oli kirj vahetus Ameerikas ja Soomes.

Koolipeod lõppesid kohe sõja algul, ka polnud tansukursusi. Laulukoor muidugi jätkus. Kuna meie kool oli inglise keeles teistest ees, siis õppisime kuuldemänge inglise keeles kooliraadio jaoks. See oli väga põnev.

Kooliajast on mulle veel eriti meelde jäänud kirjanik Anton Hansen Tammsaare surm. Kuna ta poeg Erik Hansen käis meie koolis, siis viidi meid "Estoniasse" lahtise kirstu juurest mööda jalutama tema austuseks. See oli esimene surmu, keda paljud nägid, ja see jäi kauaks meelde. Ka tuleb meelde venelaste aegne 1. mai marss, millest kõik koolid osa võtsid.

Imanata tänaval oli väga kitsas koolimaja ja kõik ootasid uut ja luksuslikku maja Narva maanteel, kuhu me keegi ei saanud. Selle asemel hakkasime sõja ajal kasutama Realkooli hoonet õhtuvahetuses. Meist moodustati IX keskkool ja liideti Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžiga. Tehti A ja B klassid, nii et koole päris segi ei aetud. Realkoolis oli põnev käia. Koolipoiste ausammas oli kooli kõrval ja venelaste ajal oli karistatav sinna lilli panna, mida ikka tehti. Ka oli Realkoolil oma liuväli ja seda kasutati igal võimalusel.

Viimased aastad õppisin Pedusaare gümnaasiumis. Õhuhäirete ja Tallinna pommitamise ajal käisin seal. Mu isa arreteeriti 1941. a. ja viidi Pagari tänavalt Siberisse. Meie pere läks peale Tallinna pommitamist Pärnumaale, sest Vana-Posti tänav, kus elasime, põles ära. 1944. läksime Warteland'iga Saksamaale. Sealt 1948. Austraaliasse. Lõpetasin gümnaasiumi 1946. Saksamaal, Geislingenis.

Ingrid Ly Ruus-Kibal, Austraalia

Riikliku Inglise Kolledži kolmandasse klassi astusin 1936. aastal. Varem õppisin Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Ma arvan, et mu vanemad suunasid mind Riiklikku Kolledžisse, kuna mu isa oli Eesti lennuväes. Huvi inglise keele vastu põhines isa tutvusele inglise lennuväelase major Emeryga, kes oli nõuandjaks Eesti lennuväe juures.

Kohanemine uues koolis oli kerge, kuna paljud klassikaaslased olid Tõrvand-Tellmannist. Inglise keelt olin 2 aastat õppinud Tõrvand-Tellmannis ja saksa keelt juba enne kooli. Eriliselt on meelde jäänud matemaatikaõpetaja hr. Ratassepp oma karmuse ja irooniaga. Inglise keeles sain piisavalt tugeva aluse, et pärast sõda töötada Saksamaal Briti Sõjaväe valitsuse (British Military Government) juures tõlgina ja "confidential clerk'ina".

Evi Salvat-Kõrb, Kanada

Mina alustasin oma kooliteed 1934. a. sügisel Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Mu vanem õde, kes oli juba mõned aastad Tallinna 7-da algkooli õpilane, muutis samal aastal oma kooli, ja nii astusime sel sügisel üheskoos kooliteele. Sama aasta suvel oli meie suvekodus olnud külaliseks noor prl. Viirmann, äsja Inglismaalt keelepraktikalt saabunud tulevane kooliõpetaja. Tema ülesandeks oli meile õega inglise keelt tutvustada. Nii et kui kooli läksin, olid juba väikesed eelteadmised sellest võõrkeelest.

1936-ndal aastal, kui asutati Riiklik Inglise Kolledž, otsustasid meie vanemad minu ja õe kooli vahetada. Nii said meist RIK-i õpilased. Miks see otsus tehti, ei tea, meie isa oli riigiametnik Põllutöö Ministeeriumis ja nagu tollal öeldi "inglise orientatsiooniga". Kuna uuel koolil polnud oma koolimaja, siis käisid 4 algkooli klassi Imanta tänaval endise Kaarli Gümnaasiumi hoones, sellest ajast on mul aga vähe mälestusi. Kui kaks aastat hiljem lõpetasin algkooli, siis algas õppetöö progümnaasiumis, milline tegutses poiste Reaalkoolis õhtupoolikuti koos gümnaasiumiga.

See oli huvitav ajajärk koolielus – hoone avar ja õhurikas, aula läbi kahe majakorruse ja ajakohane võimla. Kooli avaras õues, kus kevadel-sügisel sporti harrastati, oli talvel Reaalkooli liuväli. See oli Tallinna koolinoorte talvine kohtumispaik. Vahetevahel mängis poiste oma orkester kõlakojas muusikat uisutajatele, ja nii mõnigi kord jäime meie peale tunde sellest lõbust osa saama. Meie klassi aknad olid õuepoolsed, ja oli tegemist tähelepanuga klassis kui "liukalt" oli kuulda lõbusaid hõiskeid ja valsitakstis muusikat.

Meelde on jäänud kooli põnev spordipäev Kadrioru staadionil, kus võistlesid Kalevi ja Lembitu "majad", Inglise saadik Eestis oli kohal ja pidas lühikese kõne, laulsime "God save the King" ja muidugi Eesti hümnid. Spordipäeval esinesid tüdrukud rütmilise võimlemisega, mis lõppes eliitühema poolt esitatud pikkades hõljuvates kleitides ettekandega, saateks eesti helind "Rukkirääk". Unustamatu mälestus! Tütarlaste võimlemisõpetaja prl. Alice Westerblom oli Ernst Idla kaasaegne, nemad koos tutvustasid Eestis rütmilist võimlemist, mis sai hiljem, ka paguluses, väga populaarseks.

Samal ajal oli meie inglise keele konversatsiooni õpetajaks inglane Charles Hower. Ilmselt olid need kaks toredat õpetajat üksteisele sümpaatsed ja koolis oli ennustusi "suurest romansist". Kahjuks suri Alice äkitselt ja noorelt ning Charley läks tagasi Inglismaale. Õpetajatest on veel meelde jäänud klassijuhataja hr. Jüri Variste, kes õpetas inglise keelt. Kahjuks mobiliseeriti ta 1941. aastal, pärast sõda oli ta ilmselt muusikategelane ja koorijuht.

Meeles on ka kooli aastapäeva pühitsemine 1939-ndal aastal, mis peeti "Estonia" kontserdisaalis. Hommikupoolikul oli aktus, kõned ja koorilaulud, milliseid juhatas Gustav Ernesaks. Õhtul oli kaks laulu-muusika etendust, esimene nooremate klasside esitusel ingliskeelne "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi", teine "Eesti Pulm" eestikeelne vanemate klasside esituses. Lumivalgekese osas esines lõpuklassi tüdruk nimega Leidja Ensmann, kes oli hea laulja, ja prints osas poiss, kel oli sarnasust tolleaegse filmistaari Nelson Eddy'ga. Leidja Ensmann oli ka tegelane "Eesti Pulma" etenduses. Tegelased-pulmalised esinesid rahvariietes ja esitati vanu Eesti pulmakombeid nii laulus, tantsus kui kõnes. Pärast Etendust oli "Estonia" sinises saalis tants. Tol ajal oli moes tantsida pidudel jooksupolkat... Meie selleaegne inglase keeleõpetaja oli mr. Billows – pikka kasvu punaste juuste ja vuntsidega mees, kes oli koos oma abikaasaga selle tantsu selgeks õppinud. Nad said tantsu lõppedes tugeva aplausi osaliseks. Muuseas esitati ingliskeelne "Lumivalgekene" ka raadios kuuldemänguna, ei mäleta kas lastetunnis või erisaatena.

Pärast kommunistlikku riigipööret 1940-dal aastal oli meie koolis vaid väheseid komnoori. Meeles on küll ärevad ajad, kui Vabadussõjas langenud kooliõpilaste mälestussammas Reaalkooli

esiselt kõrvaldati. Olime ju õhtupoolikuti koolis ja vahetundidel jälgisime akendest Tallinna õpilaste möödamarssimist ja miilitsate ärevat sagimist. On ka meeles Eesti Vabariiki halvustav ja Nõukogude korda kiitev A. Uibo kõne, kui taganesime aula tagaseina pärast kõnet ja minu mälu järgi laulsime Eesti hümn, aga see laul olevat "Eesti Lipp" olnud.

1944. aasta sügisel põgenesime Saksamaale. Lõpetasin seal gümnaasiumi pärast sõja lõppu Geislingeni eestlaste põgenikelaagris. Minuga koos lõpetasid endised klassikaaslased RIK-ist Ly Ruus ja Lea Nurmistu.

Pärast kooli lõppu sain töökoha Ameerika sõjaväe juurde Nürnbergi sõjakurjategijate kohtu personali hulka, seal võtsin kursusi masinakirjas ja raamatupidamises. Edasi viis teekond mind Inglismaale, kus elasin peaaegu kaks aastat. Pean aga nimetama, et olin veidi pettunud, sest see maa ei olnud selline, nagu olin ette kujutanud juttude ja loetud kirjanduse põhjal, aga inimesed olid sõbralikud, ja oskasin ju laulda "God save the King". Seal ma abiellusin ja läksin mõneks aastaks Rootsi elama, siis emigreerusime Kanadasse. 55 aastat tagasi on siia oma kodu loodud, lapsed kasvatatud ja nüüd veedame abikaasaga pensionäripõlve.

Tagasi mõeldes leian, et Eestist põgenedes oli mul kaasas kaks kohvrit tarvilikkude esemetega, millised ammu juba kadunud. Väärtuslik varandus aga, mida olen kaasas kandnud, on olnud võõrkeelte oskus. Olen tänulik oma vanematele, et nad sellele juba mu nooruses rõhku panid ja Inglise Kolledži mu kooliks valisid, mis oli hea distsipliini ja haridusliku tasemega, laiendas juba noorena silmaringi. Nüüd ingliskeelses maailmas elades on inimestega suhtlemine ilma takistusteta olnud ning sobivaid töökohti kergem leida. Kui mu oma lapsed siin kooli läksid, olid nende õpitud laulud ja ringmängud samad, milliseid olin ise koolis laulnud ja mänginud esimestel kooliaastatel. Minu kodulinnas asuva Brocki Ülikooli geoloogiakateedri juhatajaks oli mitmeid aastaid kunagine klassivend RIK-ist Dr. Jaan Terasmäe, nüüd on ta kahjuks surnud.

Asta Hiiop-Eichenbaum, Kanada

1936. aastal astusin RIK-i IV klassi. I-III klassini õppisin Anna Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Arvan, et vanemad suunasid mind õppima RIK-is, kuna kool äsja avati ja asus meie elukohale väga lähedal. Minu vanemad tegelesid oma perekonna baasil põhineva ettevõtlusega. Ei mäleta, et mul oleks olnud raskusi mõne õppeainega või ka suhtlemisraskusi. Korranõudeist mäletan, et kõigile väga meeldis koolivormi kandmine (nii igapäevane kui pidulik koolivorm). Õpilaste soengud ja vahetundidel (kui ka õppetundides) käitumine oli igati korrektne kogu õpilaskonna ulatuses. Õpetajatest ja õppe-kasvatustöö tasemest on säilinud ainult väga head mälestused nii keelte kui ka reaalinete, muusikalise ja kehalise kasvatuse osas. Olen tänaseni tänulik laulmise õpetajale Riho Pätsile, kes püüdis minu veidi nigelat viisipidamist ravida pilli (vilepilli) mängimisega kooli orkestris. Õpetaja Alice Westerblomi tundides valitses erilisel meeldiv õhkkond, lisaks füüsilistele harjutustele oli tal eesmärgiks ka tütarlastes naiseliku plastilisuse, hea rütmide ja sõbraliku ning korrektse käitumise arendamine. Tänuvalt meenutan ka õppetunde ekskursioonidel loodusesse, linnulaulu tunde Kadriorus ja mitmekülgses klassivälises tegevuses. Keeletunnid olid igati arendavad ja huvitavad, seda enam, et 3-6-aastaselt õppisin saksakeelses lasteaias ja inglise keelega alustasin juba I klassist.

Täiskasvanu pilguga mõttes oli meie kooli osatähtsus väga suur nii isamaarmastuse kui ka õpilaste maailmavaate ja ellusuhtumise kujunemisel. Kõigele sellele andis oma panuse ka meeldiv osalemine kodutütarde organisatsiooni tegevuses.

Kuna ma õppisin RIK-is IV-VIII klassini, siis teadlikuma õpilase pilguga muljeid klassi- ja koolivälisest tööst mul eriti ei ole.

RIK-is omandatud teadmiste pagas oli väga tugev ka IX-XI klassini edasiõppimisel ja samuti TRÜ inglise filoloogia osakonna lõpetamiseni ning edasises töös nii õpetajana, koolide inspektorina kui ka õppekirjanduse autorite kollektiivi töö juhendamisel.

Hermine Vugt-Järvis, Tallinn

Õppisin 1933. aastast Tallinna Linna XI Algkoolis. Vanematel oli plaanis panna mind pärast 4. klassi lõpetamist õppima A. Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžisse, selleks õppisin inglise keelt eratunniandja juures. 1936. a. suvel lugesid mu vanemad ajalehest, et asutatakse Riiklik Inglise Kolledž (RIK). Ema ruttas kooli selgitama võimalust kohe sellesse kooli üleminekuks. Kahjuks oli IV klass juba komplekteeritud ning emale anti nõu tulla aasta pärast RIK-is kohta taotlema. Õppisin veel aasta linnaalgkoolis ja üritasin taas RIK-i pääseda 1937. a. kevadel. Selgus, et ma ei olnud ainus pretendent, vaid V klassi (s.o. progümnaasiumi I klassi) soovis astuda veel 8 last, neist 7 tüdrukut ja 1 poiss. Toimusid sisseastumiseksamid emakeeles (diktaat), matemaatikas ja inglise keeles. Vastuvõetuteks said kaks õpilast – Eda Põlluaas (Pullissaar) ja mina. Aasta hiljem võeti meie klassi samast pingereast veel kaks last (Iraida Tingas ja Evalda Norman).

Minu ema oli kodune, isa oli käsitöoline eraettevõttes.

Rik-is kohanesin hästi. Mul polnud ei suhtlemisraskusi ega ka raskusi ühegi õppeainega. Olin keskpärase õppeedukusega, põhiliselt neljaline ning mu hinded muutusid iga lisanduva kooliaastaga järkjärgult paremateks. RIK-is valitsenud õhkkond erines tunduvalt linnaalgkooli omast. Valitses kord, õpetajad, kuigi nõudlikud, olid lastesõbralikud ja laste murede korral osavõtlikud. Mulle küll meeldis kanda koolivormi. Tollastele kooliõpilastele oli koolivormi kandmine auasi. Meie klassis oli ca 50 õpilast, poisse-tüdrukuid enamvähem võrdselt. Klass oli sõbralik üksmeelne pere, muidugi väikesi vembukesti ikka tehti (näiteks mr. Hewerile eesti keele õpetamisel). Meie klassijuhatajaks oli I progüm. klassis 1937/38. a. ajalooõpetaja hr. A. Kimmel, pärit Palamuselt, Tootsi lugude mailt. Ta nimetas meid siis, kui vahel tempe tehti, heatahtlikult jeekimiteks.

Mina õppisin selles klassikollektiivis 5 aastat (1937-1942). Inglise keele õpetajaks ja kahel kooliaastal ka klassijuhatajaks oli prl. Lilli Randma. Temaga säilis kontakt kuni ta elu lõpuni. 1938/39. õppeaastal, kui prl. L. Randma oli Inglismaal Oxfordis end täiendamas, oli me klassijuhatajaks ja inglise keele õpetajaks pr. E. Püss. RIK-i eksisteerimise viimasel aastal (1939/40) oli õpilaste arv meie III progüm. klassis nii suureks paisunud, et sikud eraldati lammastest, st. poisid tüdrukutest ja moodustati a- ja b-klassid. Tüdrukuteklassi juhatajaks sai prl. Alice Westerblom, meie võimlemisõpetaja, noarootslane, kaunis daam. Kahjuks oli saatustalle karm – saksa okupatsiooni alguses ta suri pahaloomulise kasvaja tõttu. Enne kui ta Noarootsi viidi, käisime oma klassi tüdrukutega ta ärasaatmisel Toomkirikus.

Minu lemmikaineteks RIK-i päevil olid matemaatiks ja loodusteadused, ka ajalugu. Keeleõpe kasvatas minust anglofiili. Mul oli Inglismaal kirjasõber. Maailmavaade kujunes mul, nagu ilmselt kogu meie klassikollektiivil, eestimeelne ja säilis sellisena kogu eluks: minust ei saanud ei 1940/41 ega hilisematel nõukogude okupatsiooni aastatel ei komnoort ega komparteilast.

Meeldiv mälestus RIK-i päevilt on meie konversatsiooniõpetajatest mr. Hewer'ist ja mr. Billows'ist; nad olid küllalt eriilmelised nii oma käitumiselt kui ka selle poolest, mida nad meile õpetasid. Mr. Billows armastas laulda (Tipperary jm.) ja istuda õpetajalaual. Mr. Ch. Hewer, tõeline inglise džentelmen, oli vahel ettearvamata käitumisega – meie Eestist pärit õpetajatest erinev. Enda arvates suutsin ma oma klassikaaslastega samavõrdselt inglise konversatsioonitundides vestlustest osa võtta.

Koolis olin 1937-40. a. kodutütar, rühmajuht ühes nooremate tüdrukute klassis (mäletan sealt Helgi Jürison'i, Lilian Tiefi jt.). Võtsin osa kodutütarde ülelinnalistest üritustest Kaitseliidu majas

ja olin oma kooli ühe esindajana 1939. a. kodutütarde laagris Narva-Jõesuus. Tänu sellele sain ma näha ka eestiaegset Narvat ta barokses ilus.

RIK-i spordielus ma ei osalenud.

Samas RIK-i klassikollektiivis õppisin edasi 1940/41. a. nõukogude okupatsiooni ja järgneval saksa okupatsiooni aastal. Kogu eluks olen jäänud lähedaseks sõbraks Laine Kallas-Hilbern'iga, oma RIK-i viimase pinginaabriga, kes siirdus Rootsi (kirjavahetus, vastastikused külastamised), samuti Aino Jürisoniga siinmail.

Et okupatsiooniaastail oli õpetajate seas tunduvalt muutusi uute nägude näol, kusjuures eriti kehv oli meie 1941/42. a. eesti keele õpetaja (kelle nime ma ei mäleta), siis koos Aino Jürisoniga otsustasime 1942. a. sügisel kooli vahetada. Viimased 2 keskkooliaastat olime Tallinna VIII Gümnaasiumi õpilased endise E. Lenderi Gümnaasiumi klassi koosseisus. Seal oli esimeseks võõrkeeleks saksa keel – tuli pingutada, et klassikaaslastele järele jõuda, ja teiseks võõrkeeleks inglise keel – saime hakkama "vanast rasvast". Meie keskharidus lõppes 1944. a. 9. märtsi õhurünnaku tõttu.

Minu edasine haridustee jätkus Tartu Ülikooli arstiteaduskonna raviosakonnas 1944-1951. a. Mu kursusekaaslasel oli ka üks RIK-i poiss – Guido Arro. Mis minust edasi sai, selle kohta on andmeid Eesti Teaduse Leksikoni II köites.

RIK-ist saadud haridusel on mu tööalases elus oluline osa. Tegutsedes teadurina oma pika (1951-1998) tööaja kestel on mul vaja olnud lugeda inglise- ja saksakeelset erialast kirjandust ja kirjutada artikleid plaaniliste tööde põhjal. Olen ka tõlkinud mitmeid meditsiiniraamatuid inglise keelest eesti keelde (Pahaloomuliste kasvajate TNM-klassifikatsioon, III trükk 1980, IV trükk 1990, V trükk 1997; ka Rahvusvaheline Haiguste Klassifikatsioon RHK-10 I köite II peatükk ja III köide 1996.a.)

Oma klassikaaslastega RIK-i päevilt olen palju kordi kohtunud kuni uue aastatuhande vahetuseni. Nüüd olen kurt ja seetõttu ma klassi kokkutulekuil enam ei käi. Nüüdseks on mulle jäänud veel kirjavahetus paari klassikaaslasega.

RIK-is õppis 1939/40. a. ka minu noorem õde Vaike Võsamäe-Eek. Tema jõudis seal läbi teha I progümnaasiumi klassi, siis suunati nad nõukogude võimu poolt Õpetajate Seminari Harjutuskooli, st. algkooli 6. klassi.

Lauri Vaska raamat RIK-i kohta on eelkõige lugu meie klassist, sellega meile, Lauri klassikaaslastele, veel erilise väärtusega. Tema raamatus toodud õpetajate nimistus ei ole märgitud pr. Julie Teder'it, kes oli meie eesti keele õpetaja I progümnaasiumi klassis. Tema võiski olla see eesti keele õpetaja, kelle nime Lauri ei mäletanud (lk.53). Igatahes vastab Lauri poolt esitatud mälupeilt küll sellele õpetajale. Pr. J. Tederi vanem poeg Hillar õppis meist aasta nooremate klassis. See kena noormees hukkus 1944. a. saksa sõjaväkke mobiliseerituna.

Aino Võsamäe-Küng, Tallinn

RIK-isse astusin 1936. aastal neljandasse klassi. Tuli läbida katsed. Mis ainetes, ei mäleta. Varem õppisin Nõmme Algkoolis Pärnu maanteel. Esimeses klassis ei käinud. Vanemad arvasid, et kui loed, kirjutad, arvutad, pole mõtet aega raisata. Esimese klassi asemel tegin katsed ja läksin kohe teise klassi 1934. aastal. 1934/35 ja 1935/36 käisin seal teises ja kolmandas klassis. Meie kodus peeti võõrkeeltest lugu. Vähesel määral oskasin saksa ja vene keelt. RIK-isse suunati mind sihiteadlikult. Minu isa Eduard Metstak oli kolonelleitnant. Teenis Viru-Järva Sõjaväeringkonna staabiülemana Rakveres. Ta lasti maha 24. aprillil 1942. aastal Sverdlovski vangilaagris. Ema oli kodune.

Uues koolis oli kord kõva. Mingeid suhtlusraskusi mul ei olnud. Riietus, soeng, käitumine olid kontrolli all. Meie klass oli kõige suurem klass koolis – 54 õpilast. Koolitee võttis aega, rongiga Rahumäelt Balti jaama. Seal jalgsi läbi linna Imanta tänavale.

Õpetajatest. Eesti keele õpetaja oli Ernst Nurm. Meie klass pani talle hüüdnimeks (Piilupart) Pluto. E. Nurmee ärritatud hääli oli mõnikord peenike, kõrge ning kiunuv, mida poisid jäljendasid. E. Nurm oli tuntud keeleteadlane, eesti ja ladina keele õpetaja. Hiljem töötas ta Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudis, oli Sõnaraamatusektori juhataja. Samuti "Eesti keele seletava sõnaraamatu" idee autor ja peatoimetaja. Peale teaduse armastas E. Nurm seltskonda, tantsis hästi, talle meeldis hea vein. Teatud ajavahemiku töötasin tema sektoris. E. Nurm on maetud Rahumäe kalmistule.

Looduslugu õpetas meile Alma Aaremäe. Oli heatahtlik ja sõbralik inimene. Panime temale nimeks Aarekas. Oma ainet ta armastas, aga meie-ealistele ei osanud seda edasi anda, huvitavaks teha. A. Aaremäe sünnipäeval viidi plekist pärg tema korteri ukse taha – "poolehoiuavaldusena". Julmad naljad!

Klassijuhataja ja inglise keele õpetaja oli Lilli Randma, meile Lilli. Suur koormus – iga päev inglise keele tund, peale selle klass "juhatada". Oma tööd tegi Lilli alati südamega, ükski meist pole teda unustanud. Minu suhted L. Randmaga algasid 1936 ja kestsid vaheaegadega (1941-1962) kuni tema surmani. Inglise keele õppimist alustasin päris nullist. Koolist sain tugeva aluse selle kasutamiseks. 1937/38 progümnaasiumi I klassis andis Lilli mulle Ärtuemanda osa näidendis "Alice in Wonderland". Pärast tunde pea iga päev olid keeleharjutused ja proovid. Etenduseks sai kõik selgeks. Näitemäng "Alice imedemaal" oli ingliskeelse Lewis Carroli raamatu "Alice in Wonderland" põhjal lavastatud. Ärtukuningas oli Lauri Vaska. See oli suurejooneline etendus "Estonia" kontserdisaali laval. Uhke näitemäng, toredad kostüümid. Mäletan, et minu kuninganna tualeti õmblemine nõudis emalt aega ja vaeva. 1941. aastal jäid isa tehtud fotod peost ja see kleit küüditajatele. Konversatsioonitundides vestlemine oli algul päris minimaalne. Hiljem aja kuludes paranes. Veel L. Randmast. Nõukogude Eestis töötas ta õppejõuna Peda-s ja TPI-s. Ta kaitses oma erialal väitekirja, millega tutvus prof. P. Ariste. Mul oli võimalus olla vahendaja oma kahe õppejõu suhtlemisel. L. Randma elas koos oma kasupoja perega ja tundis rõõmu tema lastest. Lilli Randma on maetud Hiiu kalmistule. Meie klassist olid teda saatmas need, kelleni kurb teade jõudis.

Minu arvates oli kooli orientatsioon inglise kultuurile selge juba selle avamisest peale. See avaldus ka kooli ametlikus nimes, vormiriietuses, inglise keele tundide arvus ja kõiges. Lapsevanemad teadsid, mida nende lapsed õppima läksid. Kirjasõpru mul Inglismaal ei olnud. Maailmavaate ja ellusuhtumise kujundamisel oli kooli osatähtsus suur. RIK oli optimistlikult-patriootlikult meelestatud eesti kool. Seda toetas minu enda kodune kasvatus ja tugev eesti vaim.

Kooli kultuurielust: laulsin laulukooris ja osalesin kontserdisaalis toimunud üritustel ("Alice in Wonderland" 1937/38). Meeles on meie uue koolimaja nurgakivi panek Narva maanteel. Ilm oli udune, tibutas vihma 28. novembril 1938. Õpilased kogunesid Imanta tänavale koolimaja juurde. Seal läksime rongkäiguga läbi linna. Kultuuriringi tegevusest ma osa ei võtnud. Ühegi organisatsiooni liige pole kunagi olnud. Kehalise kasvatuse tunnid koolis meeldisid väga. Kuid koolivälisest spordielust ma osa ei võtnud. Olin "kodune" laps. Teatris, kinos, kontserdil käisime kogu perega.

RIK-is õppisin 1936/37, 1937/38, 1938/39. Isa töötas Rakveres, pere kolis sinna. Ja 1939/40 käisin Rakvere Ühisgümnaasiumis. Tagasi tuln juba IX Keskkooli, 1940/41 Tallinnas olime Realkooli ruumides.

Nõudlikud ja meelde jäänud õpetajad viimasest kooliaastast olid: A. Arro – ajalugu, õpetaja Kiiler – matemaatika, õp. Paaver – maateadus/inspektriss, K. Ratassepp – inspektor.

Poiss. Realkooli ees asetseva ausamba mahavõtmise algas septembris 1940. Kogunesime saali ja sumisesime kogu aeg rahutult. Meid manitseti olema mõistlikud. Ära ta viidi. Aga ikka käidi

salaja vaatamas, lilli või oksakest panemas. Poisi taasavamisel oli Toomkirikus mälestusjumalateenistus. Siis tuldi rongkäigus tõrvikute ja lippudega Reaalkooli juurde. Mina ka. Rahvast oli väga palju. Ronisin sellele madalale kiviaiale. Toetusin koolimaja seina vastu ja mõtlesin, et oli mis oli. Aga nüüd oleme tagasi – Sina ja mina. Ning nutsin seal üksinda. Mõeldes, et ka nii uskumatuid asju võib sündida, mida isegi loota ei julgenud.

Juunis 1941 küüditati Siberisse meie klassist Jaan Feldmanni ja mind. Nüüd algas hoopis uus elu. Jaaniga kohtusime 1944 Kirovi oblastis Muhhino vangilaagris. Töötasime seal vabastamiseni. Tema sai koju hiljem, oli minust vanem. Abiellus Eestis, töötas traktoristina Ida-Virumaal, vedas kasjäärast liiva. Jäi varingu alla ja sai surma. On maetud Rahumäe kalmistule.

Minul õnnestus 1962. aastal lõpetada TRÜ ajaloo-keeleteaduskonna eesti keele ja kirjanduse osakond. 1962-97 töötasin Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudi Sõnaraamatute sektori teadurina.

Võimaluste piires on RIK-i klassikaaslased ikka püüdnud kohtuda. Viimati oli see aastal 2005 Tallinnas. Riiklikust Inglise Kolledžist saadud teadmised on mind mu edasises elukäigus tänaseni toetanud.

Vilma Metstak-Kala, Rakvere

Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse 1936. aastal algkooli 4. klassi. Varem õppisin Harjumaal Triigi vallas asuvas Paunküla 4-klassilises algkoolis. Vanemad suunasid mind sihiteadlikult just sellesse kooli, sest avatav kool oli riiklik õppeasutus. Minu isa Voldemar Luik oli riigiteenija, sellest tingituna õppemaksusoodustus ja lootus ühe võõrkeele (inglise) põhjalikumaks omandamiseks. Isa Voldemar oli Harjumaal Triigi metskonna metsaülem. Metskonna ametiruumid ja metsaülema korter asusid Paunküla mõisas Pirita jõe kaldal. Ema Hilda-Johanna oli koduperenaine, kuid tema ülesandeks sai ka paljude metskonna ametnike-külaliste vastuvõtt ja toitlustamine.

Uues koolis kohanesin päris hästi. Mingeid suhtlusraskusi ega raskusi mõne ainega ei mäleta. Vormiriietuse kandmine oli kohustuslik nii argipäevadel kui pidulikel juhtudel. Argipäevane vormirõivas koosnes tumesinisest seelikust, hallist (vist Lindariidest) pluusist ja kaelasidemest, millel kolmevärvilised punased sinised ja hõbedased triibud. Pidulik tumesinine kleit oli suure valge plisseeräärtega krae ja mansettidega. Koolimärgil RIK. Algastmes oli tütarlastel lihtne soeng. Imanta t. 6 vanas koolimajas oli vahetundidel kitsavõitu. Kui saime Reaalkooli allüürnikeks õhtupoolses vahetuses, tundsimme end nagu omas koolis. Avarad klassiruumid, kaunis ja kõrge aula (rõduga). Õpetajaskonna ja õpetuse taseme hindamine polnud õpilaste ülesanne. Kõik õpetajad õpetasid oma eriala hästi. Minule on õpetajatest kõige rohkem meelde jäänud klassijuhataja inglise keele õpetaja Lilli Randma, kes käis Inglismaal täienduskursustel. Käisime teda mitme tütarlapsega laevale saatmas. Tagasi tulles andis ta põhjaliku ülevaate Inglismaa elust-olust, kultuurist ja näitas oma klassile fotosid. Õpikud olid meil ainult ingliskeelsed. Kirjasõpru Inglismaal mul ei olnud.

Loodusloo õpetaja Alma Aaremäe taimede hea tundjana tahtis ka meis seda arendada. Ta palus õpilastel koguda suvel taimi, kuivatada ja plokilehtedele kleepida. Sügisel andsime nimetatud lehed õpetajale. Kui tema nad ära määras, õppisime ära ja saime nii palju targemateks looduse tundjateks. Matemaatikaõpetaja Boris Tiikma andis oma õppeainet hästi. Prouad, füüsik Kiiler ja emakeele õpetaja Trakman meenuvad vähem. Inglise mr. Hewer ja mr. Billows olid väga erinevad konversatsiooniõpetajad, kelle tundides oli algul raske vestlusest osa võtta. Kooli osatähtsus on olnud positiivne minu maailmavaate ja ellusuhtumise kujunemisel. Meie kooli kultuurielu oli huvitav ja mitmekesine. Ülekoolilised peod toimusid naabruses asuvas "Estonia" kontserdisaalis. Kogu kooliaja (6 aastat) laulsin kooris. Laulmistunde andsid Riho Päts ja Leho Võrk. Suurt ülekooli segakoori juhatas Gustav Ernesaks. Võimlemise õpetajat Alice Westerblomi mäletan kui graatsilist

daami, kes pani noored võimekad tütarlapsed-neiud peaaegu balletti tantsima. Ruumikas kontserdisaali lava oli selleks igati sobiv. Kahjuks ei mäleta enam, mida esitati. Noorsooorganisatsioonide tööst ma osa ei võtnud.

RIK-ist saadud baas osutus edukaks ja piisavaks edasiõppimisel. Sõja tõttu pidin RIK-i (9. klassi) pooleli jätma ja kaks viimast aastat õppisin Põltsamaa Keskkoolis. Koolitöö lõppes 1944. a. varakevadel (vist märtsi kuu lõpul), kuna sõjavägi kolis koolimajja.

Juba aprillikuus 1944. a. organiseeris Viljandimaa Haridusosakond Saarepeedil asuvas uues suures koolimajas mittetäieliku keskkooli õpetajate kursused, osavõtjaid umbes 400 tütarlast. Enamus kursuste lõpetajatest asus sügisel koolitööle, sest sõja tõttu olid meesõpetajad mobiliseeritud ja paljud õpetajad ära läinud. Minul oli mõte minna Tartu Ülikooli inglise keelt õppima, kuigi olukord oli üsna raske (sõjajärgne aeg, isa surnud). Umbes samal ajal, enne õppetöö algust koolides, kutsus Põltsamaa Mittetäieliku Keskkooli direktor hr. Saretok minu oma kooli 5, 6 ja 7 klasside inglise keele õpetajaks. Palusin mõtlemisaega ning otsustasingi jääda Põltsamaale.

Nii on RIK-i haridus mind toetanud mu edasises elukäigus. Minust 1936-1942. a. RIK-i õpilasest ja 1942-1944. a. Põltsamaa Keskkooli õpilasest sai samal sügisel Põltsamaa Mittetäieliku Keskkooli inglise keele õpetaja. Töötasin Õpetajana kuni 1950. aastani. Mind vabastati õpetajaametist 1950. a. jaanuarikuus (II poolaasta alguses) haridusosakonnast saabunud kirja põhjal. Arvan, et selle põhjuseks võis olla minu abielu Põltsamaa koguduse õpetaja Herbert Kuurmega, kuigi olin abielus olnud juba 5 aastat. Kohus otsustas, et Asta Kuurme kui inimene osutub õppetööle kõlbmatuks. Järgnes vallandamine: järgmisse tundi ei tohtinud enam minna.

Täpsemalt oli asi nii: detsembri lõpul, umbes paar nädalat enne poolaasta lõppu saadeti mind Põltsamaa Keskkooli oma inglise keele metoodikat tutvustama. Ma puiklesin vastu, kuid asjata. (Lõpetasin sama kooli viie aasta eest.) Seal olid ka mu endised õpetajad. Eks seal siis pärast arvustati ja nimetati, et olen kirikuõpetaja abikaasa. Seda võeti kaebusena, paari nädala pärast, uue aasta algul tuli haridusosakonnast käskkiri: vallandada kui inimene, kes osutub õppetööle kõlbmatuks.

Asta Luik-Kuurme, Põltsamaa

Inglise Kolledžisse astusin 1936. a. IV klassi. Varem õppisin Tallinna XIV Algkoolis Tatari tänaval. Minu isal oli alati arvamus, et keeled on inimese elus tähtsal kohal ja kuna ma pole kunagi end eriti kodus tundnud reaalinetes, siis küllap nii see kooli valik toimuski. Isa oli ärimees.

Arvan, et kohanemisega erilisi raskusi polnud, kuigi olin tulnud tütarlaste algkoolist ja poisid on teadagi teistsuguse käitumisega. Ei mäleta erilisi raskusi mõne ainega, kuigi olin I klassis puudunud ½ aastat ja II klassis ½ aastat tervislikel põhjustel.

Õpetajaid oli erinevaid ja õpetuse tase samuti. Küll aga ei pressitud õpetusega liiga palju peale. Õppisid nagu tahtsid kui just polnud mitterahuldavaid hindeid. Mina isiklikult võisin oma pinginaabriga nooremates klassides tundide kaupa joonistada ja keegi ei takistanud. Tundub juba vabakasvatusena?

Inglise keeles teadsin varem raadiost ühte laulu: „How many days can baby play?“. Lilli Randma inglise keele tund pani mulle küll tugeva aluse ja viimases klassis saksa keeles kirjutatud iganädalased kirjandid samuti. Välismaal ekskursioonil olles on tulnud ette ainult saksakeelse giidi tõlkimist ülejäänud reisiseltskonnale. Tundub, et pagas on olnud toekam kui mõne teise kooli lõpetanul. Konversatsioonitunnid – nendes olime liiga algajad, et oleks saanud vestelda. Kahtlemata oli Inglise Kolledž orienteeritud inglise kultuurile. Inglismaal õppinud ja seal ka end täiendanud

miss Randma rääkis meile palju Inglismaast. Samuti meie konversatsiooniõpetajad. Mul oli kirjasõber Inglismaal ja minu mäletamist mööda ka USA-s, sõja kaoses need katkesid.

Maailmavaate ja ellusuhtumise kujunemisel oli koolil kindlasti osatähtsus. Mind nagu poleks suunatudki, aga kindlasti sai minust patrioot. Eriti mõjusid 41. a. lollid loosungid, Realkooli juures asuva Vabadussõja mälestusmärgi mahavõtmine ja sellele järgneva lillede panemise vaatamine kooli aula akendest. Riigikaitse õpetaja, vist leitnant Lehola Kalevipojale sarnane välimus intelligentsemal kujul küllap mõjus ka kui turvalisuse sünonüüm.

Kooli kultuurielu oli kahtlemata huvitav. Meil oli väga huvitavaid pidusid „Estonia” kontserdisaalis – näidendid („Lumivalgeke”, „Eesti pulmad”, „Alice imedemaal”), laulukoorid jne. jne. Laulsin laulukooris ja minu pinginaabri väike õde Lea Kalberg oli väike priimabaleriin. Koos Irmela Varesega olid nad kahekesi kaunid esitantsijad, vist isegi rivaalid omavahel – kumb parem. Või tundus mulle nii. Meil olid ka muusikaõhtud. Pärast mr. Hewerit oli meil veel üks konversatsiooniõpetaja (nime ei mäleta), kes tegi inglise laulude õhtu, millel ise ka esines. Kodutütarde organisatsiooni isa mind ei lubanud – ta nagu aimas ja kartis tuleviku pärast. Olin vanade vanemate laps, isa oli olnud I Maailmasõtta mobiliseeritud, näinud vene revolutsiooni jõhkruks ja küllap kuulnud üleilmsest revolutsioonistki, mida plaaniti. Kui venelased sisse tulid oli tal närvisüsteemi probleemid.

Spordielu. Mr. Hewer oli innustunud sportlane ja tema „majade” süsteemi meie koolisporti ka tõi. Kas majadel olid kaptenid või kuidas neid nimetati? Tümps oli igatahes ühe maja juht. Üks maja oleks nagu olnud Kalevi-nimeline. Nende majade võistlus ja terve see tookordne spordipidu oli ülimalt huvitav ja põnev isegi minusugusele spordikaugele õpilasele. Kuna tüdrukute võimlemisõpetaja oli Alice Westerblom, siis oli meil ikka põhiline iluvõimlemine. Ja tütarlaste võimlemise eliitühik, kus võimles ka minu sõbranna Lia Helgas, no see oli midagi vaimustavat. Kui nad Jürme „Rukkiräägu” muusika saatel võimlesid, siis paremat ei saanud enam tahtagi. Oi, see mulle meeldis! Ja meie poisid vaatasid küll silmad punni! A. Westerblom juhatas spordipeol linna naisvõimlejad. Mul on veel praegugi meeles kui kaunina ta sammus valges rüüs Draamateatri juures naisvõimlejate rivi ees Kadrioru poole. Kaunis ja sihvakas kui blond jumalanna. Saksa okupatsiooni ajal suri ta kahjuks enneaegselt vist vähki. Kui tuli nõukogude okupatsioon ja meid kamandati granaate viskama (hüvasti naiselikkus), siis oli kontrast ikka suur. Väga hea võimleja oli Valli Talur, kellele see elukutseks saigi. Oli koolidevahelisi võistlusi ja mäletan, et võrkpalli täht oli Sepu (Sepiku nimeline poiss), kellest meie klassi eliitvõimleja ja spordipoiss Kalju Reimets oskab kindlasti rohkem rääkida. Samuti võistlustest ja spordist üldse. Kalju, hüüdnimega Reika, tegi meil igasuguseid saltosid, suusatas, mängis palli ja oli suurepärase võimleja.

Minu viimane gümnaasiumiklass lõppes 44. a. 9. märtsi pommirünnakuga vene punakotkaste poolt ja see oli minu lõpueksamid ja aktus. Pika mõtlemise peale anti õnneks siiski kätte küpsustunnistus ja pärast eksameid Tartu Ülikooli võeti mind vastu arstiteaduskonna stomatoloogia osakonda. Pidin seal küll sooritama 3 lisaeksamit: NL ajalugu, NL geograafia ja konstitutsioon (mida muud teha kapitalistlikust ühiskonnast kasvanud noorega!). Hiljem, kui lõpetasin ülikooli, lasti mul teha Reifezeugnis’ist ärakiri ilma saksakeelse osata ja anti originaal tagasi. Vist oli kahtlane kraam ja võib-olla hilisematel niisugust tunnistust enam poleks arvestatud?! Saksa okupatsiooni ajal oli kooliaasta ka lühem, samuti tunnid, sest osas koolides oli välilaatsaret. Tulemus selgus füüsilikalt õppides – toanaaber, kes oli RIK-i aasta varem lõpetanud, avaldas arvamust, et ma magasin matemaatika tunnis ja ei teadnud kõrgemat matemaatikat, aga seda ei jõutud meil lihtsalt läbi võtta. Vaatamata saksa-aegsele lühikesele õpiajale võrsus meie klassist ometi mitu teadlast ja kes teab, kuidas oleks võinud veelgi minna, kui aeg poleks olnud nii karm. Kindlasti oleks Endel Saareperast saanud suurepärase kunstnik, aga kahjuks puhkavad tema luud kuskil Kesk-Euroopas.

Kuidas RIK-i haridus mind on toetanud? Kui vaatan telerist miljonimängu, siis, vaatamata oma „poolikule keskharidusele”, mõtlen tihti: „Kuidas nad seda ei tea?!”. Välismaal reisisid on keelteoskus kulunud marjaks ära, osale inimestest kuuldavasti sellepärast meeldib minu reisiseltskond.

Minu kunagise pinginaabri Maie Kalbergi isa oli kõrgem sõjaväelane ja nad elasid nn. kindralite majas Gonsiori t. Temalt kuulsin, et isale oligi tehtud soovitus või ettepanek panna oma lapsed RIK-i. Ja meie kooli patroon oli ju kindral Reek. Lea Kalberg, minu pinginaabri noorem õde, oli Reegi tütre pinginaaber. Eesnimi on mul ununenud. Kindral hukkus vanglas, abikaasa ja tütar surid küüditatutena Siberis.

Meie klassist olid küüditatud Vilma Metstak ja Jaan Feldmann. Teadlased said Maret Tammest, kes oli TPI õppejõud, energeetik Hendrik Arro, keemik, kelle nimel isegi mingi nähtus keemias, Lauri Vaska USA-s. Ja Vilma Metstakki Siberist naasnuna töötas end üles teadlaste seltskonda. Stomatoloogid olid Eda Põlluaas-Pullisaar, Silvi Poller ja Maimu Laks-Gramann, pedagoogid Signe Pärn, Asta Luik, farmatseut Aino Jürison.

Maimu Laks-Gramann, Pärnu

Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse 1936. a. Selleks ajaks olin lõpetanud Tallinna Pelgulinna Algkoolis – ametlikult Tallinna XVII algkool – neli klassi. Edasi progümnaasiumi suunasid mind vanemad oma kokkuleppel. Inglise Kolledži kasuks langes vanemate valik tookord sellepärast, et teatavasti oli inglise keel rahvusvaheliselt kõige kasutatavam võõrkeel, kõrge kultuuri ja lugupeetud ajaloo maa keel.

Enne algkooli astumist käisin ühe aasta nn. Sinise Risti lasteaias. Lasteaed asus Endla tänaval ja omapärasel kombel õpetati koolieelikuid seal lugema, kirjutama kirjatähtedega ja ka algteadmisi saksa keeles. See keeleõpe käis küll pildikeste näitamise ja nende nimetamise tasemel, aga kasu oli ikkagi, põhiline sõnavara oli juba olemas.

Ka selleks, et Inglise Kolledži progümnaasiumi astuda, oli mul võimalus poole aasta jooksul tutvuda keele põhilise sõnavara ja hääldusega, umbes samal tasemel kui lasteaias saksa keelega.

Registreerimisel RIK-i sisseastumiseks tehti märge ka vanemate elukutse kohta ja kui ütlesin, et mu isa on elukutselt muusik, esitati kohe otsene küsimus: „Ega ta aga restoranis ei mängi?”. Isa oli „Estonia” teatris viiuldaja ja sellega jäädi rahule. Ema oli tookord kodune. Alles aastaid hiljem sain aru, et koolis olid kuidagi eelistatud riigiametnike ja kõrgemate sõjaväelaste lapsed.

Minu isa aga langes täielikult nõukogude okupatsiooni ohvriks. Ta mobiliseeriti 1941. a. suvel Nõukogude armeesse ja sõidutati laevaga Venemaale. Sääli oli aga tegemist juba Leningradi blokaadiga, kus ta, olles mingis nn. tööpataljonis, suri nälga 1942. a. jaanuaris, olles 43 a. vana. Ema lõpetas 1940. a. Tallinnas meditsiiniõdede kursused ja töötas Tallinna Nakkushaiglas tbc. osakonna vanem med. õena kokku 40 aastat.

Õppides RIK-i progümnaasiumis kohanesin sealse koolieluga kohe alguses päris hästi. Ei olnud mingeid suhtlusraskusi ega raskusi ühegi õppeainega. Mis puutub kooli korranõudeisse, siis need olid algkooliga võrreldes muidugi igati tugevamad: igapäevane vormiriietus, pidulik vorm, vormimütsikene. Vahetunnid möödusid koridorides viisakalt jalutades. Hästi on mul meeles meie kooli inspektress pr. Paaver, kes armastas kontrollida koolivormi kaelasideme sirgust, kas vormimüts oli peas ikka päris otse. Vahetunnis tütarlaste WC-s võttis ära mu klassikaaslaselt tädi kingitud hõbedase puudritoosi, mida ta ka peale kooli lõpetamist ei tagastanud. Klassikaaslane elas seda hingeliselt päris raskelt üle. Kahju, et too tugev korranõudja osutus hiljem oma eriala – keemia – õpetamisel kaunis nõrgaks pedagoogiks.

Mis puutub kooli õpetajaskonda, siis oli RIK-is väga tugevaid ning üldiselt lugupeetud ja tuntud õpetajaid, kuid ka nõrgemaid.

Ükskõik, kui tugev oleks Inglise Kolledžis tookord näit. inglise keele õppetase olnud, ükskõik millised olid kooli olmetingimused, olime noored, kes olid sattunud Eesti Vabariigi ajaloo etappi, mida võib isegi tulevane põlvkond oma vanemate tõttu kurbusega meenutada, rääkimata veel meist endist.

Ainult 1937-1939. aastal, see on vaid kolm aastat, oli koolis õppetöö suhtes normaalne arengutee. Sealjuures ajasime alguses läbi vanas Imanta tänava koolimajas, lootuses oma uue koolimaja valmimisele. Koolimaja ehituskruunt Narva maanteele oli meile kingitud Vabariigi president K. Pätsi poolt. Ma pole unustanud, kuidas laulsin kooli laulukooris nurgakivi asetamise tseremoonial. Koori juhatas G. Ernesaks, „Su põhjamaa päikese kullast...” Laul läks veidi pahasti, sest me polnud harjutanud vabas looduses, kus oli akustika erinev kontserdisaalist. Dirigent aga ütles, et laulu ebaõnnestumine on halb enne! Nii nägimegi sellest uuest koolimajast ainult nurgakivi! Ülejäänud aastad õppisime aga Tallinna Reaalkooli õhtuses vahetuses.

Õpetajatest on mulle eriti meelde jäänud ingliskeele konversatsiooni õpetaja mr. Charles Hewer. Ta oli lõpetanud Londonis pedagoogika ülikooli ja tema esimene töökoht oli meil. Eesti keeles oskas ta ainult kaks sõna, need olid – tere ja ahv – nii vähemalt ütles ta meile. Oli meeldiva välimusega ehtne inglise härra. Käis talvel mantlihõlmad poolavatud ja pikk sall lahtiselt kaelas. Tüdrukutele meeldis ta muidugi väga. Meie klassis oli 40 õpilast – poisid ja tüdrukud ning mr. Hewer jõudis tunni ajal vähemalt pooltele pinki kõrvale istuda, teksti ette anda ja lasta seda teksti endale lausa kõrva sisse lugeda, enne ei lahkunud, kui jäi korrektse hääldamisega rahule. Inglise keele õppimisel oli sellest väga suur abi.

Sõja alguses 1941. a. oli ta aga kadunud nagu vits vette. Saatis meie koolile mälestuseks oma pildi Egiptusest, pildistatud koos elevandiga. Seal oli siis tema uus töökoht. Meie aga, mr. Heweri usinad õpilased, tegime tutvust juba vene keele tähestikuga. Inglise keel oli nüüd koolis nagu muuseas – tunnike nädalas, ka õpetajad vaheldusid, paar korda aastas.

1941. a. sügisel asendus aga ka vene keele õpetamine uue nn. esimese võõrkeelega, milleks oli saksa keel. Kooli nimetuski oli siis juba Tallinna IX Gümnaasium. Nii jäigi Riikliku Inglise Kolledži inglise keel lõpuks nn. kolmandaks võõrkeeleks ja seda muidugi sõja aja võõrvõimude tegevuse tõttu. Inglise keele õpetajate vahelduvast reast oli viimane prl. L. Randma, igati mõnus ja rahulik pedagoog.

Üldiselt väga lugupeetud pedagooge oli meil mitu. Mäletan matemaatikaõpetajat Kalev Ratasseppa, kes kutsus tunnis õpilase tahvli juurde, luges ette tekstiga ülesande ja laskis kohe tahvilil lahendada. Teised pedagoogid keegi nii ei teinud. Suure hirmuga õppisime seetõttu matemaatikat hoolega.

Füüsikaõpetaja pr. Kiiler oli oma erialal omandanud magistrikraadi. Tema tegi meile kohe selgeks, et kui õpilane füüsikat ei oska, siis ei jõua ta elus mitte kuhugi!

Ladina keele õpetaja hr. Ernst Nurm oli aga üle Eesti kuulus, kuna tema oli „Ladina Keele Grammatika” üks autoreid, mis oli ju selle keele õpetuse põhialus. Oma koolitunni lõpul kirjutas ta alati tahvli tihedalt uusi sõnu täis ja tähendas sealjuures: ”Need sõnad palun järgmiseks tunniks reipalt määratella! Inimese ladina keele oskus on see, mis näitab just tema intelligentsi.”

Ka usuõpetajat pastor Uhket mäletan. Esimesel õpetustunnil meie koolis pidime kõik ükshaaval temale teatama, mis usulahku keegi kuulub. Muidugi tõusime kordamööda püsti ja teatasime, et olen kristlane ja M. Lutheri usku. Kaunis tagapoolses pingireas istus aga tütarlaps nimega Zarah Megdejev. Kui järjekord jõudis temani, vastas ta kõlava häälega: „Mina olen Muhamedi usku.” See oli kõigile suur üllatus ja ime. Zarah võis siis usuõpetuse tunnis tegelda vaikselt omaette millega aga soovis.

Hästi on meeles veel võimlemisõpetaja Alice Westerblom. Tema osa võimlemistundides oli lisaks tavalisele kehalisele kasvatusesele ka väga loov. Ta moodustas iluvõimlemisrühmad, kellega koos käidi ka Soomes esinemas, see oli tookord lausa suursaavutus ja väga põnev. Mäletan, et võimlemine tema tundides toimus paljajalu, kuigi talvel oli saali põrand väga külm, aga sel põhjusel ei haigestunud keegi, järelikult oli nii hea. Kahjuks suri õpet. Westerblom väga noorelt. Tema asemele saabunud uus õpetaja aga armastas toonitada: „Nüüd on sporditunnis lõpp kasside paitamisel!” Algas 500 m jooks ja üle puki hüppamised.

Nüüd, kus on mul elutarkust palju rohkem ja oskan paremini hinnata ka õpetajate pedagoogilisi võimeid ning distsipliini hoidmist, meenub mulle elavalt veel meie geograafiaõpetaja pr. Mihkelsoo. Tean nüüd, et ta oli lihtsalt sobimatu pedagoogotöök. Väike sale naine, kes kõneles väga vaikselt ja nii peenikese häälega, mis kostis lausa piiksumisena. Päril selge muidugi, et klassi tagumistesse ridadesse, kus istusid enamuses poisid, seda häält kuulda ei olnudki. Nii-siis ilmus ühel päeval meie õpilastevahelises „Klassi Ajakirjas” järgmine luuletus:

Maateaduse tund meie klassis

*Kus on mürts ja kus on kära,
kas on „teacher” läinud ära,
jättnud klassi üksinda,
kurje tempe tegema?
Kõik on korras nagu seadus,
tund vaid seal on maateadus,
keegi peenelt häälitseb,
mõni süüa mäletseb,
pingil leierkastiloks,
varsti kõlab lõbus foks...!
Uss (Heino Uustalu) on täna üsna hädas,
venek.töö tal kehvalt vedas,
treis küll maha nii mis hull,
resultaat on ikka null!*

Edasi jätkus samas vaimus ja heas riimis üksikasjaline kirjeldus iga klassikaaslase kohta, millega keegi maateaduse tunnis tegeles. Lõpetuseks, kui oli jõutud esimeste pigiridade tüdrukute juurde, oli tekst järgmine:

*Ja jääb üle veelgi mõni,
kes võib kuulda harduseni
seda imepeenet häält,
mida levib puki päält!*

Sellele luuletuse loole kartsime aga kurba lõppu, sest kui eesti keele tunnis anti ajakirja tasakesi pingist pinki lugemiseks, tabas õpetaja selle salaja pingisahtlis toimetamise ära ning andis range käsu, tuua klassiajakiri kohe oma lauale. Peale tunni lõppu aga rändas see õpetajate tupp! Kartsime, et lugu lõpeb luuletajale väga halvasti. Õnneks oli aga parajasti kevad ja varsti saabus suvevaheaeg. Sügisel aga, keda ei olnud, see oli maateaduse õpetaja. Klassiajakirja kohta aga ei kuulnud enam ühtegi sõna kuskilt poolt. Luuletajast klassivend kadus hiljem sõjakeerises Ameerikasse elama.

„Klassi Ajakirjale” pidid tegema kaastööd kõik klassi õpilased. Kes midagi ei kirjutanud, sattus musta nimekirja – „Need, kellede vaim tukub!” Kuna minu ema oli pärit Võrumaalt ja minulgi seega võru keel selge, kirjutasin ajakirjas kord jutukese võru keele algõpetusest, umbes nii, et kui tahad võru keelt selgeks saada, siis tea, et kõige sarnasem on ta hiina keelega, näiteks: Kon tan san om? (Kus siin saun on?) San tan, san tan! (Saun on seal, saun on seal!).

Lõpetasin RIK-i Tallinna IX Gümnaasiumi nime all 1943. a. kevadel. Meie tüdrukud jäid nüüd sõja-aja tõttu kaunis laiali omapead, poisid aga kuulusid muidugi mobilisatsiooni alla, otse saksa sõjaväkke.

Mina sooritasin sisseastumiseksami Tartu Riiklikku Ülikooli 1944. a. hilissügisel, õppetöö tegelik algus oli aga 1945. a jaanuaris. Sõda polnud ka selleks ajaks veel täielikult lõppenud, meieni oli aga jõudnud juba järjekordne uus okupatsioonivõim.

Arstiteaduskonda õppima asumiseks, kuhu oli konkurss 1:4-le, tuli täita ka dokument isikuandmete kohta. Kohe küsitluse alguses domineeris küsimus: „Kas oled kuulunud kodanlikku organisatsiooni – kodutjutar?“. Mulle tulid meelde isa sõnad: „Sul pole vaja osa võtta koolivälistest organisatsioonidest, tegele oma hobiga...“, milleks minul oli klaverimängu õppimine. Musitseerisime natuke isaga koos, mängisin ka algkooli õpilaste keelpilliansambli klaverisaatjana.

Sisseastumiseksamid sooritasin suurema vaevata. Siinjuures meenutasin RIK-i õpetaja pr. Kiileri sõnu: „Ilma füüsikata ei jõua te elus kuhugi!“. Nii ülikooli astumisel kui ka edasijõudmisel selgus, et RIK-is õppimisest oli palju kasu. Näit. arstiteaduskonnas pidid paljud juba I kursusel alustama ladina keele õppimisega, mulle kirjutati aga õppemärkmikku, et – ladina keel sooritatud Tallinna IX Gümnaasiumis.

Lõpetasin TRÜ arstiteaduskonna stomatoloogia erialal 1951. a., olles vahepeal 2 aastat akadeemilisel puhkusel tervise pärast. Haigestusin ülikooli ajal kopsutbc-sse. Arvan, et selleks aitasid kaasa sõjajärgsete aastate äärmiselt viletsad elamistingimused. Töötasin ajutiselt Viljandi linnas ja peale täielikku tervistumist arvates 1956. a. Tallinna Laste Luutuberkuloosi Sanatooriumis arst-stomatoloogi ja arst-laborandi kohal.

Siinkohal tahan lisada veel ühe rubriigi oma elutööst, mis on mulle eriti sügavalt hinge jäänud. Jutuke pole mitte ainult osa meditsiini ajaloost, vaid veelkord ka väikestest koolilastest ning võõrkeele õppimisest.

Peaaegu mainima, et töötamine Laste Luutbc. Sanat.-is oli mu tööpraktikas omaette elamus, mida ei saa unustada. Haigla personal, eesotsas peaarstiga oli 90% vene rahvusest. Hoone paiknes igivanas kahekordses puumajas Nõmme linnaosas. Ülemine majakorrus oli praktiliselt suletud, kuna katusel oli varisemisohu. Majas oli tookord umb. 80 ravialust last, kes kõik lamasid kipsvoodis, olenedes tbc protsessist vastavalt 1-4 aastat. Majas oli muidugi ahjuküte, aga talve tulekul käis tuletõrje kontroll ja pitseeris ahjud kinni, kuna tuletõrje eeskirjadele ei vastanud majas enam midagi. Muidugi ei olnud lamajaid lapsi kuhugi saata ja seetõttu köeti salaja edasi. Salaja kütmisest ja trahvide maksimisest oli haiglale ka kasu, sest nii algas lõpuks ometi uue haiglahoone ehitamine. Järgmise talve veetsime sunni korras Nõmme Haigla II korrusel. Nüüd tuli Nõmme Haiglal kogu oma ravialuste kontingenti poole võrra kokku suruda. Neile jäid seega ainult väga raskest seisundist haiged, infarktid j.t. Meie korrusel sõideti aga kipsvooditega päev otsa ühest kohast teise, kunas rõdule lamama, kunas koolitundi. Nii käis Nõmme Haigla peaarst varsti peale meie kohalesaatumist kontrollimas, et kas üles kolis ikka tõesti haigla või koguni metsakombinaat?

Hambaravi jaoks oli ruumipuuduse tõttu ainult üks klaasvitriinidega kapp, kuhu sai paigutada hädavajalikud tööinstrumendid ja täidismaterjalid. Puurmasina konstrueeris mulle üks nupukas elektrik, monteeris puurmasina käise õmblusmasina mootori külge. Kogu haigete teenindamine toimus voodite juures.

Lapsed olid omaette peatükk, kõik aastateks voodite külge aheldatud. Need kellel oli tbc protsess selgroos, eriti aga kaelalülides, pidid lamama ka ilma padjata – horisontaalasendis ja pilk suunatud valgesse lakke. Juuksed aeti kõigil maha, peas olid valged mütsid. Raske oli vahet teha, kes oli poiss, kes tüdruk. Kooliealistel lastel olid veel õppetunnid haigla koolis. Õpetati kõiki õppeaineid algkooli esimesest klassist kuni keskkooli lõpuni. Nii olid olemas ka õpetajate tuba ja koolidirektor, venelanna, kes eesti keeles ei mõistnud mitte sõnakestki, või vähemalt ei rääkinud.

Hästi mäletan eesti keele õpetajat pr. V. Suurorgu, kes oli meeldiva iseloomuga ja imehea luuletaja. Kui tema oli majas või juhtusid kuulama tema õppetundi, siis oli endalgi tunne, et viibid ikka veel Eestimaal.

Esimestel töönädalatel tulin tihti nutuga koju. Haletsesin neid kipsvoodisse aheldatud lapsi. Hästi eredalt on meeles väike Liisi, kes oli pärit maalt. Ta oli surutud kipsvoodisse esimesi päevi ja nuttis lausa südantlõhestavalt. Käisin küsimas, et miks ta küll nii nutab, sest teised ju nii ei nuta. Liisi vastas: „Mul on kurvad mõtted südame ümber, sest siin majas aeti ilma rääkimatagi paljaks minu pea, kujuta ette, väikese tüdruku valged juuksed aeti ära!” Laps oli lausa šokiseisundis, millest ülesaamiseks püüdsin temaga tegeleda. Kuna Liisi armastas joonistada, siis panin ta joonistama värvilisi pabernukke ja nende kleite. Oli juba päris rõõmus, kui leidsin aega neid imetlema minna. Üks kleit oli väga ilus: „See on see kleit, millega ta Raplasse läheb!” Liisi pääses mõne kuu pärast koju, kuna esialgne luutbc diagnoos osutus valeks.

Teine suur nutja oli poiss – Päärn. Päärnil olid märjaks nutetud nii padi kui ka käterätt padja kõrval. Selgus põhjus, et ema oli ära läinud. Mulle aga ütles ta nutu vahele: „Tädi, sina saad kõndida ja akna juurde minna ja kui sa aknast näed, et ema juba maja poole tuleb, siis ütle, et ta siis enam aega ei viida, vaid tuleks kohe jooksuga!” Päärni ema tuli aga seitsme kuu pärast. Küsisin temalt, miks ta ometi varem ei tulnud, vastas, et on kolhoosi tööline, kaugel Tallinnast ja kodus on veel teisigi lapsi. Muretsesin Päärnile mehhaanilise mänguasja, see oli korstnapühkija, kes ronis kõrgele mööda redelit. Kui selle talle viisin, nägin esimest korda ta rõõmu. Suurte pühade ajal korraldati lastele pidu. Õnneks töötas meil masseerijana med. õde Lea Sibul. Ta organiseeris lastele meeleheaks nukuteatri, olles ise nukumeister, lavastaja, peaosade mängija ja muidu teatri hing. Nii olin minagi nukuteatri näitleja. Seal olid nõutavad hääle kandvus, selge diktsioon ja hea laulmine, mis olid mul õnneks olemas. Nii tuli mul mängida kunas kuninganna osas, kunas kassina.

Peol esinesid ka lapsed ise luuletustega, igasugune etteaste tuli venekeelsetel lastel väga julgelt välja. Haigla kooli eesti keele õpetaja V. Suurorg rääkis mulle, et venekeelsetele lastele eesti keele õpetamine on poole raskem kui vastupidi. Suure tegemisega oli ta saanud ühele poisile tuupida eestikeelse salmi näärivanale ütlemiseks. Salm kõlas poisi ettekandes nii:

*„Näärivana, meie soovid oma teele kaaza vii,
igas Liidu vabariigis ütle lastele za nii:
Eesti lapsed kuze alt tervitavad palavalt!”*

Uus ja kaunis avar ning igati nõuetele vastav tbc. ravila valmis lõplikult 1960. a. Maja asukoht oli Hiiul, keset suurt parki, looduslikult kaunis kohas. 1963. a. aga asutati sinna hoonesse eesotsas Tervishoiu Ministeeriumi ftisiaatri dr. Endel Kamaga Vabariiklik Tubdispanser. Selleks tulid ühendada laste ja täiskasvanute tbc. haiglad Tallinnas Põllu tn. 61 ja 63. Endine Laste Luutbc. Sanat. kuulus likvideerimisele. Loodan, et sellega jäävad kipsvoodid arstiteaduse ajalukku kui kuri unenägu. Majas oli nüüd 200 ravialuse ümber, personali teist samapalju. Töötasin seal oma erialal ja ka arst-laborandina kuni 1996. a. seega tööstaaž kokku 40 aastat.

Pensionile jäädes olin alguses kaunis kurvakene, sest üksinda elaval pensionäril polegi meie vabariigis kuigi roosilisi väljavaateid. Väikeseks abimeheks tulid aga ka nüüd RIK-is õpitud kooliaastad. Nimelt läksin suvel AS TEA keeleõpetuse kursustele ja õppisin seal inglise keelt ühe kuu jooksul. Inglisekeelse vestluse alusel õppejõuga määrati mind II astme intensiivkursustele. Pean ütleva, et sellest oli väga suur kasu. Kirjutasime palju harjutusi mitmetel olmeteemadel, lugesime, vestlesime, kirjutasime kirjandeid. Samas parandati kõik vead. Õpetaja leidis ka aega igatühega eraldi vestluseks. Kursuse lõpul küsisin, et kui võtaksin kodus mõne algaja eraõpilase, kui palju võiksin võtta töötasu? Imestuseks vastati mulle nii: ”Tegelikult oleks meil teiesugust hoopis siia tarvis, sest keegi ei viitsi algajatega jännata!” Mis puutub aga töötasusse, siis mitte alla 50 kr. õppetunnist, sest muidu oleks tegu keeleõpetuse alavääristamisega ja seda teha ei tohi.

Nii ma siis tegingi. Esimene õpilane oli haige tütarlaps Triinu, kellega elasin ühes majas. Triinut tuli õpetada tema kodus, sest tervise tõttu käis ta koolis ainult eksamitel kaks korda aastas. Kevadel inglise keele eksamil olles oli koolijuhataja imestanud ja küsinud, et kuidas sa, Triinu, seda inglise keelt nii hästi loed ja hääldad, sa pole ju koolis käinudki? Vanaema, kes temaga kaasas oli, tuli seda mulle kohe rääkima. Muidugi oli mul selle üle hea meel. Teine tüdruk – Enely – oli tulnud saksa keele kallakuga erikoolist üle tavalisse Mustamäe algkooli 5. klassi. Inglise keelega oli seega jäänud üks aasta maha, kuna õppekava oli nendes koolides selles suhtes erinev. Jõudsime temaga talve jooksul kevadiseks lõputööks ilusti korda.

Nii-siis, ükskõik, millise sõjamõllu ajal ma tookord ei õppinud ja ükskõik, kui palju on sellest nüüd aega möödunud, andis RIK-i koolitus mulle ikkagi väga tugeva inglise keele baasi.

Irja Rootare, Tallinn

Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse 1. septembril 1936. a. Varem õppisin algkoolis Tartu maanteel Tallinnas. Avati uus kool Riiklik Inglise Kolledž, sellepärast vanemad suunasid mind sinna. Isa oli ettevõtja, tal oli mööblitööstus. Ema oli kodune. Kohanesin koolis hästi. Olin keskpärane õpilane. Korrale allusin hästi. Oli loomulik, et koolis pidi kandma koolivormi. Ka väljas kandsin koolivormi mütsi. Mäletan seda, et kord klassijuhataja võttis minult ära puudritoosi.

Minu arvates õpetajate teadmiste tase oli kõrge. On meelde jäänud inglise keele õpetaja Lilli Randma, matemaatikaõpetaja hr. Ratassepp. Lilli Randma oli väga hea inglise keele õpetaja. Hr. Ratassepp oli range ja nõudlik.

Mina ei olnud varem inglise- ja saksa keelt õppinud.

Koolil oli suur osatähtsus minu maailmavaate ja ellusuhtumise kujunemisel. Olin kooli laulukooris. Juhatas Gustav Ernesaks. Väga hea mälestuse jättis koolipidu, mis toimus 1939. a. "Estonia" kontserdisaalis. Esinesid võimlejad. Eriti meeldis näidend inglise keeles "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi". Westerblomi võimlemise tunnid olid huvitavad ja tervislikud. Minu pinginaaber Valli Tarvas oli kooli parimaid võimlejad. Edaspidises elus on tänu nii tugevale koolile hakkama saadud, eriti tänu inglise keelele.

Helju Kilg-Anto, Tallinn

Minu isa oli riigiametnik. Käisin varem Kubu koolis. See kool suleti ja paljud läksid RIK-i üle. Uues koolis meeldis väga, kohanesin hästi. Õpetajad olid väga head. Mäletan eriti pr. Trakmani, prl. Prassi, keemiaõpetaja pr. Paaverit. Head olid ka inglise keele õpetajad, õpetasid ka ilusaid laule. Saksa keelt oskasin lapsest peale. Oli kirjavahetus Inglismaa õpilastega.

Muusikaelu oli haruldane. Kooliga käisime "Estonia" ooperis. Isegi vähetuntud ooperid nagu "Don Pasquale" olid kavas. Võimlemise tunnid olid väga toredad. RIK andis hea aluspõhja, et edasi õppida. Inglise keel oli eriti heaks põhialuseks. Õppisin Stockholmi ülikoolis inglise ja saksa keelt ning kultuuri. Lõpetasin, ja siirdusin Torontosse. Omandasin ka teise eriala – raamatukogu alal. RIK-ist on ainult head mälestused.

Lisaks ka väheke huumorit. RIK käis ju õhtupoolikuti Reaalkooli majas. Meie tüdrukud pidasid kirjavahetust Reaali poistega pingi kaudu. Kiri pandi kas tindipoti alla või mujale kokkulepitud kohta. Minu tulevane mees käis Reaalkoolis. Saime meiegi kirju vahetada.

Silvia Kikas-Prii, Kanada

Astusin RIK-i 1937. aasta sügisel progümnaasiumi teise klassi. Eelmine kool oli H. Kubu Era-gümnaasium. Põhjus koolide vahetuseks – inglise keel.

Mu isa oli taluomanik, aga oma kümnendast eluaastast alates kasvasin isa venna ja ta abikaasa kasulapsena Tallinnas. Mu isa vend oli keemiainsener, kes töötas Shell Oil CO direktorina Eestis. Sellest see eriline huvi inglise keele vastu.

Uues koolis kohanemine ei põhjustanud mingeid probleeme.

Olin liiga noor, et õpetajaskonda hinnata. Kõige rohkem mäletan klassijuhatajat pr. Trakmani. Minu arvates ta oli hea õpetaja ja rahulik klasijuhataja. Inglise ja saksa keelt olin pisut oma eelmises koolis õppinud, aga üldiselt olin oma hilisemas elus üllatunud, kui tugeva põhja ma RIK-is sain mõlemas aines. Konversatsioonitundidest meie klassis oli osavõtt minimaalne. Peamiselt istusime ja kuulasime, mis õpetaja rääkis ja vastasime mõnele üksikule küsimusele vahete-vahel. Aga olen kindel, et õppisime rohkem, kui me teadsime. Kui ma 1948. aasta lõpul asusin elama maale, kus räägiti inglise keelt, olin täiesti üllatunud, kui hästi ma seal algusest peale hakkama sain. Usun tänapäevani, et Inglismaa on Euroopa suurriikidest nr. 1. Mis kirjasõpradesse puutub, siis mul oli neid üks ja väga lühikest aega isegi kaks.

Kooli kultuurielust võtsin väga vähe osa. Veelgi vähem spordielust.

Mis RIK-i haridusse puutub, ja ma usun, Eesti selleaegsesse haridusse üldiselt (isegi sõja ajal), siis olen üllatunud, kui hea see oli, võrreldes selle alg- ja keskharidusega, mis minu lapsed siin suurel ja rikkal maal aastaid hiljem said.

Laine Vosmi-Luik, Kanada

Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse 1936. aastal, olin 12 aastat vana ja tulin Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžist. Progümnaasiumi lõpetasin 1940. aastal. Gümnaasiumi sain ka lõpetada IX keskkoolis. Mu isa töötas Põllutööministeeriumis.

Minu mälestused koolieast on väga udused, aga saadan foto oma käsitöötunnis tehtud kohvilaualinast, mis minu kohvis rändas Saksamaalt Inglismaale ja sealt Kanadasse. Käsitööõpetaja nimi oli prl. Hiion, aga mis aastal ma selle tegin, ei mäleta. Aastad on minu mälus palju sündmusi kustutanud.

Ilme Hiiop-Kubu, Kanada

Minu koolitee Riiklikus Inglise Kolledžis algas 1. septembril 1936 progümnaasiumi I^a klassis. Miks just selles koolis? Vist küll seetõttu, et uude kooli olid vastuvõtueksamid hilissuvel, meie perele sobival ajal. Ei usu, et mu maakoolmeistritest vanemal oleks olnud kooli valikul mingeid suuri ambitsioone. Neid, kes nad talulastena olid ise valu ja vaevaga omandanud suhteliselt korraliku hariduse, huvitas eelkõige, et nende lapsel oleks võimalus saada võimalikult hea haridus, ja et laps ise oskaks seda võimalust kasutada. Heast keeleoskusest pidasid nad kindlasti lugu. Arvatavasti polnud tähtsusetu ka neile jõukohane õppemaks (70 kr. aastas).

Alghariduse olin saanud väikeses maakoolis, kus õppetöö toimus liitklassis (I-II, III-IV, V-VI). Kuna sellises klassis tuleb õpilasel palju iseseisvalt töötada, tegelesin ma muidugi võimalikult vähe ainega, mis mind ei huvitanud, ja nii jäigi matemaatika kogu kooliajaks mu nõrgaks küljeks. Annan au RIK-i matemaatikaõpetajatele hr. Tiikmale ja pr. Kiilerile, kelle õpetuslikule tarkusele tuginedes

õnnestus mul kogu keskkooliaja vältel püsida vähemalt "rahuldaval" pinnal, vahel saades hindeks "hea" ja haruharva mõne "väga heagi". Eesti keele õpetaja pr. Trakman asus kohe korrigeerima mu varesjalgu ja üsna varsti andsid ta käekirjaravi harjutused ka tulemusi, mu kiri muutus loetavaks.

Üksjagu pusimist oli mul saksa ja inglise keelega. Linnalastest olid paljud juba varem midagi õppinud, olgu siis koolis või eratundides. Mina pidin kõike nullist alustama. Saksa keelega läks kõik libedasti. Pr. Mitt oli suurepärase õpetaja ja õpik lapsele suupärane. Igatahes ei juhtunud minuga midagi sellist, nagu ühe klassivennaga, kes küsimusele: "Spielst du Klavier?" vastas: "Ja, meine Mutter ist Klavier." Inglise keelega oli rohkem tegemist, kuigi praegu hindan tollal kasutatud metoodikat kõrgelt. Meil olid nimelt kasutusel õpikud, milles polnud sõnakestki eesti keelt. Kogu õppimine käis pideva vestluse teel. Kui olid mõned sõnad selgeks saanud, kasutas õpetaja neid kohe oma küsimustes ja käsklustes ning sa pidid täislausega vastama või vastavalt käsklusele tegutsema. Selliselt harjusid juba varakult oma sõnavara kõnes kasutama, teatud seosed kujunesid automaatselt, ei mõelnud eraldi sõnavarale ja grammatikale. Eraldi grammatikaraamat tuli minu meelest mängu alles neljandal aastal. Vestlusele lisaks õppisime palju laule. Nii et oli huvitav ja Inglismaal täiendushariduse saanud prl. Randma andis endast parima, aga mina olin hulk aega selline "kolmeline". Konversatsioonitunnid olid esialgu ka täiesti kasutu aeg. Või, kes teab? Ehk talletus ometi midagi õpetaja hääldusest? Ega mr. Hewer'il meiegagi kerge olnud. Kari raskesti hääldatavate nimedega jõmpsikaid, kes rõõmuga teesklesid, et ei saa aru, kelle nime parasjagu hüütakse. Kuivõrd tal sellise seltskonna jaoks üldse ettevalmistust oli? Omajagu tegi meile nalja, kuidas ta poistele tahvililappi viskas või neid kõrvust tirides tahvli juurde vedas. Tüdrukutega ta nii ei talitanud. Ei mäleta aga, et me selle põhjal oleksime endale kujundanud mingeid arvamusi Inglismaa koolide kohta. Pigem oleks neid võinud kujundada kirjavahetuste kaudu, aga kuigi mu albumis on tänaseni pilt ühest pontsakast Margaretist, piirdus meie suhtlus väga napi olmelise temaatikaga. Huvitav on siiski, et 1945. või 1946. aastal, TRÜ I kursuse tudengina, sain üle pika aja Margaretilt kirja, milles ta rääkis oma sõjaaegsest üsna maalähedasest elust. Kahjuks ei lubanud meie tollased olud seda suhtlemist jätkata.

Imanta tänava koolimajast, kus paiknesid RIK-i algkool ja progümnaasiumi I klass (st. A ja B kl.), mäletan vähe. Sellest vanast puumajast on meeles peamiselt suurem ruum, kus vahetunniti jalutasime ja kus peeti ka laulutunde. Hoovi tagaosas oli Kubu kooli kivimaja. Sealses võimlas käisid tüdrukud võimlemas.

Laulmist õpetas tuntud ja tunnustatud pedagoog Riho Päts, kavas olid peamiselt vastava "Lemmiklauliku" laulud, aga ka paar ingliskeelset laulukest ja isegi hiljem nõukogulike laulude põhivarasse kuulunud "Lõbusate noorte marss". Laulmistunde ma armastasin ja vastavalt sellele oli ka mu läbisaamine õpetajaga väga hea. Ometi põhjustasin ma kord tema ränga vihapurske. Laulsime "Labajala valssi" (Tere, tibukene, kabujalakene), kus teatavasti esimese salmi lõpus on "Siitnurgast ja sealtnurgast, keskpõrandale kokku", lõpus aga samal kohal "tipp-tappadi, hästi tihti, ärge laske käsi lahti". Ikka läks see mõnel meelest. Päts oli juba kolm korda otsast alustanud, seletades, kuidas on õige, kui neljandal korral mina, kes ma kogu aja olin õigesti laulnud, millegipärast heleda häälega üle koori hõiskasid "sipp-sappadi...". Päts läks näost tulipunaseks, lajatas noodid klaverile ja tormas uksest välja. Olin ehmunud ja õnnetu. Aga mitte kaua, sest mõne hetke pärast tuli õpetaja rahunenult tagasi, ei lausunud sõnakestki, istus klaveri taha ja jätkas tundi, nagu poleks midagi juhtunud. Minule on tema väarikas enesekogumine aga siiani meelde jäänud.

Võimlemistundides (prl. Niitra) mängisime palju pallimänge ja tegime harjutusi nn. rootsi redelite ja ronimisköite abil.

Sel esimesel aastal peeti vist ka mingi koolipidu, sest mõned lapsed käisid ingliskeelse näidendi proovis, kuid mina sellel peol ei käinud. Küll mäletan jõulupuud Kaubandus-Tööstuskoja saalis, kus koos klassivend Loit Vellerinnaga esitasime romaani "Tõde ja õigus" põhjal koostatud stseeni Vargamäe laste jõuludest.

Meie klassi kooslus oli kaunis kirju. Kui vaatan 1937. a. kevadel tehtud pilti, siis on 40 õpilase hulgas mõned poisid päris täismehelise nägu, teised jälle hoopis pisikesed. Tüdrukute ridades on kõikumine väiksem. Ja veel torkab silma, kui võtta ette 1940. a. kevadel tehtud pilt, et pooled 1936. aasta sügisel alustanud poistest on välja langenud. Miks? 2 jäid istuma, 1 läks Saksamaale. Aga teised? Oli neil raskusi kooli nõuetega kohanemisel? Ei tea. Sellest kirjust karjast elitaarsust otsida oleks päris lootusetu. Kui oli mingit eliiditaimelava, võiks see ilmuda algkoolist lähtudes. Ega tavakodanik ju naljalt üritanud oma last tasulisse algkooli panna. Väidetavalt laotaksegi inimese vundament just algkoolis. Meil oli see laotud kus ja kuidas kellelgi. Me olime lihtsalt kogum teorõõmsaid ja väheke mõtlematuid teismelisi, kelle meelest klassiruumide omavahel (A ja B kl.) äravahetamine 1. aprillil oli hiilgav nali. Õnnetuseks ajal, kui koolis oli ringkäigul haridusminister.

Alates progümnaasiumi II klassist käisime õhtupoolikuti Reaalkooli ruumides. See maja on siiani hästi meelde jäänud. Juba asukoht oli silmapaistev: vahetus läheduses kaks suurt teatrit, üle tee kaks tähtsat pangahoonet, piirdega õueala, millest talvel sai tublisti kasutatud liuväli. Klassiruumid olid avarad, vahetundides liikumisruumi ja suuremateks kogunemisteks aula. Selles majas võis sulle iga hetk vastu tulla mõnusa olemisega direktor hr. Vaarask, paar sõnakest lausuda inspektiss pr. Paaver või sind treppidel jooksmast tabada kardetud inspektor hr. Ratassepp. Ega viimane vist väga kuri olnudki, aga tal oli selline läbitungiv pilk ja sarkastilistvõitu sõnavara, et eksinu tõmbas otseteed kõrvad lidusse. Klassivälise korra loomise kõrvad tavatses hr. Ratassepp korrigeerida poiste soenguid. Kelle tukk ettetõmmatult ulatus ninaotsast allapoole, sai kohe pilkava küsimuse osaliseks, et kas ta ikka on Tiido või Udo, või on hoopis Matilda. Matemaatikaõpetajana oli hr. Ratassepp nii kiidetud kui kardetud. Meile andis tunde ükskord lühikest aega. Meie matemaatika- ja füüsikaõpetaja oli pr. Kiiler, kes öeldi olevat esimene eesti naismagister. Sellest ei osanud meiesugused muidugi midagi arvata. Meile jäi rohkem ette tema pisut "vormist väljas" välimus, milleks kõvasti kaasa aitasid ta sagedased sünnitused, ja kummastasid isevärki sõnavormid, mis panid meid, parajaid irvhambaid, kuulutama, et "nipak Kiiler klassi hõljus, konstruis ta meile ühe nullu". Aga nagu ma juba varem mainisin, au talle selle eest, et ta ka minusugusele oskas vajaliku selgeks teha.

Uusi õpetajaid oli teisigi. Kahjuks ei jätkanud meiega pr. Mitt ja mõne aasta jooksul vahetusid meie saksa keele õpetajad mitu korda. Ei tea, kas oli süü õpetajais või minus, kuid mu saksa keele hinded kannatasid tugevasti. Eriti kadus õppimisisu siis, kui õpetajaks tuli baltisaksa daam, kes klassiga üldse kontakti ei saavutanud. See oli üks kahest korrast, kui meie klass tegi kooli juhtkonnale kollektiivse avalduse, milles palus meile määrata uus õpetaja, kuna me ei saa aru, mida meie oma räägib. No aru me muidugi saime, kuigi tõlkelaused olid näiteks: "Mis läheb vaja, et juhib see rong õige rööbas?" või "Kes kergib üles ja teretas oma kõrvad?" (Hunt kargas üles ja teretas kõrvu.) Meie avaldus jäi tähele panemata. Nagu tol teiselgi korral, mis, kui mu mälu ei peta, esitati maateaduse õpetaja vabastamiseks. Tol naisel oli nimelt raskusi distsipliiniga, mistõttu ta alailma käis klassijuhatajat või inspektissi appi kutumas. Niisiis ei õnnestunud RIK-is alati õpetajate valik, kuigi üritati parimat.

Silmapaistev täht oli kahtlemata Alice Westerblom, tütarlaste kehalise kasvatusõpetaja. Saanud erihariduse Rootsis, oli tema koos Ernst Ildaga esimesi nn. kehakooli ideede rakendajaid Eestis. Sujuvalt ja pehmelt, oli ta nõue harjutuste sooritamisel, mis pidasid silmas keha harmoonilist arendamist. Aga vaikselt häälel soovitas ta tüdrukute jalgu vaadates, et võiks ikka pedikööri ka teha. See kippus tõesti ununema. Parimatest võimlejatest oli moodustatud rühm, kelle kavad pakkusid koolipidudel silmarõõmu. See rühm oli mitme tulevase võimlemisjuhi, sealhulgas hilisema Eesti naisvõimlemise edendaja Valli Talur-Tarvase, kasvupinnaks.

Ühe asjaga ei tulnud prl. Westerblom siiski toime. Kuidas ta ka vaeva nägi, ikka ei juurdunud meilt tervituseks nõutud sügav reveranss. Sügava graatsilise tahapoole laskumise asemel tuli välja mingi kummarduse moodi tõnksamine.

Inglise keel sai pisitasa omasemaks ja mr. Hewer'i asemele tulnud mr. Billows'i tundidest sain juba täiesti osa võtta. Suvel oli võimalus oma keeleoskust ka ühe turistiga vesteldes proovida. Sain hakkama küll. Kuus tundi inglise keelt nädalas + üks konversatsioonitund, see pidi ikka mingi tulemuse andma. Head inglise keele valdajad oleksid meist selle kooli normaalsel jätkumisel kindlasti saanud ja kindlasti oleks sellest kasu olnud meie tulevases tööelus. Kasu oli tunda niigi, kui neljale korralikule aastale oli järgnenud kolm virelemist okupatsiooni- ja sõjatingimustes kahe nädalatunni ja poolikute koolipäevadega. Sügisest 1945 TRÜ-s eesti keelt ja kirjandust õppides ei tarvitsenud mul võõrkeele edasijõudnute rühmas kuigi palju vaeva näha ja hiljem olen ise edasi töötades omandanud kaunis ladusa suhtlemiskeele. Keele põhjalikule omandamisele oligi minu arusaamist mööda pööratud peamine tähelepanu. Raamatud, mida lugesime, näidendid, mida koolipidudel mängiti, laulud, mida lauldi, jah, ka suhtlemine Briti saatkonna tegelastega, see kõik oli keeleoskuse arendamise teenistuses. Muidugi laienes ka silmaring ja paranes suhtlemiskultuur. Küllap oli oma pedagoogiline mõte selleski, kui mr. Billows meid 1939. aasta jõulude ajal viis väikese ingliskeelse kooriga Inglise klubi jõulupuule "Estonias". Laulsime kaks jõululaulu ära ja kõrvalsaalis pakuti meile häid kooke. Harjumatul inimesel polegi nii lihtne kelneri pakutud liualt kooki kätte saada, on hea, kui äpardustest õpitakse omasuguste seltskonnas.

Me olime inglisesõbralikud, seda küll. See oli üldine tendents. Venemaasse ja Saksamaasse suhtuti juba esivanemate kogemuste ja ka ajalookäsitluste suundumuste põhjal umbusklikult. Inglismaad mäletati kui abistajat Vabadussõjas, sealt loodeti abi tulevat ka võimalikes oleviku hädaolukordades.

Kirjandust, ajalugu, geograafiat ja muid üldhariduslikke aineid õppisime tavaõpikute, ju siis ka –programmide põhjal. Ei mingeid Inglismaaga seotud erikäsitlusi. Kuulu järgi oleks neid tulnud vanemates klassides. Koht, kus võis selgesti näha Inglismaa koolide kogemustele toetumist, oli nn. "majade" süsteemi rakendamine poiste sporditegevuses. Kuidas Kalevi ja Lembitu "maja" organiseeriti ja kuidas tegevus käima läks, ei oska mina kirjeldada. Sain olla ainult nende hasartsete võistluste pealtvaataja.

Ka kogu kooli kultuurielu ei oska ma hinnata, sest ise võtsin osa ainult kultuuriringi korraldatud deklamatsioonivõistlustest. Osavõtt neist oli üsna elav, osalesid nii lõpuklasside õpilased, kui ka minust nooremad. Kultuuriring andis välja ka kooli ajakirja, mille "Varia" osas võib näha kirjeldusi mitmesugustest ettevõtmistest, millel viibimiseks mina nähtavasti liiga noor olin. Teatrite soodusetendustel käisin kindlasti. Ja üks kuulu kultuurielu valdkonda ka need hommiku-kogunemised, millega tähistati mitmesuguseid tähtpäevi või sündmusi Eestimaa elus. Keegi kõneles lühidalt, keegi (sageli Helmi Koljo) mängis klaverit, keegi laulis või luges luulet. Laulukoori kasutati enamasti kooli pidudel või siis niisugusel tähtsal puhul, nagu oli uuele koolile nurgakivi panemine 28. novembril 1938 Narva maanteel. Maja sai muide valmis 1940. kooliaasta alguseks, aga meie pole seda kunagi kasutada saanud. Sinna paigutati Tallinna Õpetajate Seminar.

Segakoori harjutustest ei meenu mulle midagi. Küll mäletan paari esinemist koolipeol. Juhatas noor dirigent Gustav Ernesaks. Harjutusi vist palju ei olnudki, sest meie repertuaar oli kaunis kasin ja peol lauldavad laulud lihtsad.

Pidudel oli õppeaastas tähtis koht. Tantsu- ja võimlemisnumbrite ning laulu- ja instrumentaalpalade kõrval oli kahel mulle meelde jäänud peol noorematele inglise keeles rikkaliku laulu ja tantsuga "Alice in Wonderland" (1938) ning "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" (1939), vanematele eesti rahvakommetel põhinevad lavateosed – M. Lepp-Utuste "Eesti kosjad" (1938) ja "Eesti pulm" (1939. a. kevadel). Ingliskeelseist mängisin esimeses risti emandat, lavastasid oma kooli õpetajad. "Eesti pulmas" olin rakendatud massistseenides, lavastas "Estonia" näitleja Sergius Lipp. 1940. a. kevadel näidendeid kavas ei olnud. Tähelepanu väärib, et pidude programmid haarasid võimalikult paljusid õpilasi, suuri ja väikeseid. Kes oli tegev näidendis, kes koorides, orkestrites või muus. Aastapeod peeti "Estonia" kontserdisaalis, kõrvalsaalides oli einelaud, loterii ja tants. 1940. aastaks

oli meiegi klassil tantsukursus läbi tehtud. Einelaua ja loterii tuluga loodeti toetada koolimaja ehitamist. Korraldajatena olid rakkes peamiselt lastevanemate komitee naisliikmed. Lastevanemate komiteel (esimees kindral N. Reek) näis olevat küllalt tähtis koht kooli tegevuse organiseerimisel. Näiteks otsustati seal, keda õppemaksust vabastada või toetada. Kahjuks on minu teave selle kohta üsna juhuslik ja asjaosalised praeguseks kõik juba teispooluses.

Õppeaastasse kuulusid kevadised ekskursioonid, mis aasta-aastalt pikenesid. Suurte ekskursioonide kõrval korraldas looduslooõpetaja prl. Aaremäe lühikäike loodusesse. Hästi on mees, kuidas ühel päikeselisel päeval otsisime Pääsküla raba veeres lihasööjat huulheina. Leidsimegi. Suvel pidime korjatud, määratud ja kuivatatud taimedest tegema herbaariumi. Et ma olin rohkem raamatukoi kui taimetark, läks see töö kaunis vaevaselt. Aga raamatukoi kõrvale tuli ja jäi mu ellu ka taimetark.

Meie tüdrukute igapäevavorm oli väga sarnane sellele, mida kandis piltidel mu kirjasõber Margaret. Praktiline see igatahes oli. Tumesinine kübar kullavärvi koolimärgiga aga oli algkujult sügava põhjaga ja peadligi hoiduva ülespidise äärega üsna ebamäärane moodustis. Igaüks kujundas sellest oma oskust mööda meelepärase garderoobilisandi. Ei tea, et keegi oleks sissemuljutud kuklavoltide või muude kujumuutuste puhul pahandada saanud. Meie kool, nii mulle tundub, ei pingutanud üldse oma nõudmistega üle. Kehtisid tavapärased käitumisnormid. Meie klass oli tuntud hea õppeedukuse, aga ka rohkete vallatuste poolest. Kui sõnalisest korralekutsumisest arvati väheks jäävat, tuli märkus õpilaspäevikusse, raskemal juhul teatevihikusse. Kuidas vanemate allkirja võtmisel kodus asju klaariti, oli iga pere teha. Äärmisel juhtumil kutsuti vanemad kooli ja kõige rängem karistus oli koolist väljaheitmine. Enamasti piirduti kirjalike märkustega. Ei mäleta, et meil riietuse, tüdrukute soengute või jumestamisega pahandusi oleks olnud. Ehk vanemates klassides oli? Lokki läksid meie tüdrukute pead juba progümnaasiumi III klassis, jalga tekkisid siidsukad ja kotsaga kingad. Vaheajadistsipliiniga koridorides ilmselt probleeme polnud. Missugune rüblik oleks hakanud kula mängima või rüselema alailma tõsisel moel tähtsaid probleeme arutavate Harri Kiisa, Igor Tamme ja teiste suuremate õpilaste vahel? Iseasi oli, mis toimus klassides, omaealiste piires ikka juhtub midagi. Juhtus, mis juhtus, kunagi ei tõstnud klassijuhataja pr. Trakman meid noomides häält. Enamasti ütles ta nõrkinud toonil, et poleks meist sellist lapsikust oodanud.

Kui ma nüüd, palju aastaid hiljem, oma teadmiste ja kogemuste pinnalt tagasi vaatan, jõuan otsusele, et RIK oli vanade ja kuulsate Tallinna koolide kõrval oma tegevuse kvaliteedilt tõsiselt arvestatav inglise keele süvaõppega, aga kindlasti eesti põhikoega kool. Milline oleks olnud ta nägu aastate pärast, kui täisprogrammiga alustanud algklassid oleksid olnud gümnaasiumi abiturientid, kes seda teab. Tallinna IX gümnaasium, kuhu liideti RIK ja A. Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledž, oli hoopis teistsugune kool, kuigi säilitas õpilastepoolset eelnenud aastate tõekspidamised. Programmides oli esiplaanil kõik NSV Liiduga seotu ja kustutada püüti jälgigigi Eesti Vabariigist. Edutult.

Heljo Ernesaks, Tallinn

RIK-i astusin 1936. a. sügisel, I A prog. klassi. Varem õppisin Iru algkoolis 4 klassi. Kasutasin avanevat võimalust, sest kevadel tahtsin minna tütarlaste kommertsikooli, kuid ei saanud sisse. Vanematel oli Iru vallas (praegune Muuga aedlinn) kaks talu. Oli aastaringiselt 2 tüdrukut ja 1 sulane. Hooajatöölised peale selle.

Uues koolis alul hästi ei kohanenud, olin eht "maakas". Tüdrukutega sain pole viga läbi, aga poisid kiusasid mind tihti. Eriti kiuslik oli Lembit Lepp, suur ja kõige vanem klassis, Narvast pärit,

rääkis sealse aktsendiga. Ja loomulikult oli mul raskusi inglise keelega, sest mitmed olid tulnud üle Tõrvandi Inglise Kolledžist.

Korranõuded olid väga ranged.

Ka kirjasõber oli mul Inglismaalt, aga meie peamine hobi oli markide vahetamine. Kirjavahetus kestis sõja puhkemiseni, siis kaotasime koordinaadid.

Õpetajatest on meeles Inglismaalt meile tulnud noor õpetaja mr. Hewer. Poisid teda natuke kiusasid kah, aga tüdrukutele oli lemmik. Tuli klassi, alati šikilt riides: "Good evening". Et ta sõnagi eesti keelt ei osanud, lasi ta meil endale esitada küsimusi. Mina olin pikk plika ja istusin viimases pingis, kui küsimuste järg minuni jõudis, olid kerged küsimused kõik küsitud: Mis su nimi on? Kus sa elad? Kui vana? Mis sa õhtul teed? Mida loed? Mina ei osanud midagi küsida, sest korrata ei tohtinud ühte küsimust. Suures hädas mõtlesin välja, et küsin: "Mitu silma sul on?" Silma (eye) asemel küsisin hoopis: "How many eggs have you?". Tema loomulikult ei tulnud selle pealegi, et ma eksida võisin, arvas et ma ikka meelega küsin nii. Ta läks näost punaseks ja karjus minu peale: "You are a very, very stupid girl!" Ja terve kooli aja ta mind ei sallinud, vaatas kurjal pilgul.

Kultuurielust ma suurt osa ei võtnud, aga võimlemistundides olin rahvastepalli kapten ja hiljem ka võrkpalli kapten. Hiljem olid kaptenid klassi kõige lühem Leida Suits ja pikem Milda Mürk. Siis nemad omakorda püüdsid mind esimeseks oma tiimi saada. Lõpetasin progümnaasiumi ja gümnaasiumi enam ei tulnud. Abiellusin.

Laine Ojap, Tallinn

Astusin Riikliku Inglise Kolledži 1. progümnaasiumi klassi 1936. aastal. Varem õppisin A. Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Isa soovil vahetasime koos õega kooli. Meil oli kahju lahkuda oma klassikaaslastest. Mu isa oli sõjaväelane.

Uues koolis suhtlemisraskusi ei olnud. Korranõuded koolides olid kõikjal samad – valitses kõva kord. Uus koolivorm: tumesinine traksidega seelik, sinakashall pluus ja lips ei meeldinud mulle alguses. Eelistasin Tõrvandi rukkilillesinist inglise tütarlastekoolidele sarnanevat vollitud pihitseelikut. RIK-i peovormiks oli tumesinine kleit suure valge plisseeritud äärega krae ja kätistega, koolimütsiks tumesinine üleskeeratud äärega viltkübar. Hõbedane koolimärk oli ilusa disainiga.

Õpetajaskond oli hea, õppetase üldiselt kõrge. Leidsin, et A. Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis olin saanud tugeva inglise keele aluse. Saksa keelt olin õppinud juba varem. Nimetaksin siiski, et RIK-i keemiatundides oleksime pidanud tegema palju rohkem katseid laboratooriumis.

Õpetajatest on mitmed meelde jäänud. Pr. Trakman klassijuhatajana oli meeldiv, juba veidi vanem proua. Ta õpetas meile eesti ja vene keelt. Hr. K. Vaniku, pikakasvulise professori tüüpi ajalooõpetaja tunnid olid väga head. Täiendavalt õpperaamatule andis ta meile palju lisainfot. Tegin ikka märkmeid kõigest, mis ta rääkis. Ta ei jätnud tähele panemata detaile. Kui ma ühele küsimusele vastates hääldasin Napoleoni nime "Napooleon", siis kõhatas ta ja ütles, et see nimi tuleb hääldada rõhuga esimesel või viimasel silbil. Matemaatikaõpetajaid oli meil kolm: hr. Ratassepp, pr. Kiiler ja hr. Tiikma. Kartsin hr. Ratasseppa, kes oli ka kooli inspektor, sest ta võis olla väga sarkastiline. Mul oli heameel, et olime õega ühes klassis, sest mitmel korral küsis ta just teda, vahetades minu arvates eesnimed ära. Aga ma hindasin hr. Ratassepa juures seda, et kui kirjatöodes oli pool vastusest õige, andis ta selle eest ikkagi pool punkti. Pr. Kiileri, esimese eesti matemaatika naismagistri õppemeetod oli selline, et meie klassis said siis kõik matemaatikast aru. Isikuna oli ta otsekohene. Ühel talvisel päeval oli külma üle -30 kraadi ning õpilased võisid koju jääda. Kui me aga õega siiski Nõmmelt Tallinna kooli läksime, võttis pr. Kiiler meid vastu sõnadega: "No mis teie siia otsisite!" Muidugi saatis ta meid tagasi koju. Inglise keele õpetaja

Lilly Randma tellis kooli raamatukogule raamatuid Inglismaalt. Osa neist, mida mina lugesin, olid jutud tütarlaste internaatkoolidest. Mäletan, kui uus saadeti raamatuid oli kohale jõudnud, käisin arvatavasti mõnel laupäeval raamatukogus neid pruuni paberisse panemas. See oli jooneline paber ja vist ühelt poolt veidi läikiv. Lilly Randma oli minu pinginaabri, Leida Suitsu täditütar.

Kes meist ei mäletaks konversatsiooniõpetajat Charles Hewerit? Ta oli pikk, ilusa välimusega inglane. Konversatsiooni kui sellist nendes tundides ei olnud, ainult vastasime, kui küsiti. Kui palju me tegelikult tema klassis õppisime, ei oska öelda, aga küllap ikkagi oma jao. Ta õpetas meile mitmeid laule: "Daisy, Daisy...", "Clementine", "Shennandoah", j.t.

Pärast Charles Heweri lahkumist tuli teine inglane mr. Billows. Tal olid punased juuksed ja pikad punased vurrud. Nähtavasti oli ta laulu õppinud, sest ta esines kooli aulas solistina. Kui ma ei eksi, siis oli ta klaverisaatjaks palganud ühe tuntud naispianisti. Mr. Billowsil oli ilus abikaasa. Mäletan, et mr. Billows tõi kord klassi grammofoni ja mängis meile "Siegfried Line-i". Meeles on ka mõned sõnad ühest teisest laulust: "On the farm every Friday, on the farm it's rabbit's pie day ...Run, rabbit, run, rabbit, run, run, run ...Run, Adolf, run, Adolf, run, run, run!" See oli tegelikult saksavastane propaganda, aga meil polnud selle vastu midagi.

Härra Kimmel õpetas ladina keelt. Ta oli kõiges täpne. Kirjatööde hindamises ei olnud ta karm – kui tõlgitud lauses olid sõnad grammatiliselt õiges vormis, kuidi mitte õiges järjekorras, siis ei vähendanud see hinnet. Saksa okupatsiooni ajal koguti ühel sügisel villaseid kindaid, sokke, salle ja kampsuneid eesti sõduritele rindel. Ka kooliõpilased olid sellesse aktsiooni rakendatud. Koos ühe tüdrukuga meie klassist käisime neid asju korjamas. Meile oli määratud teatud tänavad, vist Kalamaja rajoonis. Koputanud uues kortermajas ühele uksele, olime üllatunud, kui avastasime, et see oli hr. Kimmeli kodu. Tema väga meeldiv noor abikaasa andis meile häid kootud esemeid. Muide, hr. Kimmel armastas kasutada sõna "piisab".

Salmiraamatud olid tookord vist moes. Loodusloo õpetaja prl. Alma Aaremäe kirjutas minu salmiraamatusse: "Kes teisele kaevab augu, langeb ise sinna sisse. Õpetussõnad 26." Ma ei osanud kuidagi ära arvata, millises raamatus Õpetussõnad võiksid olla. Küsima ma ei läinud. Nüüd tean, et nad on Vanas Testamendis.

Kool oli inglise orientatsiooniga. Kavas oli viimastes gümnaasiumi klassides mitmeid aineid ainult inglise keeles õpetada, kuid okupatsiooniajad muutsid kõike. Sellele vaatamata valitses koolis isamaaline vaim. Kui nõukogude okupatsiooni ajal tuli üks kommunist kooli kõnelema, siis aulasse kogunenud õpilaskond laulis tema kõne lõpul "Eesti lippu".

Kirjasõpru oli mul kolm, kuid mitte Inglismaal. Üks oli Ameerikas, teine Austraalias ja kolmas Sveitsis. Kuna mul olid nende aadressid peas, siis jätkasin pärast Eestist lahkumist kirjavahetust – ameeriklannaga kuni Saksamaalt lahkumiseni, austraallannaga veel mitu aastat Kanadas, aga praegu enam mitte. Šveitsi sõbrannale kirjutan veel tänaseni saksa keeles. See šveitslanna püüdis mind aidata, kui kohe pärast sõja lõppu olin DP laagris Saksamaal. Ta saatis mulle paki tarvitatud riietega ning kuponge, mille eest sai tasuta kirjamarke osta.

Kooli kultuuriringis ma ei osalenud, ka mitte kooliväliste organisatsioonide töös. Koolipidudest mäletan kahte, mis peeti "Estonia" kontserdisaalis. Ühe peo eeskava algas sõnaga "Welcome". Selleks marssis lavale seitse õpilast. Igaüks neist hoidis oma ees suurt plakatit, millele oli maalitud üks täht sõnast "welcome". Iga tähe kohta ütles õpilane lühikese ingliskeelse salmi. Minul oli "O" täht. Salmi algust ma ei mäleta, kuid ta lõppes sõnadega: " ... the big, round letter O".

Ühel peol esitati näidend "Alice in Wonderland", teisel "Snow White and the Seven Dwarfs". Lumivalgekese osa mängis üks vanema klassi õpilane, kellel oli väga ilus lauluhäääl. Lauldes Walt Disney samanimelise animatsioonifilmi laule, sobis ta sellesse ossa suurepäraselt.

Neil pidudel oli ka puhvet, kus vaheajal ja pärast eeskava sai osta limonaadi, morssi, saiu, kooke ja arvatavasti ka võileibu. Ühel peol, aga võib-olla ka mõlemal korral, oli puhveti korraldajaks minu

ema. (Ta kuulus lastevanemate komiteesse). See ülesanne oli küllaltki vastutusrikas. Tuli arvestada mitmesaja peolisega. Kohale oli vaja tellida mitte ainult müüdavad koogid ja joogid vaid ka tassid, taldrikud, klaasid jne. Ema oli hea organiseerija ning tuli kõigega hästi toime. Pr. Paaver, inspektriss, jäi igatahes väga rahule ning ütles, et ema väärriks loorberipärga.

Spordielust ei võtnud ma osa. Korduvate põlvevigastuste tõttu olin võimlemisest vabastatud. Mäletan aga, et tüdrukute kehalise kasvatuse osas õpetas Alice Westerblom rütmilist võimlemist Ernst Idla meetodi järgi.

Meie klass oli kõrge õppetasemega, kuid küllaltki vallatu.

RIK andis mulle hea üldharidusliku baasi. Kanadasse elama asudes ei olnud mul inglise keelega raskusi.

Erika Kattai, Kanada

Astusin RIK-i I progümnaasiumi klassi 1936. aastal. Varem käisin Anna Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžis. Vahetasin kooli vanemate soovil. Isa oli sõjaväelane.

Kuna olin varem õppinud inglise ja saksa keelt, polnud mul raskusi konversatsioonitundides.

Kooliajast pole mul eriti palju huvitavat meeles. Mäletan, et käisin ringhäälingus midagi inglise keeles lugemas. Näidendis "Alice in Wonderland" mängisin Alice'i õe osa. Ka oli mul väike osa ühes inglisekeelses jõulunäidendis. Sel korral pidin ka sissejuhatavad sõnad ütleva: "Our entertainment now begins, but first we'd like to say, how very, very pleased we are to see you here today!"

Meeles on ka spordivõistlused staadionil, kus viibis Inglise saadik koos abikaasaga.

Õpetajatest on mul kahtlemata meeles mr. Hewer ja mr. Billows. Samuti hr. Ratassepp, kes oli väga karm ja pilkav, prl. Lilli Randma, kes ärritus kergesti, prl. Alma Aaremäe, kes manitses meid sõnadega: "Elu koosneb pisiasjadest", prl. Alice Westerblom ja pr. Kiiler.

Arvan, et RIK-ist saadud baas oli üldiselt hea. Keelteoskus oli kindlasti abiks edasises elus.

Karin Kattai, Kanada

Riikliku Inglise Kolledži asutamisest ja sellest, et mind oli kirja pandud uue kooli VI klassi, kuulsin 1936. aasta sügisel.

Kolmekümnendail aastail oldi kuulekad valitsuse üleskutsele: "Kõik lapsed suveks maale!" Nii olin minagi, pärast 9. algkooli V klassi lõpetamist, nagu kõik eelmised koolivaheajad, veetnud koos neli aastat noorema õega, vanavanemate juures metsatalus. Paigas, kus naabertaluni oli kaks, poodi ja bussipeatusesse viis kilomeetrit. Külatee aga lõppes taluõues.

Ei tea, kas uus kool ahvatles reklaamiga, või oli selleks vanemate nõrkus võõrkeelte vastu (sest miks muidu oli mind pandud juba kolmesena, seltsiks poolsakslasest poisile, Fräuleinite juurde saksa keeles mängima). Nüüd tuli minul vaid täita ankeet ja anda allkiri.

Isa elukutse kohta sain kuulda huvitava kutsetunnistuse saamise loo. I Maailmasõda algas just siis, kui isa kroonuteenistus lõppes. Tõendamaks, et isa on lukksepp, keda suurtükiväes vaja oli, anti talle uhke kotkaste, pitsatite ja hulga allkirjadega paber, ja ta saadeti sõtta. Paber oli muljetavaldav ja lukksepp ka ankeeti läks. Ja jäi! Tegelikult oli isa Vabadussõjast naasnuna asutanud saeveski, siis teisegei, olnud Pärnu Niidu Vabriku osanik, kaotanud ülemaailmse majanduskriisi ajal kogu vara ja

töötas alates 1930-ndast aastast Tallinna Riigi Lauatehases meistrina. Palk võimaldas siiski mõlemal tütreel heades koolides käia.

Ankeeti käisin ära viimas bussiga, mis ukerdas mööda kitsaid Vanalinna tänavaid: Väike-Karja, Vanaturu kael, peatus keset Raekoja Platsi gaasilaterna juures, Mündi, Nunne jne. Jala sai rutem.

Uue kooli käivitamine ei läinud kaugeltki libedalt. Avamise juures oli kiirustamise mekki. Valmis polnud koolivormid, inglise keele õpikud hilinesid.

VI^a klassis oli meid ainult 23 õpilast ja nii jäi see kuni 1940. aastani.

Kuna kodus ja koolis valitses range kord ja olid reglementeeritud käitumise normid, siis mingeid kohanemiskursusi kooliga ei esinenud. Tollal ei tulnud selle pealegi, et range kasvatus võiks lapsi ahistada.

Hoopis raskem oli harjuda pärastlõunase kooliskäimisega. Juba paar aastat põdesin ma "lugemishaigust", ega jäänud seetõttu magama enne, kui olin kümmekond lehekülge lugenud. Nii juhtus, et sageli tuli uneaeg õppimise arvelt tasa teha.

Meie nädal algas saalis mõne koraali laulmisega. Siis võttis sõna dir. Vaarask, vahel ka mõni õpetaja ja kogunemise lõpuks laulsime veel ühe koraali. Kui mitte arvestada juhukohtumisi koridoris, mul dir. Vaaraskiga muid kokkupuutumisi nelja aasta jooksul ei olnud. Ei häid ega halbu.

Kui koolikorraldus paika sai, meil õpikud käes, vormid seljas, asuti realiseerima püstitatud eesmärki: haritud eliitinimese kasvatamist. Kõigepealt tuli jõuda juba tunnustatud erakoolide tasemele, nagu Tõrvandi Inglise Kolledž, Prantsuse Lütseum, pr. Lenderi ja hr. Westholmi gümnaasiumid.

Õpetajaskonda valiti hoolikalt. Eesti keelt õpetas alguses tuntud keelemehe Joh. Aaviku abikaasa, aga peagi tuli meile Petseri gümnaasiumist (nagu hiljem teada sain) hr. Meiessaar.

Alates VI klassist kuni kooli lõpuni õpetas matemaatikat hr. Tiikma. St. ainet, mille koduste ülesannete lahendamise jätsin ikka viimaseks ja mis seetõttu vahel hoopis tegemata jäid. Nii juhtus, et VII klassi kevadel ähvardas mind järeleksam. Vastutuleliku inimesena andis hr. Tiikma siiski võimaluse vastata tervet poolaasta kursust. Kui siis olin tahvli ees vastamisega peaaegu lõpule jõudmas, hakkas hr. Tiikma kummaliselt skandeerides ja igat sõna pliiatsikõpsuga rõhutades epistlit lugema, et: Lepa saab küll, kui Lepa tahab, aga Lepa ei taha matemaatikat õppida, Lepa peaks ikka natukene tahtma ka. Edaspidi ma siis natuke tahtsin ka ja kolmed sain kätte ka. Harva sekka mõne neljagi.

Pikk, kõhn, kuivavõitu huumorimeelega hr. Vanik õpetas ajalugu. Oma naljade peale pugistas ta kinnise suuga kurgupõhjast naerda. Võib-olla häbenes ta hambaid! Ta ei kasutanud kunagi mingeid abimaterjale, kuigi tema nõrkuseks olid daatumid. Üks meie progümnaasiumi lõpueksameist oli ajalugu ja mul tuli üles lugeda kõik Napoleoni sõdade daatumid kuni viimse vallutuseni. Mäletasin neid veel paarkümmend aastat tagasi.

Vist juba esimeses tunnis hakkas viisipidajaist laulukoori komplekteerima Gustav Ernesaks. Kooriproovid toimusid Imanta tänaval, algklasside majas. Koori lahtilaulmine lõppes tekstiga: "Laulukoor on teisipäeval kümme enne kahte, laulukoor on ..." Sellega võtsime viimaseid hilinejaid vastu.

Nelja aastaga võtsime läbi kõik vähegi lauldavad laste- ja isamaalised laulud ja isegi J. Jürme "Rukkirääguga" tulime toime. Kaks viimast aastat õpetas laulmist Leho Võrk (Enn Võrgu vend).

Mällu on sööbinud pilt: klassi astub pikk, hästiistuv ülikonnas ja hoolitsetud soenguga noormees. Lausa inglise gentlemani etalon – mr. Charles Robert Hower.

Selgus, et meie inglise keele oskusest piisas küll enese tutvustamiseks, aga ei palju rohkemaks. Tegelik keeleõpe algas alles õpikute saabumisega. Alustasime kohe "Second English Course'ist". See koosnes kahest raamatust – lugemikust ja ülesannete kogust. "Exercises" oli nii huvitavalt koostatud, et meelitas kohe kodus taskusõnastiku abil ülesandeid lahendama.

Meie vaimustus Charley suhtes hakkas tasapisi kahanema. Kuidagi võis veel leppida, et ta meid tahvlilapi või kriiditükiga loopis, aga kui keegi "oli oma silmaga näinud, kuidas ta päise päeva ajal oli tõstnud jala Draamateatri trepile, kergitanud püksisääre üles ja kohendanud sokihoidjat, " oli see liig, mis liig! Vähe sellest. Jõuluõhtuks otsis ta meile kogu kooli ees ettekandmiseks õudse värssdraama. See algas nii: Koor: "Who killed cock Robin?" -Kärbes:"I" -Jutustaja:"said the Fly", - Kärbes:"with my little eye, I saw him die!" Ja samamoodi edasi, et – kes imes kuke verd jne. Kuni kuke viimase hingetõmbeni! Silmad häbi täis, kandsime loo ette "Püha öö" ja mingi soliidse numbri vahel. Frakki rietatud mr. Hewer ise jälgis esinemist rõdult.

Jõudnud "Third English Cours'ini" hakkas Charley meile näitama diapositiive inglise elust-olust, jutustama ajaloo ja kultuurist. Kõige väiksemagi korrarikkumise puhuks mõtles ta välja igavaid karistusi. Mina pidin kord kirjutama: "I am a tiresome little wretch, I waste my time and others". Vastu minu lootust luges ta laused üle ja, sajale lisaks, pidin kirjutama sama lauset veel sada viiskümmend korda.

Koos õpikute saabumisega algasid kohe Lilli Randma tunnid, kus kõigepealt tegeleti häälikute lihvimisega. Poistel oli millegipärast raskusi th hääldamisega. Ikka tuli välja kas s või d. Meil kõigil polnud küllalt tugevad k,p,t-d. Saime teada, et haritud inimene ei kasuta labast sõnakõlksu "okay" ja selle asemel on viisakas öelda "well" või "all right". Lilli jäi meiega kooli lõpuni.

Mõnda aega asendas prl. Randmat tuntud koorijuhil Tuudor Vettiku plaatinablond abikaasa Leonida Vettik. Lonni jäi meelde oma ekstravagantse riietuse ja käitumisega. Kord tuli ta klassi mustas, valge rebasekraega sametmantlis. Istus lauale, viskas jala üle põlve ja hakkas lobisema. Meid kui "peeni daame" oli kerge šokeerida.

Vist 1938. aasta sügisel tuli Charley asemele mr. Lionel Billows. Punapäine, punapõskne ja vuntsidega, nagu olid meie isad noorpõlvefotodel. Kandis jämedat tviidist ülikonda, mille küünarnukke kaitsesid lapid. Mr. Billows osutus heasüdamlikuks, luule- ja laululembeseks inimeseks. Kui mr. Hewer käis tunnis diapositiiviaparaadiga, siis mr. Billows tuli grammofoniga. Tunni alguses tarvitses vaid kellelgi hüüda: "Let's sing!", kui läkski laulmiseks lahti. Lõpuks oli meie repertuaaris mitukümmend laulu "Daisyst" kuni "Drunken Sailor'ini". Isegi "Fourth English Course'is" oli mitu laulu koos nootidega, nagu "Home, Sweet Home". Aja kulgedes ilmusid meie repertuaari ka "Siegfried Line" ja "Run Rabbit", mille viimane salm algas – "Run Adolf, run Adolf...".

Vana inglise keelega tutvusime Shakespeare'i ja teisi inglise klassikuid lugedes. Unarusse ei jäänud ka näitekunst. Kord tuli meil Stellaga esitada dramaatiline stseen Ch. Dickens'i "Tale of two Cities't", mis lõppes minu südantlõhestava nuuksumisega: "Weep for it, weep for it". Klassil lusti kui palju!

Kevadepäeval kutsus mr. Billows meid terve klassiga enda juurde koju traditsioonilisele kella-viie-teele. Ta elas Naeva maanteel praeguse Tallinna Ülikooli kõrval. Mrs. Billows osutus väga meeldivaks daamiks, meid kostitati piimaga tee ja tikuvõileibadega, vist oli ka küpsiseid. Teed piimaga sain maitsta esimest korda ja maitseb siiani. Me püüdsime end näidata parimast küljest ja vist ka õnnestusime. Tõenäoliselt teadsid Billow'sid, et see jääb meie viimaseks kohtumiseks. Huvitav, kas neil käisid külas ka teised klassid?

Igatahes olid kaks Oxfordi haridusega noort meest jätnud meisse peale küllaltki heal tasemel inglise keele midagi, mida mäletame siiani.

Imestan vahel, kui paljuga me koolis tegelda jõudsim. Mäletan esmaabikursusi, poiste kevadisi riigikaitseõppusi kuskil Männiku kandis ja et poiste äraoleku ajal harjutasid tüdrukud kokakunsti. Koos lauakatmise, serveerimise ja söömise juurde kuuluvate kommetega. Veel õppisime õmblemist, nõelumist ja igasuguseid käsitöid. Ikka selleks, et valmis olla kõigeks elus ettetulevaks. Küll kulus see kõik ära eesseisvatel sõja-aastatel ja veel hulga aastaid pärast sõdagi.

Vist progümnaasiumi viimases klassis käisime hr. Küttime juures Vene tänaval tantsukursustel. Alles seal avastasime, et klassis on poisid ka ja partnerid omast käest võtta. Õppisime kõiki tantse "Jooksupolkast" tollase moeröögatuse "Lambeth Walk'ini". Ja ikka oli pearõhk rühil, kommetel, käitumisel.

Ei mäleta, et oleksin peale koorilaulu kooli kultuuriringides osalenud. Spordiga tegelesin just niipalju, kui koolis nõuti. Gaidiks ega kodutütteks ei hakanud.

Tütarlaste kehaline kasvatus sai meil õige hoo sisse, kui võimlemisõpetajaks tuli Alice Westerblom. Senist koolivõimlemist mäletan kui ringis marssimist või sörkimist, sekka mingit pallimängu. Nüüd valitses tunnis algrivistusest viimase käsuni "vabalt" range distsipliin. Pikkamööda õppisime tundma oma keha ja tunnetama, et liikumine võib nauding olla. Umbes samal ajal pani Ernst Idla aluse suurtele ülevabariigilistele võimlemispidustustele. Teda assisteeris neil A. Westerblom, kes kahjuks noorelt suri.

Meie kehalist kasvatamist jätkas tennisemängija L. Prass. Tegelesime riistvõimlemise ja võrkpalliga. Mäletan tunnet, kui pr. Prass kord ise mängu tuli ja kiire tempo peale surus. See oli midagi imelist! Äkki kuulsin-nägin kõike mänguplatsil toimuvat, keha oleks nagu kaalu kaotanud, kõik surumised, servid, tõsted tulid välja. Vist oligi see tunne esimene aim sellest, mida ootavad sportlased ja loominguga tegelevad inimesed.

Meie igapäevases elus ega tänavapildis polnud 1939. a. baaside rajamine eriti midagi muutnud. Esimesi punalippe ja -loosungeid nägime ühel 1940. a. suvepäeval, kui ujusime õega keset Viitna järve ja Arbavere poolt marssis kõlakvoja juurde inimkolonn. Kuulsime, et oli toimunud "riigipööre"!

Sügiseks oli RIK-i ja Tõrvandi Inglise Kolledži liitmisega saadud 9. keskkool. Kahekümne kolme õpilase asemel oli meid klassis nüüd ligi nelikümmend. Paralleelklassist olid üle tulnud Evi Laaniste, Harry Kiisk, Roland Toome ja Wolf Rahnel.

Vaevalt sai kool tööle hakata, kui minema viidi "Reaalkooli Poiss". Kas seinalt kõrvaldati ka mälestustahvel, ei mäleta.

Aga nimemuutus ega muud ümberkorraldused meie meelsust ei muutnud. Kui kooli saadeti "uut korda" seletama Arkadi Uibo, lahkus ta, jättes vastamata noore dissidendi Ester Siebergi küsimusele: "Miks mälestussammas maha võeti?". Lahkuda tuli tal õpilaste spontaanselt alustatud laulu "Eesti lipp" saatel.

Sellest kooliaastast mäletan vähe. Tüüpiline vene kaunitar, isanimega Mihhailovna, õpetas vene keelt. Tähed õppisime ära, lõpuks ka üksikuid sõnu kokku veerima. Kui hätta jäin, aitas mind minu seljataguses pingis istuv Nina, Albert Üksipi kasutütar. Kas inglise ja saksa keele tunde ka oli? Ei mäleta.

Meenub suure NSVL kaardiga kaenlas või selle ees kepiga vehkiv geograafiaõpetaja, kellel vahel kippus u-häälik ootamatult vilistama. Tunnid kulusid suure riigi oblastite pähetuupimisele, saadetud õpetaja märkusest, et elu koosneb pisiasjadest.

Uus aine oli konstitutsioon. Õpetajat ei mäleta, aga saime teada, et: ei maksa uskuda noori isasid, kui nad oma vastsündinud punetavat ja krimpsus poega nähes vaimustust teesklevad.

Aga Harry Kiisk oli ära proovinud, et kui viimase tunni õpetaja täpselt lõpetab ja ise oleme minematormamiseks valmis, võime kontserdi alguseks Kontserdisaali jõuda. Ja nii me sageli jooksimel, kartmata kaela murda, alla Reaalkooli tuhandete jalgade poolt ümmarguseks nühitud treppidest.

Rubla käibeletulekuga oli midagi sassi läinud palkade ja hindade vahekorras. Minugi taskuraha ostujõud oli niisugune, et võisin osta raamatuid. Ka vene omi. Õiget õppimishimu ei paistnud kellelgi olevat. Nii juhtus, et kevade lähenedes käisime hulgakesi pr. Kiileri juures tema vastvalminud Nõmme eramus füüsika järelaitamistundides.

Nõukogude võimu aastaga olid meist saanud selle korra vihkajad. Suveks olid vahekorrad sõjatandril kujunenud sääraseks, et meil kehtestati kohustuslikud Tallinna kaitsetööd. Mind viidi mingi grupiga Koplisse viljasalve tühjendama. Tolmuses ja palavas salves püüdsin märkamatuks jääda ja see õõ õnnestus seina ääres tukkudes mööda saata. Tööd ei teinud seal teisedki. Nagu Lasnamäelgi, kus viibisin kaks päeva kaitsekraavi kaevamisel. Vahepeal oli ema leidnud mulle abitöölise koha Peapostkontori kööki ja vintsutustel oli lõpp.

Mõni nädal enne venelaste lahkumist, kui enamus kauplusi oli juba suletud, maksti "kaitsetööde" eest palka. Harju tänaval oli üks kingapood avatud, kuigi peaaegu tühi. Leidsin siiski, kuigi kaks numbrit suuremad, rukkilillesinised kõrgekontsalised seemisnahksed kingad. Need teenisid mind, tuššiga mustaks värvituna, veel mitu aastat pärast sõdagi. Viru tänavalt leidsin avatud riidepoe. Rahast jätkus isegi kahe, sirelililla ja vesihalli, kleidisiidi jaoks.

1941. a. sügisel algas õppetöö hilinemisega ja kulges üle kivide ja kändude. Uus valitsus, uus kord, uus raha. Igapäevaseks muutusid öised häired, lennurünnakute ootamised mingites keldrites ja juhupommide plahvatused. Juhtus sedagi, et pommiplahvatus oli purustanud Reaalkooli aknad ja tunnid toimusid juhuslikes vabades ruumides üle linna. Koduski ärkasid paar korda, kui klaasikillud voodisse lendasid. Ees ootasid kevadised küpsuseksamid!

Olime õppinud juba kolme võõrkeelt. Nüüd lisandus neile veel ladina keel. Alustasime hr. Kimmeligal küll ego-mihi-me'st, aga hakkasime kohe lugema ka Caesarit ja Cicerot. Raamatusse kirjutasime ridade vahele küll tõlke, aga kogu õpetamine meenus aega, kui meie isaisad, õpetaja dirigeerimisel, katekismust pähe tuupisid. Pearõhk oli saksa keelele, sest üks riigieksam pidi olema saksa keel.

Hoolimata nirudest tingimustest sooritasime oma kolm-neli eksamit pidulikult, nagu kombeks, 1942. aasta kevadel Reaalkooli saalis. Toimus pidulik lõpuaktus ja seisimegi dilemma ees – kuidas edasi! Küsida polnud kellelki. Kaks viimast aastat, kaks teineteisele risti vastukäivat ideoloogiat, sõda ja toimetulekuraskused olid viinud kõik senised nõuandjad seisundisse, kus ei julgetudki enam midagi soovitada ega nõu anda. Mina aga oleksin tahtnud küsida.

Siis märkasid ajalehes Tallinna Teatrikooli kuulutust. Otsustasin, kellelegi midagi rääkimata, minna katsetele. Määravaks sai asjaolu, et see oli ainus kool gümnaasiumi lõpetanuile, kus ei nõutud tööteenistuse tõendit. Vaatamata tihedale konkursile olin sissesaanute hulgas. Pärast viimast otsustavat vestlust imestasin ainult, kuidas ma teadsin nii palju kunsti- ja teatriajaloost. Omaette aინena oli meile õpetatud ainult kirjandust. Head pedagoogid olid oma aineid lisateemadega täiendades osanud meie silmaringi avardada. See ehk teebki keskpärasest koolist hea kooli. Kuuldavasti arutavad meie tänased haridustegelased tõsimeeli, kas lubada õppuritel väljaspool ettenähtud programmi tasuta osaleda lisaainete loengutel!

Mõeldes oma elukäigule, ei oska öelda, mis ja kuidas miski midagi mõjutas. RIK-i nime ma ankeete täites oma koolide loetelusse eelistasin mitte panna. Haridus: 9. algkool 1931-1936; 9. keskkool 1936-1942; Tallinna teatrikool 1942-1946; Marksismi-Leninismi Õhtuülikool 1946-1948 (viimatinimetatu oli "Estonia" teatris, kuhu olin 1944. a. tööle suunatud, kohustuslik); Muusikakool 1948-1950 (jää lõpetamata).

Võõrkeeltega oli ka lugu "kehvasti". Nii inglise kui ka saksa keelt oskasin ankeedi järgi nõrgalt. Kuna ma pidevalt töö kõrvalt mingis koolis käisin, siis pääsesin komsomoli astumisest. Hiljem suutsin parteisse värbajaid veenda, et halbu parteilasi on minutagi küllalt. Sellega lepiti, sest sel ajal, kui ühed oma ideoloogilisi mänge mängisid, pidi keegi tööd ka tegema.

Tänu RIK-ile võisin ennast aluga kursis hoida BBC saadet "Kakskümmend neli tundi uudiseid" kuulates ja mõnu tunda inglise- ja saksa keelse kirjanduse lugemisest. Eriri oluliseks pean, et RIK-is ei mõistetud hariduse all mitte üksi aineõpetust, vaid eriline rõhk oli enesest lugu pidama ja mõtlema õpetamisel.

Lõpuks veel mulle teadaolevalt mõnede klassikaaslaste saatusest.

Evi Gildeman oli minu pinginaabriks kooli lõpuaastatel. Elasime ühes kandis ja nii oli meil ühine koolitee. 1939. a. suvel oli Evi isa, kes oli kaubalaeva kapten, võtnud Evi kaasa Norra-Inglismaa reisile. Meie järgmise talve põhiteemaks olid Evi reisimuljed, seda enam, et laeva tüürimeheks oli olnud pikk, blond noormees. Tegime plaane, missugune võiks järgmine reis olla, sest Evi isa oli lubanud minugi kaasa võtta. 1940. aastal tabas Evi isa koos laeva ja meeskonnaga sama saatus, nagu enamust eesti laevastikust. Heal järjel daami elu nautinud Evi ema vajus sügavasse enesehaletsusse. Evi, kes samuti elas isa kaotust väga raskelt üle, sulgus endasse. Mäletan, et vahel hakkas tal keset tundi ootamatult nina verd jooksuma. Pärast kooli lõpetamist kaotas temaga igasuguse kontakti. Mõni aasta pärast sõja lõppu peatas mind tänaval naine, kes osutus Evi emaks. Ta kurtis raske elu üle, päris küll minu töö ja tegemiste järele, aga püüdis igati vältida vastamast minu küsimustele Evi kohta. Lõpuks ta purskas, et Evi olevat juba mitu aastat Paldiski mnt. närvihaigla parandamatute osakonnas. Ei tundvat ära oma emagi.

Aksel Kask oli vaikne vähese jutuga poiss. Ei mäleta, et oleksin temaga terve kooliaja jooksul kümnet sõnagi vahetanud. Aga minu suureks üllatuseks otsis ta mind 1943. aasta kevadel üles, külakostiks kaasas kotike peavalutablettidega. Rääkis, et tema ammuseks unistuseks olevat apteekriks saamine ja nüüd tegevat ta väikese südamevea tõttu kohustuslikku tööteenistusaastat mingis meditsiiniosakonnas. Tõlgib ja teeb muud paberitööd. Pakkusin talle lugeda O. Lutsu rindeapteekri mälestusi. Kaasa ta raamatuid võtta ei tahtnud ja nii ta neid vahetevahel lugemas käis. Kaasas ikka kotike mingite tablettidega. Siis külaskäigud lakkasid.

Roland Vasko otsis mind üles 1945. aasta kevadel, kui ajad olid äärmiselt segased. Sõda oli just lõppenud, öösiti käisid mööda maju patrullid, enamasti umbkeelsed sõdurid, ja otsisid..., ei teagi keda. "Estonia" teatrist olin saanud uksele kleepimiseks paberi, et – siin elab artist (lihtvenelasele oli artist tollal "kõva sõna") ja meid pärast seda enam ei tülitatud. Ei mäleta, kas Vasko koos meiega kooli lõpetas, või lahkus varem, aga ühelgi 1942. a. lõpupildil teda pole. Ühel õhtul seisis aga uksele endiselt uljas Roland ja sellest õhtust arenes pikk kooli- ja sõjamälestuste heietamine. Roland oli Alfons Rebase väeosas kaasa teinud kõige hirksamad ja ägedamad lahingud. Aeg kulus kuni selgus, et öösel Keila rongid ei käi ja tegin talle diivanile magamisaseme. Hommikul lahkus ta kiirustades ja rohkem ma teda ei ole näinud. Alles hiljem tuli mõte, et võibolla oli ta üks neist, kes pidi ennast varjama.

Olev Eensalu mäletan RIK-i ajast kui suurepärase sõjalaevade joonistajat. Meremeest temast ei saanud, küll aga meie klassi ainuke teadaolev komsomolitegelane, kelle propagandistlikke artikleid ma vahel märkasin ajalehtedes. Meie juhuslikud kohtumised piirdusid rõõmsa "Tere, terega!", kuni leidsin ajalehest tema surmakuulutuse ja järelehüüded. Keskikka ta vist ei jõudnudki.

Laine Miilo avastas pärast "Estonia" teatripoolse osa avamist teatri (praeguse Valge saali) puhvetist. Ta tegutses seal koos mehe ja äia ning ämmaga. Rääkis, et see töö on neil ajutine ja neil on plaanis üsna varsti maale kolida. Peatselt olidki puhvetis uued inimesed. See oli enne 1949. aastat.

Helga Vint elas veel kaheksakümnendate keskel kuskil Koidu tänava kandis. Saatsime minu onunaise kaudu, kes oli Helga emaga tuttav, üsna tihti tervitusi.

1942. a. lõpetajad mäletavad kindlasti kahte pinginaabrit Roland Toomet ja Wolf Rahnelt kui kroonilisi hilinejaid härrasmehi. Meelde jäid nad mitte hiline, vaid sellele järgnenud vabandamise "numbri" tõttu. Kuna nende pink oli kohe ukse kõrval, siis siirdusid nad pärast viisakat vabandamist uksele, oma kohtadele ja jäid kahetsevas poosis ootama õpetaja pärimist hiline, vaid sellele järgnenud vabandamise põhjuse kohta. Seletuse andjaks oli alati Toome. Alustas ta ikka ühtemoodi: "Meie Wolfiga..." ning pikale sissejuhatusele järgnes mingi imepärane ja absurdne seletus. Selle peale rõkkas terve klass naerust ja kardetuimgi kontrolltöö laabus pärast lõõgastavat naeru ladusamalt. Luges tööteenistuste saatusele pühendatud raamatut "Labida ja relvaga", leidsin 497 nime hulgast ka Rahnelt ja Toome nimed. Ainsaks märkuseks, et 1942. aastal olid nad Stades. Wolf Rahnelt kohtasin juhuslikult tänaval millalgi viiekümnendate lõpupoole. Ta lonkas tugevasti, ent ilmselt rõõmustas klassikaaslast nähes. Masendava kergusega jutustas ta oma loo. Nagu paljud edasiõppimise himulised oli temagi otsustanud ohverdada aasta kohustuslikule tööteenustusele. Kuidagi oli ta suunatud sõjaväkke, sellele järgnenud vangilangemine, Siberi vangilaager, õnnetus jalaga, valesti kokkupandud luu ja lõpuks kojupääs. Töökohaks saapavabrik "Kommunaar".

Roland Toome oli samuti 1942. a. sügisel Stades. Aga edasi? Ei mitte midagi. Ometi kohtasin veel kuuekümnendail Toomet üsna mitu korda südalinna tänavail. Vist oli tema elukäik kujunenud Wolfi omast mõneti erinevaks. Tollal polnud kombeks isiklikku ellu puutuvaid küsimusi esitada. Põgusais tänavavestlustes tuli välja, et ta töötas Toompeal Statistikalitsuses.

Astrid Lepa, Tallinn

Kooliajale tagasi mõelda on lausa rõõm. Kirjutan, kuidas mina neid aastaid mäletan. Kas just õiges sündmuste järjekorras, seda ei oska enam öelda. Töötasid koolidki sõjaaegsete takistustega ja õhurünnakutest purustatud akendega. Külmas koolimajas jäid õppeaastad tavalisest lühemaks. Aga ikka jäi nooruse rõõmus ellusuhtumine peale! Võibolla oli see ka, et me veel karta ei osanud ja halvem oli ees! Gümnaasiumi lõpetades jäi paljudel ülikool olude sunnil saavutamata.

Olen sündinud Tallinnas 1922. a. Isa oli pärit Paide linnast, ema talust Järvamaal. Just ema kodu oli mulle suviseks mängumaaks, kuhu tädi lahkel loal oma sõprugi kaasa võisin viia. Polnud ju igal lapsel maaga ühendust.

RIK-i progümnaasiumi astusin Tallinna II algkooli kuuendast klassist. See oli ainult tütarlaste kool pr. Olliku juhatusel. Lasta mul uues inglise keele ja meelsusega koolis edasi õppida oli mu vanemate soov, kuid küllalt tõsine kaalumine, kuna ainult isa töötas. Uue kooliga kohanemine oli igati meeldiv, olin küllaltki elav kõigest osa võtma ja kaasa tegema. Ka vallatustest! Inglise keelt ei olnud küll veel õppinud, ainult saksa keelt. Kolledžis aga leidsin, et pidin ka oma saksa keele hääldamise ümber õppima. Uus kool, uued õpetajad ja muidugi uued kaasõpilased. Seda rõõmu!

Raamatutarkuse ja asjalike teadmiste kõrval oli aineid, mis rohkem südamelähedased ja tänini hästi mees. Minule oli üks neist võimlemine meie uue õpetaja prl. Alice Westerblomiga. Tema eeskuju meile, teismeliste tütarlastele, oli väga oluline. Õppisime teda jälgides ja jäljendades enese eest hoolitsema, vajaliselt esinemist – käitumist, nagu meieealistele ja muidugi meie koolile kohane. Mälestus temast on jäänud kogu eluks. Üksikuid meist juhendas ta väljaspool kooli hr. E. Idla võimlemisest ja rahvatantsust osa võtma. See jäigi meeldivaks kõrvaltegevuseks ja huviks kodumaalt lahkumiseni 1944. a. suvel. Kahjuks oli prl. Westerblomi eeskuju ja mõju meile lühikest aega. Ta suri 1941. a. talvel. Küllastasin teda haiglas peaaegu ta elu lõpuni. Vähktõbi, mille lõplikust me oma nooruses veel täielikult ei mõistnud, võttis ta meilt liiga vara.

Koolipeod, laulukoor, muidugi võimlemine, neist sai hoolega osa võetud. Kooli esindusrühmaga esinesime isegi teistes koolides. Osalesime Eesti Mängudel, hr. E. Ilda võimlemisrühma koosseisus sõitsime Soome, et Helsinki uuel olümpiastaadionil esineda. Suuresinemine oli nagu eelproov eelolevatele olümpiamängudele, mis aga kahjuks sõja tõttu ära jäid. Meie hulgast Valli Talur-Tarvas oli edukas võimlemisõpetaja Tallinnas palju aastaid. Ikka tänu prl. Westerblomile, kes meid sinna juhatas. Võimlemine ja rahvatants olid sõja ajal neid väheseid võimalusi väljaspool kooli millegi meeldivaga tegeleda.

Talvemõnu, kooliõuel uisutamine, nädalas kord või paar isegi muusika saatel, oli meile suur lõbu. Juba viimase tunni lõpul – olime ju pealelõunane kool Reaalkooli ruumides, püüdsime uisud alla panna ja siis, süda kurgus, suure hirmu ja kolinaga treppidest alla, et aga rutem uisuväljale jõuda. Liuvälja ümbrus oli kuuskedega ehitud, kõikidele Tallinna koolidele hästi kättesaadav kohtumispaik.

Käsitöö ja majapidamistunde oli meil vähe ja meie oskused väikesed. Aga selleks ju need tunnid olid, et õppida. Olime vist progümnaasiumi viimases klassis, kui koolitöö oli kleidiõmblemine, mis meil mõne täiskasvanu abiga ka õnnestus. Minu kleit oli tumesinine, sest mis kõik ühe heleda riidega juhtuda võinuks! See "moelooming" oli mul ka Saksamaal kaasas. Aga oh häda! Pommitamiste eest said ju mõned riided varjendisse viidud. Siis ühel septembri südapäeval juhtuski, mida alati kartsin. Järjekordne pommitamine! Jäin ellu, rahakott kaenlas, kõrge kontsaga kingad käes, katkise heleroosa kleidiga – ei midagi tugevamat ega soojemat, millega sügisele vastu minna. See osa linnast, Stralsundist, oli täiesti vaikne ja põlenud, ei kuulnud linnulaulu ega näinud isegi hulkuvaid kasse rusude vahel. Majad olid vundamendini põlenud. Leidsin siiski keldri põrandalt ühe tumeda märja mütsaka. See oli mu aastase töö tulemusena valminud plisseeritud kleit! Hiljem sai sellest jälle "uus" kleit, aga külge jäänud lõhn ei kadunud kunagi. Et meie kleidid õnnestusid, olenes kindlasti meie mammakeste õmblemisoskustest, kes meid hädas aitasid.

Tütarlaste kommertsgümnaasiumi kööki kasutasime oma harvades majapidamistundides. Mis me seal keetsime, ei mäleta enam, aga kord oli sibulasupp, millele isiklikult kangesti vastu vaidlesin. Valminult maitses küll väga hea, aga siis ei söandanud seda enam tunnistada.

Inglastest õpetajaid oli meil kaks. Esimene oli hea välimusega härrasmees mr. Ch. Hewer. Õppisime jutlemist ja muidugi laulu. Pääle sõda oli teda Saksamaal UNRRA teenistuses kohatud. Teine õpetaja, mr. Billows kutsus meid paari-kolme kaupa oma koju, kus ta väga kena abikaasa serveeris – tutvustas inglaste teejoomist, päälõunast lõdvestust. Väikesed võileivakesed olid kui koogid! See oli kevadtalvel, kui suvel sõda algas ja nemad lahkusid. Siis ei osanud arvata, et iga väike kogemus meile hiljem tähtis oli. Olime vähemalt kohtunud mõne välismaa kombega.

Viimasel vabal kevadel, ikka veel RIK-i nime ja vormiga, oli meie klassil mitmepäevane ekskursioon Põhja-Eestis, Narva taha, kohe piirini välja. Väljakutsuvalt panime käe või jala läbi traataia väikese ava, kuigi nägime, et teispool piiri meid hoolega jälgiti. Nende mõne päeva jooksul külastasime Narva linna ja ka Jõesuud. Narva vanalinn purustati mõne aasta pärast täielikult. Õnneks seisavad kindlused veel tänapäeval. Meiega kaasas olid õpetajad prl. A. Soots ja hr. B. Tiikma.

Ja sellest peale algas IX gümnaasium 1940. a. sügisel.

"Noorelt tarkust taga aja!" – seda püüdsime teha sõjaajale vaatamata. Õpetajate visa püüd meile lühikese ajaga nii palju raamatutarkust ellu kaasa anda kui võimalik, sellest saime aru alles hiljem. Mitmesuguste valitsustele vaatamata jäi inglise keel põhjaks, mis aitas hiljem uutel asukohamaadel toime tulla, kuhu iganes keegi meist sattus.

1942. a. veebruaris, kui olin RIK-i viimases klassis, suri mu ema. Sõja ajal polnud ju ravimeid ja kuigi ta oli haigla hoolel, ta lahkus meist kahe päeva jooksul. Ema kaotus oli suur. Ta lootis näha minu kooli lõpetamist ja ülikooli minekut. Ema suri, kui oli ainult 46. aastane.

Saksamaale läksin 1944. a. suvel, usus, et seal ühe kuu jooksul võimlemiskursustest osa võtta, teine kuu ringi vaadata (Oh lihtsameelsust! Sõja ajal!) ja koju tagasi. Mu isa viimased nõuanded olid, et kui siin liiga palavaks läheb, jää sinna, ära tule tagasi. Ja teine nõuanne oli – ära hakka suitsetama.

Juba kaheksa päeva pärast mu Saksamaale jõudmist oli rinne Danzigi juures kuni mereni läbi murtud ja kodutee ära lõigatud.

Isa teise nõuande järele elasin küll esimesed aastad, pärast tegin aga kaasa kõik head ja vead, mis teele juhtusid. Aga iga suitsu juures tuli isa nõuanne meelde. Lõpuks, kuna mu mees ei suitsetanud, polnud mahajätmine eriti raske.

Et olla Eestile lähemal, jäin Saksamaal peatuma Stralsundis, mis on umbes Tallinna suurune linn. Aga lähedal oli ta ka venelastele. Nii sattusin Vene tsooni. Kohtasin Stralsundis Tallinna Telefoniameti-aegset tuttavat prl. Ohakat, kes kavatses läände minna. Mina ei julgenud, kuna oli suur madallendude aeg. Hiljem temast midagi ei kuulnud. Töötasin Stralsundis fotoäris.

Stralsundis nägin sakslastest sõjavangide kohtlemist venelaste poolt. Sakslasi võidakse kiruda, kindlasti põhjusegagi, aga – mida ma kogesin, seda tean. Nende katlast sain hädapäevil süüa minagi. Kapsast, kartulit, muud oli vähe, liha ei kunagi. Juhtus, et minuga jagati oma viimast leivatükki. Elasin ühe töökaaslase juures ja üks belglasest vang tuli meile appi suurt vaipa puhastama, käis maja kraamimas, ainult selleks, et kasarmu õhust, kuhu nad olid tihedalt tuubitud, natuke vabamalt õhku hingata.

Kui sõda oli juba lõppenud, põdesin kollatõbe. Seetõttu pikendas venelane mu haiglaravi veel terve kuu võrra, et siis mind koju saata. Koju!? Kuhu? Ma ju ei teadnud, kuidas isa minu Eestimaalt kadumist kodumaal seletanud oli.

Plaanisin vene tsoonist põgenemist. Minu palatikaaslaseks oli üks nunn, kes andis mulle põgenemisteele kaasa oma viimased rahad. Briti tsooni jõudmiseks läks mul neid tõesti vaja. 1945. a. hilissügisel sai põgenemine teoks. Koos väikese grupiga roomasime venelaste kuulirahe all üle suure kartulipõllu, et jõuda Briti tsooni.

Kanadas olin esimene eestlasest ametnik Can. Imperial Bk ülelinnalises süsteemis. Poole aasta pärast tuli järgmine ja siis jõudis Euroopast Kanadasse hulk kaasmaalasi. Kõik, kes tahtsid, leidsid töö pankades. Mitmete aastate pärast leiti rahvaloendusel, et kõige haritumad kõikide rahvaste hulgas olid eestlannad, ja mehed mitte palju tagapool. Praegu enam ei tea. See oli aeg, kus tuldi seaduslikult, kõik meie paberid ja dokumendid olid korras.

Algaastail oli meid Can. Imperial pangas 14-15 inimest ja, imesta, meie omavaheliseks "töökeeleks" oli eesti keel. Saksamaalt tellisin eestikeelset ajalehte "Kodumaa". Seal ilmus rubriik "Kodumaa kutsub", mis tekitas ainult viha. Nagu me ei oleks 1940. aastat mäletanud. Korjasin kokku kõik "Kodumaa" numbrid ja saatsin Berliini tagasi. Maksin postikulud ja kirusin. Nii sain vihast lahti.

Enne, kui koju kirjutada julgesime, vaevas meid kõiki hirmus kojuigatsus. Kirjutasin kõigepealt oma lasteaednikust Paide-tädile. Ta oli juba haiglas, kui lõpuks keegi ta üles leidis. Nelja kuu pärast ta suri.

Eestlaste pere Torontos kosus ja kasvas. Koos mehega võtsime osa kõikidest eestlaste koosolemistest: jõuluõhtust kirikuis, vabariigi aastapäeva aktustest, koolide kokkutulekuist jne. Mina olin oma rahvas rohkem kinni, kui tema läti rahvas. Meie ühine rõõm oli reisimine, mis käis n.ö. "äärest ääreni". Aga ainult autoga. Lennukit ta ei sallinud. Lennureisid tuli teha pärast tema surma. Üksi.

Ester Sieberg-Kalkis, Kanada

Olen sündinud 6. okt. 1921. a. Tallinnas, nimeks sain Aurelia Silla Maria Kalberg. Vanemad olid tavalised palgatöötajad. Isa oli dipl. insener, ema oli raamatupidaja.

Kooliteed alustasin Prantsuse Lütseumis, kus õppisin viis aastat. Minu pinginaaber ja sõbranna Heidi Krevald lahkus koolist ja asus õppima Tallinna Kaarli Gümnaasiumisse. Talle väga meeldis seal ja meelitas ka minu sinna. Õppisin seal 2 aastat, siis muudeti kool Riiklikuks Inglise Kolledžiks. Seega sattusin sellesse kooli juhuslikult. Kooli aastapäeva pühitseti 28. nov. 1936. aastast alates. Õppisin selles koolis 4 aastat: 8. ja 9. klassis progümnaasiumis (1936/37 ja 1937/38), 1938. a. alustasin õppimist gümnaasiumi klassis (10 kl). 1940. a. sügisel "surmati" Riiklik Inglise Kolledž, ühendati Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžiga ja nimeks sai IX Keskkool, mille 12. klassi lõpetasin 1941. a. kevadel.

Mulle meeldis Riiklikus Inglise Kolledžis. Meeldis tugev distsipliin – õpetajaid tervitades tegime reveransi, poisid kraapsu, samuti ka klassi ees vastamisel. Rangelt nõuti kooli vormi ja vahetusjalatsite kandmist.

Koolivorm oli lihtne, nägus ja praktiline. Igapäevaseks kandsime "linda" riidest pluusi, mida oli võimalik sageli pesta, ja tumesinist villasest riidest seelikut, millel oli ees 2 volti. Et meeste särgi lõikes pluus dekoratiivsem oleks, kaunistas seda lips, millel kinnituseks kooli märk. Pidulikel juhtudel võis samale seelikule pluusi vahetada – tumesinine villane pluus täiendas komplekti kleidiks, mida kaunistas valge plisseeritud kandiga krae. Kõik oli lihtne ja kaunis. Peakatteks oli tütarlastel tumesinine viltkübar, millel oli kooli märk, ja poistel nokkmüts. Tütarlastelt nõuti rangelt loomulikkust: ei mingit minkimist, lokkimist, ehete kandmist. Tehtud soengu puhul pesti see kraani all maha. Ka ei tohtinud kalleid sukki kanda, oli ette nähtud kindel hind, millest üle ei tohtinud minna, soovitav oli hall värv. See kõik distsiplineeris. Järelevalvet teostas inspektriss proua Paaver. Õpetajaskond oli viisakas ja sama nõuti ka õpilastelt. Hämmastav oli direktor härra Vaarask, kes tänaval kõiki oma õpilasi ära tundis ja tervitas.

Õpetajad olid head. Eriti hästi "treenis" õpetaja August Meiessaar meile eesti keele grammatikat. Ta tuupis juba tunnis aine meile pähe. Ta oli ka gümnaasiumi I klassis minu klassijuhataja ja andis häid näpunäiteid enese isiksuse kujundamiseks. Inglise keele õpetaja Lilli Randma oli ka väga nõudlik ja oskas inglise keele grammatikat hästi selgeks õpetada. Mr. Hewer ja mr. Billows aga arendasid kõnekeelt. Mr. Hewer õpetas palju laule ja ka kodanikuõpetust (raamatuks oli "The citizen reader"). Kalev Ratassepa tunnid olid väga huvitavad, vaidlesime sageli pikalt, aga aine sai selgeks. Ta oli ühtlast inspektor, sageli peitis end kuhugi nurga taha või pimedasse klassi, et siis korrarikkujaid "ehmatada". Laulmise tunde andis Gustav Ernesaks. No tema küll ei õpetanud muusika teooriat, tema vaid unistas klaveri taga, lõi uusi laule ja katsetas neid meie peal. Laulud olid ilusad ja tema tunnid meeldisid. Laulukoor, mida juhatas Gustav Ernesaks, oli küll väga kõrgel tasemel ja selle tööst oli meeldiv osa võtta. Muidugi tuli esineda igal pidulikul üritusel. Igal aastal korraldati pidu "Estonia" kontserdisaalis, kus ühel aastal esitati muusikarohke näidend "Snow White". Peaosas oli Leidja Ensmann, kajana laulis Ita Kongas, prints oli Endel Kask. Mr. Hewer moodustas saatemuusikaks väikese "koorikese", kes laulis lava ees. Mind valis ta ka sinna, aga et nii väikeses koosseisus oli vaja hästi tugeva ja kandva häälega lauljaid, tuli mitu lauljat, ka mind, välja vahetada, mul on "väike hääl". Eesti rahvuslikel ainetel kosjakombeid kajastavas näidendis "Eest kosjad" tegin kaassa suflöörina.

Üldiselt sain sellest koolist hea hariduse. Inglise keele oskus kesktasemel – grammatika oli tugev, ülikoolis oli lihtne. Saksa keele osas olen pretensioonis. Kuna rääkisin varem kodus saksa keelt, siis härra Graf vabastas mind saksa keele tundidest, andis mulle žurnaale lugeda. Aga ma polnud ju kunagi grammatikat õppinud, keelt kõnelev isik peab ka selle keele grammatikaga tutvuma. Inglise keelt olin varem Kaarli Gümnaasiumis ühe aasta õppinud (VII klassis).

Ingliskeelne kirjavahetus oli mul Californiaga. Carolin Connors oli miljonäri tütar, keda huvitasid ainult ilusad riided. Minu kirjeldused Eestimaast teda ei huvitanud.

Kuna kool töötas teises vahetuses, siis klassivälist tegevust eriti ei toimunud. Kaarli Gümnaasiumis võtsin osa Kodutütarde seltsist, kooli muutusega jäi see ära. Kuna olime kõik Punase Risti liikmed, siis hakkasin osa võtma gaidide tööst. See rühm töötas Punase Risti ruumides (Niguliste 12) ja sellesse kuulus tütarlapsi paljudest koolidest. Värvisime mune ja viisime Lasnamäel elavatele vaestele peredele. Aga ka see ühendus likvideerus. Võtsin osa Maanoorte ühingu tööst. Seal korraldati puhkeõhtuid, olen seal esinenud "loengutega" termitide elust ja tervislikest eluviisidest. Tantsisin sealses rahvatantsurühmas ja ka Isamaaliidu tantsurühmas (Vana Posti tn.). Sportlane pole ma kunagi olnud. Alice Westerblomi võimlemistunnid meeldisid ja tundsin end hästi, erirühmadest ei ole osa võtnud. Tema võimlemisrühmad olid väga kõrgel tasemel. Mäletan võimlejatest ainult Valli Talurit ja Leidja Ensmanni. Leidja Ensmann esines pidudel ja aktustel ka laulusolistina – oli koloratuursopran. Väga ilusa maheda häälega. Aktustel mängis saksofoni Endel Õunapuu ja viiulit Roland Kasvand. Korraldati ka luulevõistlusi, millest võttis osa palju õpilasi, nende nimesid enam ei mäleta, olid enamasti noorematest klassidest, nägusid mäletan küll.

Võtsin osa uue koolimaja vundamenditseremooniast, laulsin kooris. Minu nimi paigutati koos kõikide õpilaste ja õpetajate nimedega vundamendi vastavasse avasse. Kahjuks RIK seda maja pole saanud kasutada, aga mina olen selles küll õppinud – 1941/42 ja 1942/43 Tallinna Pedagoogiumis ja 1952-1956. Pedagoogilises Instituudis.

Silla Kalberg-Solunin, Tallinn

Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse 1936. a. keskkooli III klassi, varem õppisin A. Pedussaare Tütarlaste Gümnaasiumis. Vanemad suunasid mind sihiteadlikult sellesse kooli. Isa töötas Eesti Raudtee Peatehases lukksepana, ema oli kodune. Kohanesin hästi, suhtlusraskusi ega aineraskusi ei olnud. Koolivorm oli kohustuslik, soeng pidi olema lihtne, käitumine vahetunnis vaoshoitud. Õpetajaskonda hindan positiivselt, õpetuse tase oli kõrge. Olin varem õppinud inglise ja saksa keelt, konversatsioonitundides suutsin vestlustest osa võtta. Sain tugeva aluse inglise keeles. Kirjasõber oli Austraalias Melbournis. Kool kujundas minus oma maailmavaate. Toimusid igaa-astased koolipeod, kus esitati eestiainelisi näidendeid. Laulsin kooris. Koolivälistest noorsoo-organisatsioonidest ma osa ei võtnud. Tüdrukute kehalist kasvatust õpetas Alice Westerblom kõrgel professionaalsel tasemel. Tema võimlemisrühmadesse, mis valmistasid ette huvitavaid kavu, kuulusid eriti heade eeldustega tüdrukud, mina nende hulka ei kuulunud. Hiljem õppisin Tallinna Õpetajate Seminaris ja nüüdses Tehnikaülikoolis, kus Riiklikus Inglise Kolledžis saadud baas oli edasijõudmiseks piisav. Tallinna Tehnikaülikoolis töötasid endised Riikliku Inglise Kolledži õppejõud Paul Vaarask, Kalev Ratassepp ja Boris Tiikma.

Virve Saareväli-Vilbert, Tallinn

Astusin tegelikult 1936. aastal Kaarli Gümnaasiumi 6. klassi. Kooli muutumisega Riiklikuks Inglise Kolledžiks sai minust selle õpilane. Mu isa töötas tubakavabrikus meistrina, ema oli kodune.

Uues koolis kohanesin hästi. Mäletan, et olid väga suured ja head nõudmised riietumise, soengu ja käitumise suhtes.

RIK-ist sain tugeva inglise keele (pr. Püss) ja saksa keele oskuse. Mul oli kirjasõpru Ameerikas ja Austraalias.

Lisaks õppetööle võtsin osa laulukoori tegevusest ja tegin kaasa näidendites koolipidudel. Väga headena on meelde jäänud kehalise kasvatuse tunnid (A. Westerblom).

RIK-i lõpetasin 1941. aastal ja jätkasin õpinguid Tallinna Õpetajate Seminaris, mille lõpetasin 1943. a.

Asta Orav-Rebane, Tallinn

Kui Kaarli Gümnaasium 1936. aastal muudeti Riiklikuks Inglise Kolledžiks, sai minust selle kooli õpilane. Isa töötas eraettevõttes, ema oli kodune.

Kohanemine uue kooliga oli raske, kuna seal pandi pearõhk keeltele, minul aga olid head reaalsed. Õpetajaskond uues koolis oli heal tasemel. Inglise keelt õppisin varem Kaarli Gümnaasiumis, samuti saksa keelt algtasemel. Konversatsioonitundidest ma osa ei võtnud ja kirjasõpru Inglismaal ei olnud. Kooli kultuurielust ma ise aktiivselt osa ei võtnud, aga koolipeod ja muud kultuuriüritused olid väga huvitavad. Hiljem läksin Tallinna Med. Keskkooli. Rik-is saadud baas osutus edasiõppimisel piisavaks ja RIK-i haridus on mind edasises elukäigus toetanud nagu iga kooliharidus.

Linda Sookraud-Mitt, Tallinn

Mina, Leidja Ensmann-Orusaar, sündisin 2.XII 1920. a. Kooliõpinguid alustasin Kaarli Ühisgümnaasiumis. 1936. aastal lõppes selle kooli tegevus. Peaaegu samade õpilastega alustas tegevust uus kool lühiminega RIK. Kõik õpilased siiski uude kooli ei pääsenud, toimusid väikesed katsed, mille järel tühjadele kohtadele võeti uued õpilased väljastpoolt.

Mina astusin RIK-i 7. klassi. Kuna üleminek oli peaaegu märkamatu, polnud vanemate poolt ka suunamist.

Minu vanemad olid käsitöölised. Isa oli sadulsepp ja ema juuksur. Isal oli hiljem oma töökoda.

Uue kooliga kohanemine võttis natuke aega. Kord oli range, eriti väljanägemise suhtes. Juuksed pidid olema parajas pikkuses ja ilusti kammitud. Minul juhtus aga ükskord nii, et minu juuksed olid rohkesti rulli keeratud, ja väikene kraanipesu muutis nad jälle ilusasti sirgeks. Koolivorm oli üks väga tänulik asi. Kõik õpilased olid ühesugused, ei olnud näha, kes rikas, kes vaene. Jalanõudeks olid klassis sussid. Ei mingit uhkeldamist ehete või muuga. Vahetunnis jalutasime rahulikult, enamasti paarikaupa. Muidugi oli ka üleastumisi, see oli täiesti loomulik.

Mis puutub õpetajatesse, olid kõik hoolega valitud head ja paremad. Mina ei oska ühegi õpetaja üle kurta. Kõik seletasid oma õppeainet väga arusaadavalt ja hiljem ka nõudsid küllaltki rangelt. Minule meeldis kohe väga väike ja heatahtlik inglise keele õpetaja proua Püss. Temal läks perekonnas midagi halvasti ja ta lahkus koolist. Teiseks meeldis mulle näitlejakalduvustega matemaatikaõpetaja Ratassepp. Tema õpilastega eriti lähedaseks ei saanud.

Mina sain koolist päris korraliku inglise keele oskuse tänu ühele asjaolule. Nimelt otsustati mängida 24. märtsil 1939. a. toimuval koolipeol näidendit "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" inglise keeles. Minule anti Lumivalgekese osa. Seal oli peale laulude ka küllalt teksti. Asja heaks kordaminekuks sain lisakoolitust uue õppejõu, pesuehtsa inglase, kes ei osanud ühtegi sõna eesti keelt, mr. Charles Hewer'i juures. Milliste raskustega kõik algas, pole mõtet kirjutada. Näidendi valmimise ajaks oli meie konversatsioon päris korralik ja minul oli valminud soov inglise keele omandamiseks.

Mis puutus kooli kultuuriellu, siis sellega oli nii:

a) õppisin väljaspool kooli laulu ja klaverit. Laulsin sageli koolis ja väljaspool. Selle tõttu olin koorilaulust vabastatud;

b) kuulus eliitvõimlemiskooli õpetaja Ernst Idla otsis koolist omale võimlejaid. Meie koolist valis ta Vally Talur-Tarvase, minu ja veel ühe tüdruku, kelle nime ma ei mäleta. Seega olin vabastatud ka võimlemistundidest.

Koolipeol tegin kaasa täiel rindel. Kõigepealt rakendati meid selleks puhuks kooli võimlemisrühma. Mängisin peaosa "Lumivalgekeses" ja rahvuskommete näidendis "Eesti pulm". Kostüümide kiire vahetus toimus kaasõpilaste abiga ja naljatuste saatel.

Üldiselt raiskasin päris palju aega tegevusele väljaspool kooli. Olin veel Punase Risti liige (ka juhatuses). Punase Ristiga käisin ka Riias, kus koos minuga esines kuulsaks saanud laulja Naan Põld. Klaveril saatis kooli hea klaverimängija Karin Mürsepp-Söderström. Tema põgenes Rootsi. Olin temaga kaua aastaid kirjavahetuses.

1940. aastal oli minu elus uus algus. Hoolimata suurest armastusest võimlemise vastu, alustasin õpinguid Tallinna Konservatooriumis kahel erialal (klaver+laul).

Tänu RIK-i lastetoale ja korralikule keeleõppele on sealne haridus mind palju toetanud. Juba Konservatooriumis õppides läks inglise keele oskust üsna sagedasti vaja. Eesti Raasios, kus töötasin 42 aastat, tundsin sageli heameelt RIK-is õpitu üle. Olen õnnelik, et andsin inglise keele armastuse edasi ka oma lastele. Suunasin nad õppima inglise keele kallakuga 7. keskkooli.

Leidja Ensmann-Orusaar, Tallinn

Astusin RIK-i kui Kaarli Gümnaasium muudeti selleks. Käisin Kaarli Gümnaasiumis, kuna see oli kodule lähedal Tallinnas. Mu vanemad kuulusid madalamasse keskkonda ja töötasid iseseisvalt omaette.

Mulle meeldis uus koolimaja, Tallinna Poeglaste Gümnaasium. Ka meeldisid mulle uued vormiriided, kombid, välimuse nõuded ja isegi tervitavad kniksud õpetajaile vahetundidel koridorides. Tundus, et olime kõik samaväärtuslikud ja lugupeetavad õpetajatest ja üksteisest. Eriti on mees inglase õpetaja (nime ei mäleta), kes ühe tunni inglise keelt nädalas andis. Temalt saingi enda aktsendi. Matemaatikaõpetaja Ratassepp oli väga põhjalik ja nõudlik ja teatava huumorimeelega. Mul oli natuke saksa keele algust Tallinna Pedagoogiumi algkoolist. Ladina keel RIK-s kergendas tulevikus hispaania keelega kohanemist.

Ma usun, et RIK laiendas ning arendas mu maailmavaadet, rikastas mu elu ning tugvendas mu isamaa-armastust ning kodumaast lugupidamist.

Olin tegev (mitte eriti hea) kooli näitemängudes, kooris jne. ning võtsin osa pidudest sinises vormikleidis valge kraega. Oli ka üks nagu salajane grupp kellega kõnelesime uhkuses isamaalikkusest ning kommunismi vihkamisest. Kandsin isegi sini-must-valget linti peidetult oma seeliku alumises murdes.

Olin Alice Westerblomi võimlemisrühmas, osalesin treeningus, esinemistes ning reisides mitmel pool. Olin temale lähedane tema viimastel päevadel, isegi põetades teda oma kodus lühikest aega enna ta vähki suremist. Ta oli eeskuju ning haruldane õpetaja.

Eestis õppisin enne põgenemist arhitektuurilist joonestamist ning töötasin Haridusministeeriumis kontoriametnikuna. Pärast põgenemist üle Saksamaa Taani töötasin Kopenhaagenis kolm aastat Hectori ärifirmas majandusosakonnas. Kohanesin ka Taani keelega. Taanist emigreerisin

Argentiinasse, kus töötasin sealse Lutheri Kiriku presidendi sekretärina, kõneledes viit keelt päevas. Eesti keelt kaastöölise Andres Pirk'iga, hispaania keelt presidendi ja teiste kaastöölistega, saksa keelt ühe sakslannast kaastöölisega, taani keelt ühe Taani pastoriga ja inglise keelt paljude Ameerika pastoriga, kes Buenos Aires'es ajutiselt töötasid. Pärast 16 aastat seal kutsuti meid Minneapolisse Ameerikas, kuna siin vajati viiulimeistrit, kelleks oli mu abikaasa Vaido. Argentiinas sündis 1957. aastal meie poeg Aldo. Saabusime Ameerikasse 1964. aastal. Läksin siin ülikooli, kus lõpetasin kolm aastat hiljem 4-aastase baccalaureuse kursuse "summa cum laude" hindega sisekujunduse/arhitektuuri alal. Töötasin 24 aastat ühes suurfirmas sisekujundusosakonna juhatajana. Peamiselt tegelesin pankade, kontorite ja elumajade kujundamisega. Peale nende oli ka üks lennuk, rongivagun, paat ja mõned restoranid. Nüüd tegelen asjaarmastajana natuke fotograafia huvialal.

Usun, et eestimeelne enesekindlus ja paremuse poole pürgimine sai innustust juurde RIK-ist, see on mind elust läbi aidanud.

Vaike Laine Mandel-Radamus, USA

Olen sündinud 28. septembril 1921 Nõmmel. Isa oli rätsep ja emal oli riietusärisid Raplas (vanemad olid lahus). Astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse sügisel 1936, see tähendab, et samal aastal kui kool avati ja lõpetasin suvel 1941. 1943 põgenesin üle lahe Soome ja olin seal mereväes. 1944 põgenesin Rootsi, kus elan tänapäevani. Rootsis õppisin ehitusinseneriks ja olen tegelenud kui konstruktor ja arhitekt ehituse alal. Viimased 10 aastat enne pensionile jäämist olin tööl osakonnajuhatajana.

Nagu on juba kirja pandud, astusin Riiklikku Inglise Kolledžisse aastal 1936. Kuna minu vanemad olid lahus, elasin isa juures ja olin selletõttu võrdlemisi iseseisev. Nii et otsisin ise kooli, kuhu tahtsin minna. Kohanesin uues koolis hästi. Oli segakool. Poisid istusid ühel poolel klassitoas ja tüdrukud teisel. Hiljem, kui kool ühendati Tõrvandi Inglise Kolledžiga, olid poistel ja tüdrukutel eri klassiruumid. Läbisaamine klassikaaslastega oli väga hea, ei tea kas aitas see kaasa, et minu pinginaaber oli Olav Hapsal, klassivanem, poiss, kes pidi klassis korda hoidma.

Riietuseks oli koolivorm. On meeles, et kui uue mütsi ostsid, siis pidi sellel istuma või midagi tegema, et müts vana välja näeks. Vahetundides käisime koridoris ringi ja rääkisime juttu, seal sai ka vahel tüdrukutega sõprust sobitatud.

Õpetajaskonnast on meelde jäänud 3 inimest. Väga hea matemaatikaõpetaja Ratassepp, kellelt saadud tarkustest on kasu olnud töö ajal Rootsis. Samuti oli ta väga range. Ükskord, kui mul oli vormil üks nõõp kadunud, saatis ta mind koju seda tagasi õmblema. Ladina ja vene keele õpetaja Kimmel oli korrektne nii esinemises kui ka õpetamises. Lõpuks inglise keele konversatsiooni õpetaja mr. Hower. Kui mõni õpilane valesti vastas, viskas Hower tema poole kriidi. Eesti keelt ta ei osanud. Inglise ja saksa keelt hakkasin minu teada õppima juba algkoolis ja esialgu sain aru, mis õeldi, kuid oli raskusi vastamiseks kiiresti sõnu leida. Aga see oli hea algus pärastiseks keele kasutamiseks konversatsioonitundidega, kus mul raskusi ei esinenud.

Sel ajal oli Eestis igal pool inglise orientatsioon ja koolis käies see tugevnes. Inglise keele oskusest on mul hiljem olnud palju kasu. Kui Rootsi tulid, oli selle (ja ka saksa keele oskuse) tõttu kergem rootsi keelt õppida. Hiljem tööl olles sai inglise keelt kasutada rahvusvaheliselt, igal pool. Lõpuks on inglise keelest abi ka pensionärina kodus televisiooni vaatamisel (kõik filmid on inglise keeles jne.)

Kooli kultuurieluga mina suurt kokku ei puutunud, kuna tegelesin vabal ajal spordiga. Spordielust võtsin osa palju: võimlemisrühmas, mängisin võrk- ja korvpalli (kuigi olen kasvult

lühike, olin klassimeeskonnas ja võistlesin teiste koolidega). Kergejõustikus hüppasin kaugust ja jooksin 100 meetrit – on meeles, et tulin teiseks ajaga 12,3.

Kooli spordielu oli väga hea ja laialdane. Võimlemistundides tegime talviti võimlemist matil ja paremad läksid edasi nn. võimlemisringi. Need siis esinesid koolipidudel. Meie klassist pääses ainult Olav Hapsal sinna. Suvel käisime kergejõustikku tegemas väljakul, mis asus Toompea all tiigi ääres. Meie kooli edukam mees sellel alal oli Lembit Pürge odaviskes. Oli minust üks klass ees ja suri tükk aega tagasi Stockholmis. Reaalkooli õuel mängisime peasapalli, mis oli variant Ameerika basebollist. Selleks valiti kaks paremat mängijat ja need omakorda valisid ühekaupa hõigates meeskonnad. Nõrgemad poisid kaasa mängida ei saanud. Samuti tuli meelde, et paremad mängijad löid palli üle müüri, mis tuli mängule kasuks. Ise sain osa võtta oma hea kiiruse tõttu jooksus.

Ebatavalisena võib mainida, et inglise keele õpetaja nõuandel proovisime mängida maahokit (hockey), mida ainult üks kord tehti. Unustasin võrk- ja korvpalli (basket), mida tihti talviti harjutati. Muide, kui Eestit külastades Reaalkoolis ringi käisin, nägi võimlemissaal väga väikene välja. Koolis käies tundus see väga suur.

Kes klassi- ja koolimeeskonnad valisid, ei tule meelde. Harjutada sai kooli võimlas. Ise mängisin ainult klassimeeskonnas. Meil oli läbikäimine ka teiste koolidega.

See spordihuvi on tänaseni säilinud. Ise sellega pärast Eestist äratulemist ei tegelenud, kui välja jätta asjaolu, et mängisime Rootsis korvpalli linnade vahel meeskondadega, mis koosnesid Eesti pagulastest. Muide, Rootsis hakkas korv- ja võrkpalli mängimine populaarsemaks saama Eesti ja Läti põgenike kaudu 1950. aasta alguses, eriti tõusid sel alal esile lätlased.

Kui ka riigikaitse tunde spordi alla panna, sai kevaditi Tondil liivas joosta ja talviti püssi lasta. Selle ala õpetaja leitnant Kurvitsa nimi on meeles, aga ei mäleta, kes võimlemise õpetaja oli. Kurvits suri suures vanuses Austraalias. Samuti on meeles, et üks mees varastas tundides püssikuule ja pidi selle tõttu koolist lahkuma.

Kuna olen kogu elu tegelenud ehitusega ja teen seda ka osaliselt veel nüüdki, 84-aastaselt, siis on matemaatikaõpingutest (Ratassepp) ja osaliselt ka keemiast suur kasu olnud. RIK-i haridus on alguse pannud mu võrdlemisi heale elutegevusele Rootsis. Samuti on Rootsis hästi läinud ka teistel RIK-i õpilastel. Endel Õunapuu õppis Soomes arhitektiks, elab Rootsis suviti ja Hispaanias talviti. Ilmar Vaher käis Stockholmis tehnikaülikoolis ja töötas insenerina Stockholmis, kus ta praegugi elab. Ilmar Laan elab ka Stockholmis ja töötas seal arstirohuagendina. Ameerikas (USA-s) elab Karl Noor (Tõrvandi poiss), kellega ühes Soome läksime. Temagi elas kuni 1950. a. Rootsis, siis järgnes vennale USA-sse. Osaliselt pärines RIK-ist ka tema inglise keele oskus.

Lõpuks mainin koolikaaslaste nimed, kellel oli osa minu edaspidises saatuses, nii et sellest on ka kool indirektselt osa võtnud. Vene esimese okupatsiooni ajal mobiliseeriti mind. Kohtumispunkti minekul külastasin üht sööklad, kus sain kokku oma klassikaaslase Evald Muringuga, kes oli pärit Arukülalt, kus tema isal oli talu. Tema soovitas mul mitte Venemaale minna, vaid tulla temaga tema isa talu juurde metsa. Nii sai minust "metsavend" ja tänu sellele pääsesin Venemaale sõidust. Saksa okupatsiooni ajal käisin läbi klassiõdede "kolmnurgaga" Aino Liivak (sünd. Karu), Aino Ohi (surn. Kanadas) ja Heljo Järvesaar (hambaarst Eestis ja seal surnud). Heljol oli kontakte meestega, kes aitasid põgenikke paadiga Põhjarannast Soome sõita. Tema kaasabiga sõitsin koos klassivenna Karl Noorega (elab USA-s) Soome.

Minu rootsis olles sai Heljo kord võimaluse Eestist Rootsi sõiduks ja otsis mind Eesti kodu kaudu Stockholmis üles. Elasin sel ajal ja elan ka nüüd Norrköpingis. Heljo vahendusel sain sideme sugulastega Eestis. Ise olin esimest korda Eestis taasiseseisvumise järel.

Oskar Vahter, Rootsi

1935. a. tuli perekond isa töökohale määramise tõttu Pärnust Tallinnasse. Meid vennaga pandi Kaarli Eragümnaasiumisse. 1936. a. muudeti see Riiklikuks Inglise Kolledžiks. Mina jäin sinna, vend läks Gustav Adolphi Gümnaasiumisse. Alghariduse Pärnu Saksa koolis saime seepärast, et tol ajal kehtis võimalus lapsed panna saksa kooli, kui vanemad olid eri rahvusest (isa eestlane, ema lätlanna). Pealegi elasime majas, kus ülakorrusel elasid kaks ainult saksa keelt kõnelevat vana daami, kes alguses meile lastele ülakorrusest niidi otsas mänguasju alla saatsid, hiljem üles külla kutsusid. Seal me saksa keele nii selgeks saimegi, et saksa kooli õppima asuda. Isa töötas poliitilises politseis, ema oli kodune.

Kohanemiskursusi uues koolis mingisuguseid polnud. Kooli vormiriietus meeldis. Õpetus oli tasemel. Eesti keele õpetaja Trakman oli erakordne J. Aaviku keeleuenduste pooldaja, kes nende kasutuselevõtmist meilt pidevalt nõudis.

Inglise keelele sai tugeva aluse. Seniajani ei valmista probleeme inglise keeles suhtlemine näiteks välismaa lennujaamades. Samuti on tänapäevani säilinud ingliskeelseid kirjavahetusi. Kõiki aineid saksa keeles olin õppinud juba Pärnu Saksa algkoolis. Konversatsioonitundides osavõtt vestlusest mulle mingit raskust ei valmistanud.

Pisimälestusi õpetajatest: matemaatikatunnis lubasid tüdrukud antud ülesande välja arvutada. Seepeale küsis õpetaja Ratassepp, et kas ta peaks sel puhul aknad avama? Inglise Hower küsis klassilt, kuidas on "bow" eesti keeles. Saanud vastuseks "vibu", kirjutas ta tahvlile "libu" – oh seda naeru klassis. Kuidas asi lahenes ei mäleta. Tol ajal me vastavat ingliskeelset tõlget veel ei teadnud. Kirjasõber oli mul USA-s, Oregoni osariigis. Riigikaitse tundidest osavõtt oli alati meeldiv, seda enam, et riigikaitse õpetaja ltn., hiljem kapten Oja tegi minust kahe aastaga 3-nda klassi laskurist 1939. aastal Tallinna koolinoorte 10-päevaste sõjaliste õppuste ajal meisterklassi laskuri, kes saavutas Tallinna koolide hulgas esikoha.

Kultuurielust niipalju, et koolipidudel mängisin näidendis "Lumivalgeke ja 7 põialpoissi" kurja jahimeest. G. Ernesaksa juhata tud laulukooris laulsin pärast häälemurret bassi partiid, kooli sümfooniaorkestris mängisin klarnetit. Koos pinginaaber Endel Õunapuuga organiseerisime väikese tantsumuusika ansambli. Kooliväliselt olin Tallinna Kalevi malevkonna noorkotkaste suvelaagris Lohu linnamäel. Seal oli ka noorema klassi poiss René Rätšnik.

Sportielust osavõtt piirdus mul kehalise kasvatuse tundidega, pesapalli ja kergejõustikuga Šnelli tiigi äärsel spordiväljakul, aga ka Reaalkooli õuel, kus talvel jällegi pea igal õhtul pärast tunde sai uisutamas käidud. Eriti huvitas laskesport. Eduka esinemise eest autasustamisel Reaalkooli aulas surus mul kätt lastevanemate komitee esimees kindral N. Reek. Auhindadeks anti M. Metsanurga "Ümera jõel" ja hõbeplaadiga varustatud malendite komplekt, mis on seniajani alles.

Nõukogude ajal kindral Reek arreteeriti ja saadeti Permi oblasti Solikamski vangilaagrisse, kus talle NKVD poolt provotseeritud nõukogudevastase kontrrevolutsioonilise ülestõusu ühe organiseerijana koos 60 kaasvangiga surmaotsus mõisteti. Neist ainult 2 pääsesid eluga. Minu isa oli samas vangilaagris. Jäi aga süüdistatute nimekirjast välja, kuna viibis selle koostamise ajal haigena Solikamski vangla laatsaretis, kus suri enne, kui süüdistatud teise ilma jõuti saata 08. jaanuaril 1942. a.

Tütarlaste kehalise kasvatuse tundidest jäi kõige enam meelde nende iluvõimlejate rühm, mille esireas alati Valli Talur-Tarvas. Samas rühmas olid meie klassi tüdrukud Rita Nirk-Kostabi ja Felicia Koop-Meristu (Felicia muutis pärast abiellumist eesnime Reeliks). Mõlema viimase elutee viis pärast sõda USA-sse, nad on aga pärast Eesti taasiseseisvumist korduvalt käinud kodumaal. Felicia, pärast tema 3-kordset (1992-94-96. a.) Eesti külastamist ütles, et nüüd olevat aeg mul teda külastada. Nii tegingi ja 1998. a. maikuu veetsin Arizona osariigis Tucsonis ca 90 km Mehhiko piirist.

RIK-ist saadud baas oli kahtlemata tugev, kuigi seda – mõtlen inglise keelt edasi õpinguis konservatooriumis vaja ei läinud.

Harry Kõlar, Tallinn

RIK loodi mõnede inglise orientatsiooniga lastevanemate soovil (kindral N. Reek) ja koolist pidi tulevikus saama vabariigi ingliskeelse põhisuunaga riiklik gümnaasium, kus inglise keele õpetamist alustati juba esimesest algkooli klassist. Kool komplekteeriti 1936. a. endisest Kaarli gümnaasiumist ja teistest koolidest juurdevõetud õpilastest. Kool sai uue vormimütsi ja rõivastuse, mille kandmine oli kohustuslik.

1938. a. alustati Tallinna Narva mnt. uue koolimaja ehitamist (täna Tallinna Ülikooli peahoone). Õppetööd alustasid 1936. a. Tallinna Reaalkooli majas ainult vanemad klassid. Nooremad jäid, nagu varem, edasi Imanta tänava koolimajja.

Need gümnaasiumi klasside kaks viimast aastat jäid mulle kõige meeldivamateks suhtlemisel klassikaaslastega. Osa klassikaaslast, samuti enamus õpetajaid, olid uued – tulnud mitmest Tallinna koolist. RIK-i direktoriks määrati Londonis pikemal praktilisel olnud inglise filoloog P. Vaarask, kes armastas meile tundides demonstreerida Londoni murrakute näidiseid oma plaadikogust. Inimesena tundus Vaarask olevat veidi liiga kuiv ja asjalik, pedagoogina aga hea, aus ja tubli õpetaja. Inspektriss oli keemiaõpetaja B. Paaver. Tema tegeles rohkem meie klassi tüdrukutega. Oma eriala gümnaasiumis tundis ta hästi, oli hea pedagoogina, kuid inimesena armastas moraaltsemist seal, kus ei oleks vaja olnud.

Konversatsioonitunde andis meile mr. Hower, Inglismaalt palgatud noor inglise gentleman, kes tütarlastega vesteldes veidi kohmetuna tundus. Ta oli ju noor kena mees ja tütarlapsed kõik üle 16. Oleks ta vaid aimanud, mida tüdrukud temast teadsid.

Gustav Ernesaks ja Ida Kahu olid meie muusikaõpetajad. G. Ernesaks alles oma karjääri alguses, kuid juba tunnustatud koorijuht. Mõlemad juhatasid kooli segakoore.

RIK-i 2. lennu klassijuhataja oli eesti keele ja kirjanduse õpetaja pr. J. Teder. Ta oli meie klassijuhataja juba Kaarli Gümnaasiumis ja toodi üle koos klassiga. Ääretult meeldiv inimene ja hea pedagoog, kellega õpilane võis jagada oma muresid. Veel palju aastaid käis ta meie klassi kokkutulekutel, kuni raske haigus teda kõrges vanuses lahkuma sundis. Matsime ta Tallinna Metsakalmistule.

Võrrelda RIK-i sisekorda tänapäevase kooli sisekorruga on täiesti mõttetu. Näiteks vahetunnil oli õpilastel lubatud jalutada rahulikult koridoris. Jooksmine ja tõuklemine oli keelatud. Kõike seda jälgis korrapidajaõpetaja. Rikkumine võis tuua märkuse päevikusse. Tänapäeval on vahetund igas koolis metsik möll. Peamine nõue, viisakas käitumine, on unustatud. Õpetajale võib iga õpilane öelda, mida soovib jne. jne. Ka riietus ja soengud on muutunud. Kõik oleme muutunud koos uue saabunud sajandiga.

Kuid juhtus meilgi mõnikord üht-teist huvitavat. Näiteks mõni väike skandaalike, mis ei meeldinud mõnele õpetajale. Ka tänapäeval on abiturientidel kombeks abituriendi märk saamisel nõ. “sisse õnnistada”. Otsustasime seda teha 1937. aasta sügisel Nõmmel, Mustamäe ujula kohvikus, kus selleks võimalus oli. Raha toiduks ja ruumide üüriks kogus meie klassi aastatelt kõige vanem õpilane Tinn. Lastevanemad olid toimuvast informeeritud.

Ettevalmistused läksid normaalselt, õhtu veetsime lõbusalt. Kõik said oma märgid viinaklaasi kastes õnnistatud ja luba oli, kes seda soovis, oma klaas tühendada. Mingit joomist ei olnud. Kellel fotoaparaat kaasas, tegi mälestuseks grupipilte. Need fotod, õigemini ainult üks, tekitasid skandaali, millest räägiti kõikides Tallinna koolides veel kevadelgi.

Mõni nädal hiljem vaatasid meie klassi tüdrukud vahetunni ajal koridoris neid fotosid. Juhuslikult möödus neist meie matemaatikaõpetaja K. Ratassepp, kes oli tuntud oma ekstravagantsete naljade ja ütluste poolest. Ta haaras ootamatult õpilastelt foto, vaatas seda ja läks edasi õpetajate tuppa., et näidata seda ka teistele õpetajatele. Toas viibis ka meie kooli inspektress, keemiaõpetaja B. Paaver, kellele foto ei meeldinud. "Pidin šoki saama...", ütles ta hiljem Juta Jänese emale fotot näidates. Juta ema vastas, et pildil nähtu teda ei sega. Ka tema olevat selles vanuses mõnel fotol oma koolivenna süles istunud. Fotol oli grupp õpilasi. Juta Jänese istus klassivanema abi Evingu süles, kuna muidu fotole ei mahtunud. Mina, Loorpärg, valasin pudelist midagi taldrikule (limonaadi) ja minu kõrval oli õpilane Kask. Veel klassivanem Linda Meldeste ja raha koguja ning ruumide organiseerija õpilane Tinn. Paaver korraldas suure uurimise, eraldi igale õpilasele, kuid midagi ebamoraalset ei leidnud ja lõpuks kutsuti kokku kooli õppenõukogu, kus oli talle abiks nõukogu liige kindral N. Reek. Paaver nõudis süüdlaste karmi karistamist. Kuid seal läksid arvamused lahku. Osa leidis, et pildil midagi amoraalset ei olnud ja pealegi oli see igaaastane traditsioon, mida tehti paljudes koolides. Nii jõuti lõpuks kompromissini, et karistada tuleb, kuid mitte väga rangelt. Ometi suutis Paaver oma tahtmise täide viia.

Spiooniks ja usaldusmeheks oli meil nõukogus riigikaitse õpetaja ltn. E. Lehola, kes koosoleku lõppedes meile kõik ette kandis. Pidime poistega Leholat ootama reaalkooli ees, kuni koosolek lõpeb. Kell 23.00 ta tuli. Uudis ei olnud pikk: organiseerija Tinn heideti koolist välja. Klassivanem Meldeste ja tema abi Eving eemaldati koolist üheks kuuks, sest nad ei teatanud toimunust koolile. Sama karistus õpilastele Loorpärgile ja Kasele, kuna nad olid kahtlasel pildil! Tagasi kooli võetakse karistatud õpilased eksamitega kõigis ainetes. Kuu möödumisel kooli tulles oli huvitav näha õpetajate suhtumist. Mõned küsisid, kas oled õppinud või on vaja aidata. Oli neid, kes esitasid paar lihtsamat küsimust ja panid hinde. Paaver käitus väga asjalikult ja piirdus paari küsimusega. Sai vist aru, et oli toimunud mõtlematult ja õpilaste koolist ajutiselt eemaldamine ei olnud tema poolt õige tegu. Sellega saavutas ta ainult meie uue kooli teiste Tallinna koolide pilke alla sattumise.

Ago Loorpärg, Tallinn

Alustasin kooliteed Tallinna Kaarli koguduse eragümnaasiumi juurde kuulunud algkoolis 1930. See kool võeti üle Eesti riigi poolt Riikliku Inglise Kolledži asutamisel. Minu klassitunnistus aastaist 35/36 on Kaarli koguduse eragümnaasiumist, aastaist 36/37 Riiklikust Õppeasutusest Inglise Kolledž. Progümnaasium kestis kuni õppeaastani 38/39. Gümnaasiumi esimene aasta samas koolis oli 39/40. Aasta 40/41 oli komude IX keskkool. Gümnaasiumi 12. aasta jätsid komud ära ja selle puudumine andis Tallinna Tehnikaülikoolis kurjalt tunda. Kaarli koguduse eragümnaasiumi sattusin selle tõttu, et minu isa Ludvig Vaher ja Kaarli eragümnaasiumi direktor Leopold Raudkepp olid Rahvaerakonnas, kui see saadi asutada 1905. aasta rahutuste järel ja Venemaal lubati mingil määral parlamenditegevust. Nii minu isa kui ka Leopold Raudkepp olid usuküsimustes nn. protestandid, neist tuntuim oli õpetaja T. Tallmeister. Protestandid väitsid, et midagi üleloomulikku ei ole olemas. Kristlikku hooldust ja eetikat tuleb aga säilitada. Nagu minu isa ütles: "Tuleb hirmutada põrguga, et inimene ei oleks metslane."

Olin seega Riiklikus Kolledžis kogu selle tegevuse aja, 1936. aasta sügisest, mis mulle oli 7. õppeaasta ehk progümnaasiumi 3. klass, kuni 10. õppeaastani – gümnaasiumi 1. klass aastal 39/40.

Minu isa oli väljaõppelt algkooliõpetaja, töötas Harjumaa koolivalitsuses raamatupidamise ja majandusküsimuste alal.

Uues koolis mul kohanemisvajadust ei olnud, sest kogu progümnaasiumi aja püsisid Kaarli gümnaasiumist tulnud nn. A klassid koos.

Korranõuded olid RIK-is suuremad, kuid vaestelt poistelt ei nõutud kallist riidest pintsakuid. Tüdrukuid paljud ei sallinud vormiriideid, peitsid need angooravillast kampsunite alla.

Arvan, et õpetajate tase RIK-is oli kõrge. Saksa keele õppimist olin alustanud 3. õppeaastast, inglise keelt 5. õppeaastast. Suutsin konversatsioonist osa võtta. Saksa keele hääldamisega mul raskusi ei olnud. Inglise keelega oli. Meie õpilased esinesid ringhäälingu saadetes. Seal ma ei saanud kasas olla. Meil olid inglise konversatsiooni õpetajad ja minuga tehti tööd, aga tulemus oli kesine. Juba sellel ajal tundsin huvi tehnika, bioloogia ja ajaloo vastu. Kasutasin inglise ja mõnevõrra ka saksa keelt õppimiseks üle koolikava. Kaarli gümnaasiumil oli suur raamatukogu saagade ja muinasjuttude kohta. Ka sellel on olnud püsiv mõju minu kirjandushuvi ja maitse kujundamisel.

Õpetajatest on muidugi meelde jäänud need, kes suutsid oma ainet huvitavalt esitada. Kuna mina kogu kooliaja samas koolis käisin, siis võrdluste tegemine teiste koolidega on raske. Need kaaslased, kes koole on vahetanud, on minu mälestuste järele ainult üht õpetajat kurjasti arvustanud. Mul ei olnud kirjasõpru Inglismaal, kuid ma sain kirjandust ja artikleid juba 7. ja 8. õppeaastast üsna vabalt lugeda. Inglise keele õppisin ära mitte niipalju koolis kui artiklitest. Kuna minu kodune tagapõhi oli poliitiliselt paljuski soodne sellele, mis minu arvates oli mõte Riikliku Kolledži loomisel, oli mul kerge kaasa minna. Juba tsaari ajast oli Tallinnas kolm kohalikku keelt. Erakoolid rõhutasid saksa ja prantsuse keelt. Usun, et K. Pätsile oli selge inglise keele osatähtsus maailmas, s.t. palju suurem, kui see oli Baltikumis ja eestlastele oli kasulik seda arvestada. Ma ei leidnud tollel ajal, et K. Pätsi demokraatia oli ilma vigadeta, kuid olin väga rahul Eesti majanduse edendamise ja N.n. vapside ajal olid meie klassi poisid poliitikast huvitatud. Vapsidel oli pooldajaid, kuid enamuses olid vastased. Mäletan ühte hommikupalvust, kus Leopold Raudkepp ütles lastele: "Ärge kartke valida kitsast teed." Kitsas tee on tõesti kitsas, kuid kes seal käivad, aitavad üksteist. Minu arvates olime me rahvuslased. Poisid kutsusid üksteist Matsideks ja tüdrukud olid Mannid.

Üle minnes Riikliku Kolledži aega, oli mul tunne, et inglise kultuur oli koolis uudis. Tänu nn. konversatsiooni õpetajatele saime palju täiendavat infot inglise kultuurist ja inglise ühiskonna sotsiaalsetest probleemidest. Ameerika laule me õppisime ka. Üsna palju tutvusime selleaegse ja natuke varasema inglise kirjandusega. Informatsioon ei olnud kriitikavaba, aga olen kindlasti inglise seisukohti oma maailmavaatesse kaasa võtnud.

Minu arvates oli minu ajal Riiklikus Kolledžis mitmeid õpetajaid, kes oma eeskujuga suutsid õppeaineist teatavaid osi esile tuua ja edasi anda. Vabandan, et ma ei mäleta paljude eesnimet. Õpetajate suhtes kasutati enamasti perekonnanime. Alustan ajalooõpetaja Vanikuga. Temalt õppisime Lääne-Euroopa poliitilist ja kultuuriajalugu, ei mitte aastaarve ja tiitleid, vaid arengu tagapõhja ja seoseid. Kultuuriring oli minule eelkõige suured kursused, mida hr. Meissaar korraldas väljaspool ametlikku kooliaega. Õppisime luule esitamist, kõne ja värsitehnikat kuni näitlemise harjutamiseni. Kõik tekstid olid eestikeelsed. Palju materjali oli prantsuse keelest tõlgitud. Kultuuriring oli koht, kus sain tuttavaks minust vanemate koolikaaslastega. Kuna minu inglise keele hääldamine polnud rahuldav, siis minu esinemine kooli pidudel olenes kultuuri treeningust. Kultuuriring jätkas oma tegevust ka komude ajal. Erandina sai kultuuriring välja anda ühe numbri seinalehte. Muidu oli see komnoorte eesõigus. Kasutasime ära, mis meil oli. Olev Eensalu tegi tagapõhja, mis oli vaade sinise taeva ja merega. Valged kajakad lendasid ja merel olid mustad paadid. Uudised ja artiklid olid väikestel paberitel. Tagapõhja õigustamiseks kirjutasin mina kajakatest aleksandriini, et keerukusega anda katet iseenesest selgele värvivalikule. Komnoored lasid seinalehe maha võtta, kuid kooli direktor lubas ta uuesti üles panna. Ja Igor Tamm kirjutas artikli, et seda seinalehe numbrit oli palju rohkem loetud, kui komnoorte tehtud eelmisi, mis muidugi oli õige. Kultuuriringi aktiivsetest liikmetest kaks olid sellel aastal juhtivad tegelased komnoorte liikumises Ilmar Reidid ja Ea Jansen. Mina isiklikult olen Ilmar Reidile tänu võlgu, et ta mul aitas kutsealuste mobilisatsioonist pääseda.

Spordielust mäletan, et poistest kõik tegid kaasa vähemasti alades, kus RIK oli aktiivne. Korvpall, pesapall, maahoki, ametlikud võistlused ja 1000 m jooks. Oli alasid, kus ainult osa oli kaasas, näiteks hüpped vedru hoolaulal. Ka laskevõistlused olid 30. aastatel tähtis spordiala. Üksikud treenisid võistlusklassis. Minu klassikaaslane Endel Pikk oli tubli kuulitõukes. RIK omas tubli laulukoori. Orkester oli olemas, aga kandejõuks oli huvi džässis vastu. “Majad“ esinesid koolisestel võistlustel. RIK töötas õhtuse vahetusena Reaalkooli ruumides. Sellel koolil oli õige tõelik füüsikakabinet ja meil oli ka püüdlik füüsika- ja matemaatikaõpetaja Tiikma. Meie tublidel tüdrukutel ei olnud raskusi matemaatikaga, aga füüsikaga oli. Arvud paberil olid head. Vektorid ruumis ei läinud. Loodusteadus ei olnud RIK-is tugev ala, õppekava ei täidetud.

Progümnaasiumi 5. klassis oli eriainaena tervishoid. Mäletan tänuga toda õpetajat, kes oskas ja tahtis seletada elu bioloogilist külge. Poistele ütles see daam, et tüdrukutele ta räägib rohkem – poistel on veel aega. Tüdrukutel olid eraldi tunnid.

Kuna Nõukogude Liidus gümnaasium oli 11-aastane, siis jäin ka mina 12. aasta kursusest lihtsalt ilma. See lünk andis matemaatikas tehnikaülikoolis tunda. Aga olime harjunud iseseisvalt mõtlema ja töötama, mis on ülikoolis tarvilik.

Meenuvad veel mõned asjad. Kui koolid Eestis 1939. aasta sügisel alustasid õppetööd, oli teine maailmasõda juba alanud. Poliitikud Lääne-Euroopas olid rahvale lubanud rahu meie eluajaks, kuid ei olnud võimelised oma lubadusi täitma. Avalikult ja ametlikult meie Eestis ei teadnud Molotov-Ribbentropi pakti sisu. Karta võis siiski kõike halba. Poola oli juba hävitatud. Hitler kutsus baltisakslased koju. Riiklik Kolledž sai uue konversatsiooniõpetaja mr. Billows'i, kes oli töötanud Saksamaal. Sellel pingelisel ajal toimus tüli Riikliku Kolledži lõpuklassis kooli direktori P. Vaaraski ja poiste vahel. Detaile ma ei tea, kuid dir. Vaarask sundis vaidlejad koolist lahkuma. Neil poistel võimalus üle kolida baltisakslaste lahkumise tõttu hõredaks jäänud Saksa Gümnaasiumi ja nad said nii oma lõputunnistused.

Konversatsiooniõpetajad olid meie kooli, aga ka inglise kultuuriorganisatsiooni teenistuses. Teise Maailmasõja suhtes ja ka muidu oli Eestis erinevaid arvamusi. Kevadise riigikaitseõppuse raames käisid Tallinna koolipoisid kursustel Tondi sõjakooli juures. Nagu mina tookord aru sain, pooldas suur enamus Riikliku Kolledži poistest liitlasi. Seda ei saanud öelda nende allohvitseride kohta, kes Tondi sõjakoolis rividrilli korraldasid. Vaidlesime nendega. Päris kakluseks siiski ei läinud. Aga Hitleril oli palju sõpru. Kui me seal Tondil käisime, tuli mr. Billows minu koju ja tõi mulle kutse, tulla järgmisel päeval kino “Gloriasse” vaatama Inglise propagandafilmi. Vastasin, et ma Tondilt ära jääda ei saa. Ma oleksin siiski sinna läinud, kui oleksin teadnud, et see oli viimane võimalus näha Eesti valitsust. Lehest võis hiljem lugeda, et kogu valitsus oli toda filmi vaatamas olnud.

P. Vaaraski suhtes ma olen arvamisel, et ta oleks Riiklikust Kolledžist lahkunud ka siis, kui Eesti oleks püsinud.

Ilmar Vaher, Rootsi

Oli aasta 1936. Eesti Vabariik oli siis sama vana kui meie praegune uus Eesti Vabariik. Esikohal oli koolides saksa keel. Meie klassile algas inglise keel alles 8-ndast klassist.

Üle maailma levinuim oli ka sel ajal inglise keel. Nii loodi Kaarli gümnaasiumi baasil Riiklik Inglise Kolledž. Meie klass oli endises 5-klassilises keskkoolisüsteemis viimane lend ja RIK-is sai meist II lend. Õppetöö hakkas toimuma peale lõunat Reaalkooli ruumides. Nii sai poiste Reaalkoolist meie koolimaja. Paljud head õpetajad Kaarli gümnaasiumist jäid ka Inglise Kolledžisse: pr. Julie Teder, hr. Ratassepp, hr. Kimmel, pr. Paaver, hr. Stockeby, prl. Kaer, pr. Ida Kahu ja hr. Gustav Ernesaks.

Kõige tähtsamaks sai inglise keel. seda oli 8 tundi nädalas. Tuli palju lugeda ingliskeelseid ajalehti ja raamatuid. Kooli direktor hr. Paul Vaarask oli meie inglise keele õpetaja. Tema märkused olid peenetundelised. Kord tuli direktor ootamatult vene keele tundi kuulama. Mul oli sel päeval tund ette valmistamata. Lugesin tunni alguses õppida antud teksti ruttu läbi. See oli lühike looke Lydia Mahoni raamatust “Живая речь”. Õpetaja kutsus mind vastama. Jutustasin selle loo siis oma sõnadega. Tundsin suurt piinlikkust, et ei osanud paremini. Kui olin kohale istunud, tuli direktor minu pingi juurde ja küsis sosinal, kas ma räägin kodus vene keelt. Mulle tundus, et ta pilkab mind. See juhtum on kogu elu olnud mul okkana hinge peal. Alles nüüd, vanas eas arvan, et ta võibolla tahtis siiski mind kiita. Hr. Vaaraski inglise keele tunnid olid väga huvitavad. Sai selgeks London oma agulitega ja missuguses linnaosas teatud argood kasutati. Meil sel ajal veel varastamisi ei esinenud. Londonis teatud linnaosas olid aga nii peened sulid, et võisid käigu pealt kingatallad ära varastada. Nii kõneles hr. Vaarask. John Galsworthy looming sai inglise keele tunnis läbi võetud. Nüüd, kui vaatan filmi “Forsyte’de Saagast”, meenub mulle, kuidas hr. Paul Vaarask Irene’i hingeseisundit inglise keeles seletas.

Inglise keele konversatsioonitunde andis inglane hr. Charles Hower, kes andis pisteliselt ka mõned eriala tunnid inglise keeles, nagu ajalugu ja matemaatika. Mr. Hower oli ilus pikk noormees. Tema sõnad ja õpetused ei läinud kaduma. Mr. Hower’iga seoses on mul meeles väga piinlik lugu, millest ma kunagi ei tahtnud rääkida. Praegugi on veel häbi.

Kord hakkasime, 3 tüdrukut, mr. Hewerit jälitama. Meil oli kannatust oodata poe lähedal ja kiriku ukse taga, kuni ta oma korterisse Kalamaja tänaval läks. Ronisime üle tänava asuva maja teise korruse koridori aknale, kust oli vaba vaade mr. Hower’i tuppa. Nägime, kuidas ta nuusutades hindas toolilasuvate sokkide puhtust ja jalasolevad nende vastu vahetas. Ta tantsis küpsiseid süües ümber laua.

Inglise keele tundides laulsime palju.

Õppides Inglise Kolledžis sai kahe aastaga omaseks Suurbritannia kuningriigi ajalugu, kultuur, majandus ja geograafia.

Meie klassijuhataja oli pr. Julie Teder. Tema oli ka meie nõudlik eesti keele õpetaja, kes hoolitses, et suure pühendumisega inglise kirjandusele ei unustataks oma, Eesti kirjanikke. Pr. Teder oli väga tasakaalukas. Arvan, et tema oli paljudes ettevõtmistes suunaja. Palju käisime teatris ja kontsertidel. “Estonia” oli ju koolimaja kõrval. Teatrisse ja kinosse said õpilased soodushinnaga pileteid.

Meie klassis oli õpilasi igasugustest perekondadest. Oli direktorite, ärimeeste, talupidajate ja tööliste lapsi. Ühtset koolivormi tuli kanda igal pool terve õppeaasta jooksul. Peovormiga tuli käia ka teatris ja kontserdil. Koolis pidid õpilased olema lihtsa välimusega, ei soenguid ega minkimist. Ehted – käevõrud ja sõrmused – võisid rahuga kodus kapisahelis olla. Suitsetamise ja alkoholi pärast oleks kohe koolist välja heidetud.

1937. a. sügisel algas meie klassil abituurium. Lasksime teha lõpumärgid hõbedast. (Hõbedameister oli Tavast.) Märgil oli Eesti lipuvärvidel inglise lipp, märgi tagaküljel igal oma nimi. Vanast oli teada tava – märkide õnnistamine. Küll leidis meil ka mõni arenenum, kes selle peo korraldas. Pidutoimus ilusas kohas Glehni lossi lähedal Mustamäe kohvikus. Kohviku ees oli basseini, kust peegeldusid ümberkaudsed tuled. Kohvikus oli mikrofon, millega igauks sai esineda. Sel ajal oli see haruldus ja huvitav. Klaasi põhja pandi märk ja sinna peale tilk alkoholi. Tehti pilte. Pildid rändasid kooli ja lõpuks ka õpetajate kätte. Nii see pidu siis ilmsiks tuligi. Leppisime kokku, et kõik tarbisid väikese hulga alkoholi. Arvasime, et tervet klassi ikka koolist välja ei heideta. Algas suur pahandus ja ülekuulamine. Lastevanemate komitees olid väga väärivad isikud (Riho Päts, kindral Reek, punase risti direktor hr. Nymann j.t.). Lastevanemate komitee nõudis, et hoiatuseks tulevastele põlvedele tuleb rakendada karistus: klassivanem, klassivanema abi ja veel 2 poissi üheks kuuks koolist eemaldada ja eksamitega kõigis ainetes kooli tagasi võtta. Õpilane Tinn, kes oli

peamine korraldaja, heideti koolist välja. Klass oli väga üksmeelne. Ülejäänud aitasid väljaheidetuid edasivõetava materjali suhtes. Nii toimusid eksamid kõigis ainetes, isegi käsitöös. Kõik õpetajad olid heatahtlikud ja abivalmis. Hiljem enam seda juhtumit meelde ei tuletatud.

1937. a. novembris oli suur koolipidu "Estonia" kontserdisaalis. Sellest peost on mul kõige rohkem meeles Marta Lepp-Utuste loodud "Kosjamäng". Juhendas hr. Sergius Lipp "Estoniast". Laule õpetas pr. Ida Kahu. Kostüümid ja parukad olid laenatud "Estonia" teatrilt. Esinejad olid suurelt osalt meie klassi õpilased, osa oli ka noorematest klassidest.

1938. a. kevadel toimus klassiga ekskursioon Soome. Klassijuhataja pr. Tederil oli Helsingis sõpru, kelle perekonnaliikmed abistasid meid linnaga tutvumisel. Nägime esimest korda krematooriumit. Meile tutvustati tervet krematooriumi mehhanismi. Käisime Helsingi surnuaial, mis oli ilupuude ja põõsastega väga kaunilt kujundatud. Tampere külastasime uut ja väga moodsat kirikut, kus altari pildi asemel oli kuju. Aulangol oli võimalus näha Soome loodust, ilusate järvedega ja saarekestega järvede keskel. Helsingi loomaaias juhtus mul imelik lugu. Risto Koskinen oli Soome noormees, kes käis meiega kaasas. Minule jäi silma väga suur lind, kellesarnast ma polnud varem näinud. Hüüdsin: "Oi kui suur kull!" Noormees minu kõrval läks punaseks kui vähk ja ei rääkinud tükk aega sõnagi. Õhtul koolimajas, kus ööbisime, muljeid vahetades kuulsin, et olin väga rumalasti rääkinud. Selle noormehega olin kirjavahetuses kuni vene sõjavägi Eestisse sisse marssis ja me kõik kadusime "halli udusse". Kirjavahetus toimus inglise keeles.

Spordist mäletan, et võrkpallivõistlusi peeti Kaitseliidu võimlas, mis asus Kaarli kiriku lähedal. Kuulusin võrkpallinaiskonda. Koolidevahelistest kergejõustikuvõistlustest mäletan, et jooksin 60 m ja hüppasin kõrgust ainult 1.20. Erilisi saavutusi ei mäleta. Meie klassist sai kuulsamaks Loit Laidna (koolis oli nimi Rudolf Tahvel), kelle nimi oli nõukogude ajal ajalehes edukate pikamaajooksjate nimekirjas. RIK-is oli tütarlaste võimlemisõpetajaks prl. Alice Westerblom, kes pani erilist rõhku kehahoiakule ja kõndimisele. Oli ka tütarlaste koolipeol esinev võimlemisrühm.

Poistel olid koolis riigikaitsetunnid. Kooli lõpetanud noormehi ootas sõjavägi, sõjaväe akadeemia.

Koos Riikliku Inglise Kolledži loomisega tuli meie klassi Westholmi Gümnaasiumist Lembit Pürge. Lembit oli hea peaga, tal oli muusikalist kuulmist ja ta oskas klaverit mängida. Temast sai meie dirigent ja meist sai laulev klass (nagu direktor Vaarask kord märkis). Laulmist soodustasid inglise keele tunnid. Meil olid koolis head laulmise õpetajad pr. Ida Kahu ja hr. Gustav Ernesaks, kelle õpetamisel ja juhtimisel tegutses ka laulukoor. Helsingis koolipeo külalistena esinesime ka mõne lauluga Lembitu juhtimisel.

Gaidide tegevus meie klassis oli väga passiivne. Lembit Pürge kuulus Noorte Meeste Kristlikku Ühingusse juba 12-13 aastasena. Seda sain teada alles 1993. aastal Stockholmis, kui Lembit kinkis mulle raamatu "Eesti Noorte Meeste Kristlik Ühing 1920-1940 ja paguluses", mille koostamisel ja väljaandmisel oli ta peamine tegelane. Lembit Pürge töötas Sockholmis tänavatranspordis juhtival kohal, kuhu ta sai tänu heale keeleoskusele. 40-datel aastatel algas Rootsisis parempoolne liiklus. Oli vaja saksa ja inglise keelt transpordivahendite muretsemisel. Mind seltskonnas tutvustades kasutas Lembit väljendit: minu kooliõde Riiklikust Inglise Kolledžist.

Loen Riiklikus Inglise Kolledžis saadud haridust heatasemeliseks. Üldkultuurilised teadmised ja õpitud keeled andsid head eeldused ükskõik, mis alal edasiõppimiseks ja suhtlemiseks.

Minu vanemad olid talupidajad, 6-lapselisest perest olin noorim. Kodu Riisiperes oli 50 km Tallinnast. Kõik lapsed said keskkariduse. 1938. a. sügisel läksin Tartu Eesti Õdede Ühingu Õdede Kooli, et saada kiiresti majanduslikult iseseisvaks. Tuli aasta 1941, töökoha määras tervishoiu komissariaat. Hea, et oli elukutse. Ellu jäin.

Riiklikus Inglise Kolledžis õpitud inglise keelest on kasu olnud viimase 15 aasta jooksul reisidel. Kui olen hädas olnud, on ingliskeelsed sõnad kuskilt ajusopist veel meelde tulnud. Rootsi keele kergemaid tekste saan lugeda, sest sõnatüved on nagu saksa ja inglise keeles.

Linda Meldeste-Siht, Türi

Püüan vastata küsimustele järjekorras nagu need esinevad küsimustikus. Suur osa vastuseid leidub mu mälestusteraamatus “Riiklik õppeasutus Inglise Kolledž” (Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn, 2002), millele viitan alljärgnevas*.

Astusin RIK-i 1936. sügisel algkooli neljandasse klassi. Enne seda õppisin kolm aastat Hiiu algkoolis Nõmmel. Vanemad suunasid sellesse kooli sihiteadlikult. Isa (elukutselt maamõõtja), töötas põllutöoministeriumis katastriameti kontrolörina, ema oli kodune.

Kohanemine, suhtlemised, korranõuded – kõik laabus normaalselt, mõned viperused kaasa arvatud, lähemalt vt. raamat.* Õpetajaid olen iseloomustanud üsna üksikasjalikult, vt. raamat* (“Lilli”, lk. 34-40; “Õpetajad/õppealad”, lk. 51-69. “Inglise värgist” (lk. 18-28), ka riigikaitsest lk. 45-51) jne. on raamatus* pikemalt juttu.

Kooli kultuurielu, vt. raamat* (“RIK-i Kultuuriringi Ajakiri”, lk. 113-135).

Spordielu, vt. raamat* (“Sport”, lk. 40-45).

RIK-is (ja järglases, IX keskkoolis) käisin viis aastat (1936-1941), sealt läksin Rakvere II gümnaasiumi.

RIK-i hariduse toetus edasises elukäigus: tugev ja hea.

Lauri Vaska, USA

RIK-i õpetajad

Prl. Alma Aremäe	-	looduslugu
Pr. Aleksandra Aavik	-	eesti keel
Pr. Amitan	-	keemia
Pr. Anna Arro	-	ajalugu
Mr. Billows	-	inglise keele konversatsioon
Gustav Ernesaks	-	koorilaul, laulmine
Pr. Ers	-	inglise keel
Adolf Graf	-	saksa keel
Charles Hewer	-	inglise keele konversatsioon
Prl. Xenia Hion	-	käsitöö
Pr. Helmi Jaakson	-	inspektriss (hukkus autoõnnetuses)
Prl. Järvet	-	eesti keel, algklassid
Prl. Kaer	-	ajalugu
Pr. Ida Kahu	-	laulmine, koorilaul
Pr. Mary Kansberg	-	inglise keele konversatsioon
Hr. Karm	-	usuõpetus
Pr. Kiiler	-	matemaatika, füüsika
Andres Kimmel	-	ajalugu, ladina keel
Kaarel Korsen	-	algklassid, eesti keel
Prl. Salme Krull	-	laulmine
Ltn. Otto Kurvits	-	riigikaitseõpetus
Hr. Kütt	-	võimlemine
Ltn. Lehola	-	riigikaitseõpetus
August Meissaar	-	eesti keel
Pr. Mihkelsoo	-	maateadus
Pr. Emma Mitt	-	saksa keel
Prl. Mõtlik	-	võimlemine
Prl. Niitra	-	võimlemine
Ernst Nurm	-	eesti, ladina, vene keel
Kpt. Voldemar Oja	-	riigikaitseõpetus
Pr. Blandine Paaver	-	inspektriss, maateadus, keemia
Pr. Parikas	-	algklassid, matemaatika
Prl. Prass	-	võimlemine
Riho Päts	-	laulmine
Pr. Eleonore Püss	-	inglise keel
Prl. Lilli Randma	-	inglise keel
Kalev Ratassepp	-	inspektor, matemaatika
Prl. Rooberg	-	algklassid
Hr. E. Saag	-	usuõpetus
Paul Saagpakk	-	inglise keel
Kurt Saarse	-	usuõpetus
Prl. Amalie Soots	-	joonistamine
Hr. Stockeby	-	ajalugu
Prl. Tomberg	-	astronoomia
pr. Julie Teder	-	eesti keel
Boris Tiikma	-	matemaatika
Pr. Anette Trakman	-	eesti keel, vene keel
Rein Uhke	-	usuõpetus

Paul Vaarask	-	direktor, inglise keel
Konstantin Vanik	-	ajalugu
Jüri Variste	-	inglise keel, filosoofia
Prl. Alice Westerblom	-	võimlemine
Leho Võrk	-	laulmine

Et nimekiri on mälupõhine, pole võimatu, et hulka on sattunud üksikud nimed IX Kk. või Güm. päevist, ka Kaarli Gümnaasiumist. Mõni õpetaja töötas meil lühikest aega.

Sisukorra asemel
Koolimälestusi kirjutasiid

1. Helle Reikman-Rehtlane. 1929.
194 Deer Park Circle
London ON N6H 3C1
Canada
2. Astrid Raudava-Kalmar. 1929.
51 Broadleaf Rd.
North York, ON M3B 1C3
Canada
3. Rein Tarmet. 1929.
Stora Kvinns väg 2
125 59 Älvsjö
Sveden
4. Ahti Lobjakas. 1930.
Mustamäe tee 175-106
12913 Tallinn
5. Hans O. Raudsepp
USA
6. Hillar Kaasik. 1928.
406 Butterfly Court
Houston
Texas 77079
USA
7. Virve Feldveber-Soosaar. 1927.
893 Ridgeview Drive
Pineville, La 71360
USA
8. Lelia Kana-Keerma. 1928.
22 Roywood Drive
Don Mills. North York
Ontario M3A 2C6
Canada
9. Leelo Päts-Kõlar. 1927.
Vase 5-13
10125 Tallinn
10. Henn Soonpää. 1930.
2218 Belmont Rd.
Grand Forks, ND 58201-7502
USA
11. Helvi Viilup-Maripuu. 1931.
25 Bullet Hill Road
Danbury, Connecticut 06811
USA
12. Helle-Mall Nittim-Risti. 1931.
9 Gulliver Street
Brookvale NSW 2100
Australia
13. Urve Taimsalu-Hanko. 1926.
Anne51-42
50705 Tartu
14. Aino Haas-Lagus. 1925.
Mai 34-87
80045 Pärnu
15. Ingrid-Ly Ruus-Kibal. 1927.
41 Ashby Avenue
Yagoona NSW 2199
Australia
16. Evi Salvet-Kõrb. 1927.
33 Combermere Drive
Don Mills, ON M3A 2W4
Canada
17. Asta Hiiop-Eichenbaum. 1927.
17 Deanna Crescent
St. Catharines, ON L2N 6R9
Canada
18. Hermine Vugt-Järvis. 1925.
Sule 5-1
11317 Tallinn
19. Aino Võsamäe-Küng. 1925.
Gonsiori 24-3
10128 Tallinn
20. Vilma Metstak-Kala. 1926.
Vee 5-2
44307 Rakvere
21. Asta Luik-Kuurme. 1925.
Saare 5
Põltsamaa
22. Maimu Laks-Gramann. 1925.
Kooli 5B-7
80019 Pärnu

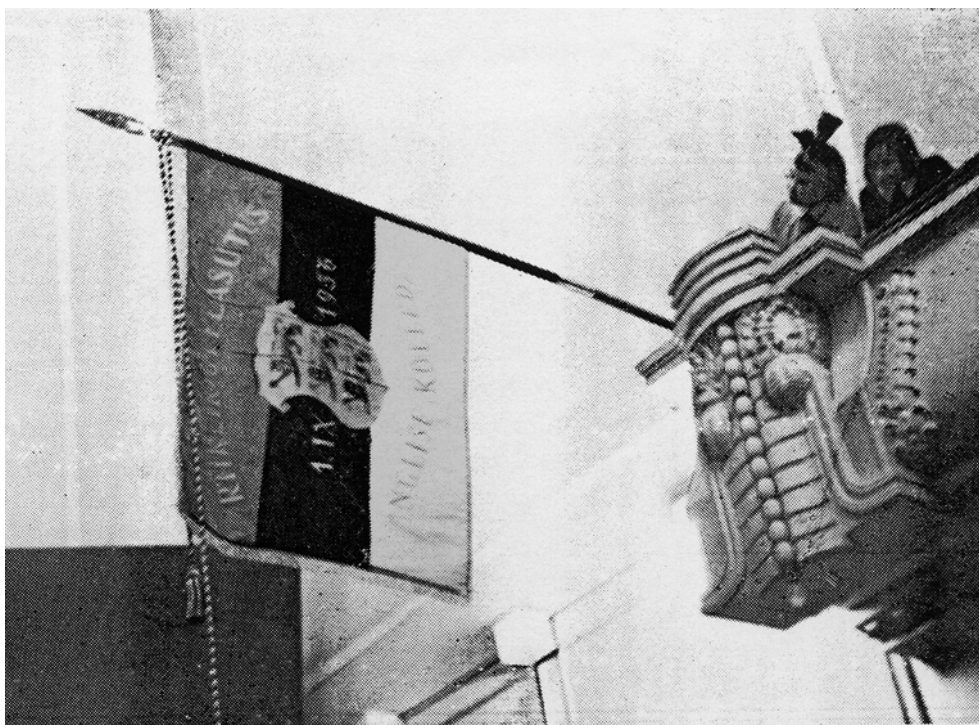
23. Irja Rootare. 1924.
Retke tee 24-6
13419 Tallinn
24. Helju Kilg-Anto. 1923.
Sõpruse pst. 202-29
Tallinn
25. Silvia Kikas-Prii. 1924
360 Bloom St. E # 1207
Toronto M4W 3M5
Canada
26. Laine Vosmi-Luik. 1925.
31 Plainsman Rd.
Streetsville, ON L5N 1C4
Canada
27. Ilme Hiiop-Kubu. 1924.
1730 Eglinton Ave E, Suite 518
Toronto, ON M4A 2X9
Canada
28. Heljo Ernesaks, 1924.
Auru 5-1
11313 Tallinn
29. Laine Ojap. 1924.
Kõrkja 9
Tallinn
30. Erika Kattai. 1924.
19 Belsize Drive
Toronto
ON M4S 1L3
Canada
31. Karin Kattai. 1924.
19 Belsize Drive
Toronto
ON M4S 1L3
Canada
32. Astrid Lepa. 1924.
Punane 33-98
13611 Tallinn
33. Ester Sieberg-Kalkis. 1922.
757 Victoria Park Ave S-1009
Toronto, Ont. M4C 5N8
Canada
34. Silla Kalberg-Solunin. 1921.
Kressi 40
11913 Tallinn
35. Virve Saareväli-Vilbert. 1922.
Õismäe tee 124-11
13513 Tallinn
36. Asta Orav-Rebane. 1922.
Krüsanteemi tee 8
74001 Viimsi
37. Linda Sookraud-Mitt. 1921.
Ehte 5-36
10318 Tallinn
38. Leidja Ensmann-Orusaar. 1920.
Aianduse tee 72
11913 Tallinn
39. Vaike-Laine Mandel-Radamus. 1920.
3000 Kyle Av. N.
Golden Valley, MN 55422-3121
USA
40. Oskar Vahter. 1921.
Kungsängsleden 187
60370 Norrköping
Sweden
41. Harry Kõlar. 1923.
Ed. Vilde tee 53-3
13412 Tallinn
42. Ago Loopärg. 1920.
Tungla 14-45
10911 Tallinn
43. Ilmar Vaher. 1922.
Mölnålsbacken 34
S-12266 Enskede
Sweden
44. Linda Meldeste-Siht. 1919.
Koidula 25-4
72211 Türi
45. Lauri Vaska. 1925.
118 Pleasant Valley Road
Norwood, New York 13668
USA

Haridusminister kolonel Jaakon RIK-i maja nurgakivipanekul.

Koolimaja Narva maanteel.

Kooli lipp.

Kooli märk.

RIK-i progümnaasiumi lõpumärk 1939.

Algkoolipoiss Hillar Kaasik RIK-i vormis.

RIK-i poisid Imanta t. koolimaja õuel 10. juunil 1939 pärast riigikaitseõppust ja lõputunnistuste kättesaamist. Esireas keskel istuvad (vasakult) õpetajad Leho Võrk, Boris Tiikma, Blandine Paaver, dir. Paul Vaarask, Kalev Ratassepp, Adolf Graf, August Meissaar.

RIK-i algkooli II klass 1937. a. kevadel. Keskel (vasakult) prl. Rooberg, pr. Paaver, hr. Vaarask, pr. Kansberg.

RIK-i progümnaasiumi I^A klass 1937. a. kevadel. Keskel (vasakult) pr. Jaakson, pr. Paaver, hr. Vaarask, pr. Trakman, prl. Aaremäe, hr. Tiikma.

RIK-i progümnaasiumi abiturientid 1939. a. Keskel hr. Meissaar.

Õpetaja Konstantin Vanik.

Õpetaja Julie Teder.

Õpetaja Alice Westerblom (u. 1932. a.).

RIK-i aastapäeva tähistamisel 1966. a. Esireas keskel prl. Randma, hr. Tiikma, hr. Kimmel.

Kooli aastapäeva tähistamisel restoranis „Kevade” 1976. a. viibis õpetajatest veel ainult Lilli Randma.

Kuuldemänguseltskond raadioesinemisel. Mikrofoni kõrval istub juhendaja, inglise keele õpetaja Jüri Variste.

Kalevi ja Lembitu Maja juhtkonnad. Istuvad (vasakult): Mr. C. R. Hewer, Lembitu Maja vanem; hr. direktor P. Vaarask; võimlemisõpet. hr. J. Kütt, Kalevi Maja vanem. Seisavad (vasakult): Lembitu prefektid G. Freimann ja R. Aru; Lembitu kapteni kt. E. Kask; Kalevi prefektid R. Kõrgemägi ja B. Rostfeld; Kalevi kapteni kt. E. Tümps.

Meesvõimlejad

RIK-i naisvõimlemisrühm kooli igapäevavormis 1938. a.

Võimlemisrühm esinemas.

Võimlemisrühm esinemas.

Harjutus pallidega. 1940.

Spordiringi juhatus 1940. a. Kool kannab siis juba nime Tallinna IX Keskkool ja juhatuses on liidetud koolide õpilased. I r. Ester Sieberg (RIK), Endel Õunapuu (RIK), Helmi Koljo (RIK). II r. Valli Talur (RIK), Endel Hirv (ATT), Rita Soosalu (ATT), Leho Eenmaa (ATT) ja Gunda Rannas (RIK).

Auhind Harry Kõlarile koolinoorte laskevõistlustelt 1939. a.

Kooli meisterlaskurid 1939. a. Vasakult: H. Saidlo, H. Kõlar, L. Pihlak. Neljas mees kannab lihtsalt esimeisterklassi laskur Pihlaku püssi.

Eesti Laskurliidu meistrimärk Harry Kõlarile.

RIK-i segakoor Gustav Ernesaksa juhatusel „Estonia” kontserdisaalis 1939. a. kevadel.

„Alice in Wonderland” RIK-i piduõhtult „Estonia” kontserdisaalis 1937. a.

„Alice in Wonderland” RIK-i piduõhtult „Estonia” kontserdisaalis 1937. a.

„Eesti pulm” RIK-i peol 1939. a. kevadel „Estonia” kontserdisaalis.

Prints äratav Lumivalgekese. Nimiosas Leidja Ensmann, prints Endel Kask.

„Lumivalgeke” 1939. a. kevadel „Estonia” kontserdisaalis. Nimiosas Leidja Ensmann.

Eha Leinjärv-Schultz (lõpet. 1942. a.) kaotas Dresdeni pommirünnakutes õe ja sai ise tõsiselt haavata. Kuid oma abielus poolakast mehega on ta üles kasvanud 6 poega ja 2 tütar. Siin pildil on ta koos mehe ja nende 16 lapselapsega 1997. a. jõulude ajal Kanadas.